

338. dar

GYULAI PÁL KÖLTEMÉNYEI

II. KÖTET

HARMADIK BŐVÍTETT KIADÁS

35 10

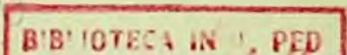
~~515~~

BUDA-PEST
FRANKLIN-TÁRSULAT

MAGYAR IRODALMI INTÉZET ÉS KÖNYVNYOMDA

1894

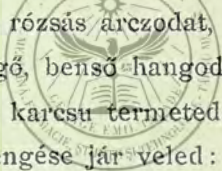

KÖLTEMÉNYEK

OH MOSOLYOGJ RÁM!

Szeretem rózsás árczodat,
Oly csengő, benső hangodat;
Szeretem karcsu természeted,
Liljom rengése jár veled:
De hájaid között legjobban
Mégis mosolyod szeretem.
Szívemben egy mély érzés dobban...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Vidám vagy bús ez a mosoly,
Örökké szívből szívbe foly,
Örök érzés ajkad, szemed,
Örömbe', búba' csak szeret.

Gazdag kedélyed szivárványa
Ragyogva árad könnyeden,
Engesztelés minden sugára...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Oh e mosolytól messze fut
A terhes gond s eszembe jut
Az első boldog pillanat,
Emléke most is, elragad:
Bokrétám, mit kebledre tűztél,
Félénk örömmel, édesen,
S hálám csókjaért el nem űztél...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Oh e mosolynak sugarán
Hány szép emlék derül reám:
Nászfátyol, első fejkötő,
Liljom valál, majd rózsatő;
De a boldogság hajnalfénye
Reszket mindkettő kelyhiben.
Betelt szívem minden reménye...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Oh mosolyogj, mint akkoron,
Midőn ringattad karodon
Kicsiny lyányod, kicsiny fiad, —
Lásd az idő, hogy' elhalad!
De mosolyod még mind a régi,
Átsúgárzik az éveken,
S rajt' összeolvad földi, égi...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

Oh mosolyogj, bú édesül,
Megenyhül seb, kedély derül.
Hány szívet vigasztalt szavad,
Bár a tied bűtől szakadt!
Eltitkolád, mosolygva szóltál,
Emberben nincs ily türelem.
Egy földre tévedt angyal voltál...
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

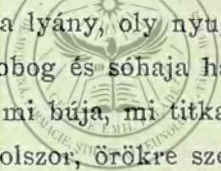
Oh e mosoly őrcsillagom,
Áttör minden borúlaton,
Világít, biztat, int, vezet,
Megszenteli küzdelmimet

Pályám nemtője, dicsőségem,
Szerelmed fénye, mindenem!
Nincs drágább, a mit adhatsz nékem . . .
Oh mosolyogj rám, kedvesem!

1864

AZ ÁLMODÓ LEÁNY.

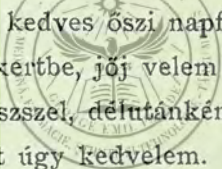
Ott alszik a leány, oly nyugtalan alszik,
És szíve dobog és sóhaja hallszik.
Mi bántja, mi búja, mi titka lehet?
Először, utolszor, örökre szeret;
S mint őzike, melyt a vadász csöve hajt,
Reszketve, lihegve, alélva sohajt:

«Oh titka szívemnek,
Oh sziklateher!
Oh ifju szeretlek
S nem mondhatom el!
Megölne a szégyen,
Megölne a bánat;
Elhervadok érted,
Haldoklom utánad!»

Ott alszik a lány, oly nyugtalan alszik,
És szíve dobog és sóhaja hallszik,
De égi mosoly lebeg ajka felett,
Álmában övé, kit örökre szeret;
S mint vágya hevébe sülyedt csalogány,
Megcsattan a szó remegő ajakán:

«Tied leve immár
Búm szégyene, titkom.
Oh ifju szeretlek
És íme kimondom!
Csókollak, ölellek,
S bár veszszek el én,
E pillanat üdve
Örökre enyém!»

ŐSZI DÉLUTÁN.

The seal of the University of Debrecen is visible in the background, featuring a central sunburst and the text 'UNIVERSITATEA DEBRECENIENSIS' and 'FUNDATA 1861'.

Oh mi kedves őszi napfény!
Jőj a kertbe, jőj velem!
Kies ősszel, délutánként
A sétát úgy kedvelem.

Halld a hulló lomb sohajját,
Bús és mégis oly szelíd,
Nézd a napfény ragyogását,
Bágyadt, mégis melegít.

Halványul a kert viránya,
Mégis benne mennyi zöld;
Nyílik még egy-két virága,
S mily mosolygó arcot ölt.

Nem halljuk már a pacsirtát,
Mégis cseng-bong még a lég;
Meglebbenti a köd fátylát,
Mégis tiszta kék az ég.

Látszik, hallik az enyészet,
Mégis itt-ott mennyi báj!
Álmodozik a természet,
S elálmodja a mi fáj.

Ülj le, kedves, itt az aljban,
Hadd melázzunk egy kicsit,
A hol vígan szedtük hajdan
A tavasz virágait.

Elhanyaglik ifjuságunk,
Itt van ősziünk nem soká,
Bár nem érzi boldogságunk,
Szívünk nem gondol reá.

Oh de eljő észrevétlen,
Loppal lépve, csendesen;
Már fehérlik egy-egy fűrtöm,
Tied is fog, kedvesem!

De ne búsulj: akkor is lesz
A virányon enyhe zöld,
Meg-megcsendül egy édes nesz,
Fel-felvidul ég s a föld.

Nyílik akkor is virágunk,
S a hervadó levelen
Ott ragyog meleg sugárunk,
Örök fényed, szerelem!

HAJNALBAN.

The seal of the University of Turku is circular, featuring a central sunburst above an open book. The text 'UNIVERSITATEA' is at the top, and 'TARU' is at the bottom. The seal is partially overlaid by the text.

Hajnal dereng ablakomban,
Fölébredek félálomban;
Vélem ébred az én kedves hitvesem,
Kettős hajnal mosolyog rám édesen.

Zendül kinn a madársereg,
Csevegni kezd benn a gyerek;
Lelkem a mit először is érez, hall,
Nő mosolyja, gyermek hangja, madárdal.

Szűnyadhatnám még egy kisség,
De szívemben gyönyörűség
Áradoz szét s érzem, hogy a világon
E valónál nem lehet már szebb álom.

ÉJI LÁTOGATÁS.

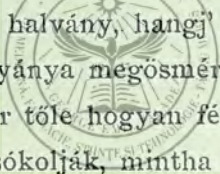
Három árva sír magában,
Elhagyott sötét szobában;
Zivataros hideg éj van,
Édes anyjok künn a sírban.

«Édes anyám, édes anyám!
Altass el már, ugy alhatnám!»
Mond az egyik s el nem alszik,
Sohajtása föl-fölhallszik.

««Beteg vagyok, édes anyám!
Hol maradtál? Nem gondolsz rám!»»
Mond a másik s jajjal végzi,
A fájdalmat kétszer érzi.

«Édes anyám, gyujts világot!
 Nem tudom én, jaj, mit látok!»
 Harmadik mond, mindenik sír — — —
 Temetőben mozdul egy sír.

Megnyílnak a nehéz hantok,
 Kilép sírből édes anyjok,
 S tova lebben a vak éjben,
 Haza felé, az ösvényen.

Arcza halvány, hangj' a régi,
 Fia, lyánya megösméri;
 Immár tőle hogyan félne?
 Megcsókolják, mintha élne.

Az egyiket betakarja;
 Másikat felfogja karja,
 Elringatja, elaltatja;
 A harmadikat ápolgatja.

És ott viraszt a kis ágyon,
 Mig elalszik mind a három;
 Majd megindul, széttekinget,
 Keresi a régi rendet.

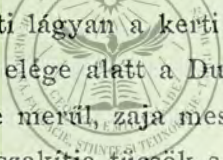
Rendbe hozza a szobácskát,
Helyre teszi a ruhácskát;
Az alvókat hosszan nézi,
Csókját százszor megtetézi.

Kakas szólal, üt az óra,
El kell válni viradóra!
Visszanéz a véghatárrul . . .
Sír megnyílik, sír bezárul.

Oh a sír sok mindent elfed:
Bút, örömet, fényt, szerelmet;
De ki gyermekét szerette,
Gondját sír el nem temette.

1866

A BUDAI RÓZSAHEGYEN.

Szél rengeti lágyan a kerti fa lombját,
Az alkony elége alatt a Dunán ;
Pest ködbe merül, zaja messzi morajját
Már félbe szakítja tücsök s csalogány.
S im ott ülök újra, hol annyiszor ültem,
Hol hitvesem annyiszor üle velem,
Hol enyhe kedélylyel, örömbe merülten,
Megállda ezerszer a hű szerelem.

Még minden a régi, mosolygani látszik,
Körülbe az enyhület árnya lebeg ;
A fűben előttem a kis fiu játszik,
A lányka szökelve, kaczagva cseveg.

Oh hol vagyon édes anyátok, o hol van?
Még hallani vélem a bús siri dalt.
Úgy elborulok s tova mind szomorúbban
Érzem, szívem élete pusztá, kihalt.

Oh hitvesem árnya a csillagos égben,
Oh gyermekim anyja, tekints le reám!
Emelj fel a búba', ne hagyj el az éjben,
És áldj meg, erősíts a földi tusán!
Hű, tiszta szerelmed örök sugarából
Ejtsd vissza szívembe a mennyei fényt!
Vezess ki sötét közönyöm vadonából,
S add vissza hitemnek a régi reményt!

A NÉPSZERŰSÉG.

SATIRA.

A népszerűség versem tárgya ma:
 Erről nem írt magyar költő soha,
 Áhítja bár s vadászza mindenképen,
 Azaz, hogy nem csupán a költő épen,
 Hanem minden művész és szónok, író,
 S kiváltkép az új módi táblabíró.
 Mert mind hiába him'zünk-hámozunk,
 Mi most is táblabíró nép vagyunk;
 Veszhetne minden, — a súly megegye —
 Csak meglegyen czoffjával a megye.

Előbeszédnek ennyi tán elég,
 De valamit kell hozzá tenni még,

Szivemre gondok terhe nehezül:
A népszerűség népszerűtlenül
Tárgyalva, most nem olyan feladat,
Költő a melylyel koszorút arat.
Nem is kívánom, hogy tapsoljatok,
Csak arra kérlek, meghallgassatok;
Tűrjétek a szegény magyar poétát,
Ha más felé vinné immár a nótát.
Úgy is hizelgés úton-útfelen,
Mint szerb-tövis, kiirtva is terem,
S ha annyi volna a nagy emberünk,
Mennyit napenként folyvást hirdetünk,
S oly sok dicső tulajdon volna bennünk:
A legdicsőbb nemzetnek kéne lennünk! . . .
Avagy, ha tetszik, ám ne tűrjétek,
Szidjon le rútúl bosszús kedvetek;
Őszinte szívvel, ezt még jobb' szeretném,
Tapsnál a fütytyöt szívesebben venném:
Akkor bukásom csak sikerre vált,
Mert azt jelenti, satirám talált.

Mondják: a szószék, sajtó hatalom.
Megengedem, de úgy tapasztalom,

Ha megtekintem titkát a dolognak,
Gyakran csupán szolgálja hatalomnak.
Két hatalomnak: egyik fenn ragyog,
A más alant sötéten háborog,
De mindeniknek megvan a varázsa,
Hogy szónokot s írók megbabonázza.
Megoldja tollát, nyelvét: mennyi ész,
S mily lángoló, majd őrvöngésbe vész!
Mily gyors a toll, minő harsány a hang,
Légben, papíron nagy dob, nagy harang!
Hogy' írják és szavalják ékesen,
A mit valóban egyik sem hiszen,
De mások elhiszik, s ha belesülnek,
Egy új reményre ismét lelkesülnek.
A bölcs kevés, de régi bölcsesség:
Ki csal s kit csálnak, mindig volt elég.
Nagy csődülést látsz nagy komédiára,
Szint' ennek is csak pénz és taps az ára;
Rágalmaznak, hazudnak, hízelegnek,
Emitt a népnek, ott a fejdelemnek.
És mint kufár az útczán szerteszét,
Hogy' ordítják a honnak szent nevét!
Mert végre is ez és az egyre megy,
És oly igaz, mikép az egyszer-egy,

Hogy a népeknek épen úgy megvannak
Kész udvaronczai, mint a királyoknak,
És mindenik, — Kliónak régi vádja, —
Imádva mást, csak önmagát imádja.

Oh jó magyar nép, édes nemzetem!
Könnyen talán el sem hiszed nekem,
Hogy még te sem vagy ám udvartalan,
És udvaronczid száma számtalan,
Kik hízelegnek kedves gyöngéidnek,
Mert, megbocsáss, hát néked is lehetnek,
Sőt vannak is, im, egyet közbevetve
Elmondok itt, most sírva, majd nevetve.

Hős vagy csatában, nagyszerű alak,
Csodát mivelni hányszor láttalak,
Füstfellegekben győzelemre szállva,
Dicsőségedben nap fényévé válva!
Szenvedni tudsz, meg is tanulhatál,
Népek közt martyr oly sokszor valál;
Arczodhoz illik az a büszke gyász,
Rabláncz szoríthat, de meg nem gyaláz.

Azonba' megvan az a rossz szokásod,
Hogy a midőn már sikerülni látod,
Vagy látni véled, legalább csak félig,
Miért küzdöttél vészen át sok évig:
El-elhagy néha jó természeted,
A többit aztán félvállról veszed.
Nagy lakzit ütsz, tivornyázol sokat,
Koppasztod a meg nem lőtt madarat,
Iszol nagyot rá, nem tartasz határt,
Pedig neked kevés bor is megárt.
Emészt a vágy, remény tüzes bora,
Megtántorít csal-álmok, mámorea;
Könnyen haragszol, dulakodni vágnál,
Egész világnak göggel fittyet hánynál,
És hányi-vetve jársz ide s tova,
Csetel-botol szeszélyed rossz lova.
Ki hízeleg, hamar kegyedbe fér,
Annak hiszesz, ki mindent megígér;
Nem túrsz szabad szót, nem túrsz ellenmondást,
Nagy hűhóval körüled látni folyvást
Uj-uj csapatban számos udvaronczt,
Lesvén mohón egy-egy darabka konczt,
Füledbe súgnak s távolról se' véled,
Hogy mennyi mindent elhitetnek véled.

És mámorodban ott mosolygva állsz,
Azt sem tudod hamar, hogy mit csinálsz;
Ködében elméd jót-rosszat feled,
S kegyelmesen pazarlod rendjeled.
Hány érdemetlen dolmány mellin ég
Rendcsillagod, magyar népszerűség!

Nem téged szóllak, népem, nemzetem!
E gúnyszavakkal őket illetem.
Te is király vagy, gyöngé és erős,
Tanácsadód az érted felelős,
S ha nem szégyelli udvaronczzá válni,
Királyokéra miért kiabálni?
Gögös tribun, ki állsz a forumon,
Megrikató pathoszszal ajkadon,
Ha önzésből vadászod nép kegyét:
Más nem vagy, mint hitvány udvarcseléd.
Ha mint írónak pályád legfőbb vágya
Lapodnak mentől több prænumeránsa,
És szája ízén irsz a nagy tömegnek,
És nem sugalmán szíved- és eszednek:
Hogyan hiszed függetlennek magad?
Te is csak bérbe adtad tolladat.

Ha hiúságból kapsz a tapsokon,
 Miért nevetsz a rangkórságoson,
 Ki egy kis fényért önbecsét felejtí,
 S elvét, hitét örömmel porba ejti?
 Ha néma vagy, hol szólnod kellene;
 Vagy a fehér, rá monddod, fekete,
 Mivel kiméled népszerű magad':
 Az mindenütt csak gyávaság marad.
 Ha küzdve tőrni még meg nem tanúltál,
 S kivívni gyorsan és mindent akarnál,
 Tűzzel-vassal, köny- és vérrel teli,
 — A cél az eszközt meg-megszenteli —
 Vagy sértve híven fenséges személyed',
 Boszúra indít ádáz szenvedélyed,
 De mást hirdetsz: szabadságot, hazát,
 Ámítva könnyen jámborok hadát:
 Dicsérjék bár erélyed' és eszed',
 A zsarnoktól tanúltál szerepet.

Oh hiúság, rajongás és önérdék,
 És gyávaság, mit legkevesebbé értek!
 (Ugyan ki is érthetné egyhamar
 Oly hősi népnél, milyen a magyar.)

Hiába festitek be magatok',
Éles tekintet átlát rajtatok.
Nézzétek ott, mily hős, mily dalia,
Küzdött szabadság szent csatáiba';
Sebhely az arczán, bátor és vitéz,
De bátorsága mindjárt oda vész,
Ha hangos éljent, dörgő tapsokat
Nem kaphat annyit, mennyi kell, — sokat.
Mint a színésznek, taps a levegője,
Egy árva písz elég lesz, hogy megölje,
S kit meg nem ijjeszt német, muszka hadja,
Lármás jogászság tüstént megriasztja;
Elhallgat, vagy máskép szól, mint akar,
Oh hősök hőse, oh vitéz magyar!
Egy más emitt, derék egy ember szinte,
Becsületes, tevékeny és őszinte,
Szenvedt honáért s áldoz érte hűn,
És szó ne'kül megadja egyszerűn,
Mit kérsz nevében, mindent, a mi kell,
Soh' sem fukar, pénzzel, vagy vérivel.
Egyet ne kérj, csak ezt, egy fényes batkát,
A népszerűség bármely kis darabját,
Azt meg nem adja, oh az nagy dolog!
És arca lángol, szíve feldobog,

Mindent, de mindent feláldoz honáért,
Sőt még a hont is — népszerű magáért.

Isméred-é a gavallérokat,
A népszerűség kikhél csak divat?
Felöltnek elvet, mint csinos ruhát,
Szeretnek hön, — nem épen a hazát,
Inkább a karzat bájos hölgyeit,
Értök szavalják szép beszédek';
Sujtást, sallangot itten sem kimélnék,
Nem gondolkoznak, de mindig beszélnek,
És irnak is, kelendő egy divat,
Sajtónk fejlődik, mind inkább halad,
Drágul a tinta és a kalamáris,
Tán népszerű lesz még a tudomány is.
Nem látsz bohót vagy épen cselszövöt?
Külön, vagy együtt is vehetni őt,
Az árverésnél ám helyét megállja,
Az elveket mind feljebb liczitalja.
Profitja lesz, nyerhet mindegyiken,
A népszerűnél népszerűbb leszen;
Övé a honban minden, a mi drága,
Arany idő kél majd varázs nyomába'.

Hány törpe hivság, hóbortos szeszély,
 Mely nagy dologról könnyedén beszél;
 Hány híg velő, mely nem lát semmi bajt,
 Mindent remél, lehetlent vár, ohajt;
 Hány léha szív, a melyben semmi hit
 S fitogtatón negédli elveit;
 Hány csalfaság, czégéres elvtelenség,
 Ma jó barát és holnap már ellenség;
 Hány ronda érdek, hivatalvágy, éhes,
 Irigy kedély, mely csak gyűlölni képes:
 Bitolja népszerűség fénypalástját,
 Takarva gonddal szennyes inge rongyát!
 És jár előttök nagy-kortés csapat,
 Igéretet, bort és pénzt osztogat,
 Utána írók, — ők mindenre telnek, —
 Ujongva rájuk hymnust énekelnek...

Fáraszt e látvány, megszakad dalom —
 Szivembe nyílal éles fájdalom;
 Oh mert a gúny gyakran csak könnyek árja,
 A szivbe fojtva s ott méregre válva.

LEÁNYOMHOZ.

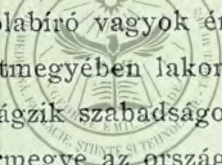
Oh ne könnyezz, kedves lyányom,
Édes anyád képe másat
Az ő könnyes arczat látom,
Oh atyád csak ezt ne lássa.
Fájó emlék fátyla lebben,
Bánat újul bús szivemben.

Méla búnak néma könnye
Szép szemében hánszor rezgett!
Sirva omlott kebelemre,
Istenem, mennyit nem szenvedt!
És még egyszer, utoljára . . .
S elfödé a halál szárnya.

Oh mosolyogj, kedves lyányom,
Édes anyád képe mása!
Az ő vidám arczát látom,
Oh atyád csak ezt, ezt lássa!
Mennyi boldog emlék újúl,
Szívem perczre meg-megifjúl.

A TÁBLABÍRÓ.

The seal of the University of Debrecen is circular, featuring a sun in the center with rays, and a book below it. The text 'UNIVERSITATEA' is at the top, and 'DEBRECEN' is at the bottom. The seal is partially overlaid by the text.

Táblabíró vagyok én,
Pestmegyében lakom én,
Virágzik szabadságom,
Vármegye az országom!

A mint tetszik, úgy élek,
Királylyal sem cserélek;
Királyt köti a törvény,
Törvény magam vagyok én.

Az adót nem fizetem,
Fizetésem' emelem;
Kölcsönt veszek, cserélek,
Mégis igazán élek.

Mit nekem a miniszter!
 Parancsolni hogy' is mer?
 Sok embernek egy ember,
 Vármegyének miniszter.

Protestálok, de nagyon,
 Nemes jogom nem hagyom,
 Többi ügy is elveszett,
 Vármegyét el nem veszed!

Az alispán hazafi,
 Szolgabíró atyafi,
 Ki is viszi mit akar,
 Egyet ért itt a magyar.

Táblabíró vagyok én,
 Pestmegyében lakom én,
 Virágzik szabadságom,
 Vármegye az országom!

1868

EGY HÁZ ELŐTT.

The seal of the University of Szeged is circular, featuring a central figure of a sun with rays and a book. The text 'UNIVERSITATEA' is at the top, and 'SZEGEDI EGYETEM' is at the bottom. The seal is partially obscured by the text.

Még ott foly a Szamos,
Még áll a régi lak,
Hová tíz év előtt
Mint nőmet hoztalak.

Az alkony fénye ég
Az ablak üvegén,
Fényén a múlt idők
Emléke int felém.

És visszaképzelem
A bútort és szobát,
Kerted', virágodat,
S gyöngéd kezéd nyomát.

És érzem mosolyod'
És hallok hangodat:
Szerelmed öröme
Mélyen szivemre hat.

Az est lassan leszáll,
S még ott állok merőn;
Siratlak, áldalak,
Oh elhunyt, ifju nőm!

Szerettél igazán,
Szerettelek hiven!
Szeretlek halva is,
Holtig gyászol szivem!

EGY DRÁMAÍRÓ POLITIKUSRA.

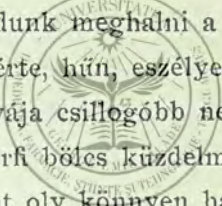
The seal of the University of Pécs is circular, featuring a central sunburst and a book. The text around the border includes 'UNIVERSITATEA' at the top and 'FACULTATEA DE LINGVĂ ȘI LITERĂRĂ' at the bottom. The name 'Dózsa György' is written across the seal.

Megirtad *Dózsa György*-öt,
E rossz tragédiát;
Vadásztál benne tapsot,
De néma volt hazád.

Most már nem irsz, csak játszod
Siralmas szinműved',
S karzat kicsinyje, nagyja
Tetszést rivall neked.

Kisült a mit nem vártunk,
Mutatja a hatás:
Rossz drámaíró voltál,
De jó komédiás.

EGY KÉPVISELŐ EMLÉKKÖNYVÉBE.

Jobban tudunk meghalni a hazáért,
Mint élni érte, hűn, eszélyesen.
A hős pályája csillogóbb nekünk
Az államférfi bölés küzdelminél ;
A szónoklat oly könnyen hat reánk,
S nem ismerjük becsét a néma tettnek.
Vaj' megtanuljuk-é még valaha,
Hogy élni tudjunk híven a hazáért ?
Avagy lassanként azt is elfeledjük,
Hogy tudjunk érte halni, hogy ha kell ?

SOK BESZÉD.

Jó nemzetem, el nem pusztít téged
Se vad mészka, se kímivelt német,
Erőd, eszed van, ha meg kell lenni,
Csak a szótól reá érni tenni.

Nyelved fékét könnyen megereszted,
Ez a sok szó leszen a te veszted:
Csellel, karddal mért küzdeni véled,
Magadat ha így agyon beszéled?

ROMHÁNYI.

KÖLTŐI BESZÉLY. — TÖREDÉK.

1869—1972

ELSŐ ÉNEK.

És Magyarország újra csendes
Nem kelti zaj, nem nyomja had,
A fecske újra bátran repdes
S megszáll a honnan elriadt;
A holtakat mind eltemették,
Az élő hallgat biztosan,
Kit elfogtak, börtönbe tették,
Egy szóval: rend és béke van.
Csak a szív zajg és fel-feltámad
A le nem győzött bosszu s bánat,
De népek úgy mint egyesek
Megszoknak és felejtenek.

2.

Így gondolá Bécs bölcsesége,
 És Európa hitt neki,
 Reánk jött éhes vampyr-népe,
 Hogy szívünk vérét szíjja ki . . .
 De elég ebből immár ennyi,
 Nem speech lesz ez a költemény,
 S a lapokkal mért versenyezni
 A honfi-phrasis mezején?
 Im eldobom hát a sallangját,
 Nem áhitom a karzat tapsát,
 Sem honlyányok gyöngéd kegyét,
 Nem majmolom Biharmegyét.

Az ország csendes, a mint mondám,
 Negyvenkilencznek ösze volt;
 Felhők borognak az ég boltján,
 Ki sem pillant a vaksi hold.
 Az est, az éj korom-sötéte
 Mintegy elbúni, szökni int;
 Haragszik a zsandártiszt érte:
 Ni még az éj sem gutgesinnt.
 Nem fődte fel a biztos menhelyt,
 Egy bujdosót előle elrejt,
 Már hatszor küldött rá halált,
 Sapperment! egyszer sem talált.

4.

Még négy lövés és száz sapperment,
 Se ez, se az nem ejt sebet.
 «Vorwärts» — s az öt zsandár előbb ment.
 Azaz hogy menne s nem lehet.
 Egy megbotol s elnyúlik hosszan,
 Hármat egy mély árok benyel,
 Az ötödik tövisbokorban
 Vesződik, vérzik, vesztegel:
 Csak a tiszt áll, kiált hijába,
 Az öt zsandárnak fáj a lába,
 Hiába hősök, ezalatt
 A bujdosó tovább haladt.

De vaj' ki ő, kit így üldöznek?
 Mi rangja és mi érdeme?
 Vajon mit szolgált a nemzetnek,
 Vezére vagy minisztere?
 Tán képviselő, tán vészbíró,
 Avagy épen főrend vala?
 Tán kormánybiztos, hirlapíró,
 Vagy csak egyszerü katona?
 Ennyi kérdésre hogy' feleljek,
 Sok névre egy szót hogyan leljek?
 Csak azt tudhatnám mondani:
 Mindebből volt ő valami.

6.

Ő gavallér volt s gróf e mellett,
 Ez az ő igazi neve,
 Ennek szülték s mi ebből tellett,
 Volt egyik legfőbb érdeme.
 Atyja egy öreg pecsovic volt,
 Ki magyarul rosszul tudott,
 Élt és pazalt és Bécsben megholt,
 És más emléket nem hagyott,
 Mint egy csoport szép ősjószágot,
 Mellé tömérdek adósságot,
 De nem maradt szegény fia,
 Volt még mit elpazalnia.

Ifjabb Romhányi grófnak hívták,
 Bécsben Stefi és Pista honn,
 Sok tudományra tanították
 Innen s túl a határokon.
 Volt nevelője mindig három:
 Német, magyar és franczia,
 Kissé nehéz nyakán a járom,
 De szép volt a harmonia;
 Érzelgőssé tevő a német,
 Fransztól tanult könnyelműséget,
 A magyartól sok honfiszót,
 Szilaj kedélyt, oratiót.

8.

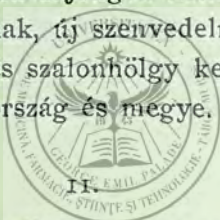
Növelték drága gonddal, bajjal,
 Valóban végre nagyra nőtt,
 És sok reménnyel, még több zajjal
 A nagy világ fogadta őt.
 Hazájában kezdé a pályát,
 Tüzes, békétlen honfi volt,
 Elcsábított egy pár leánykát
 S a szabadságról szónokolt;
 S mert pecsovics főispán atyja,
 Magát a szélső párthoz csapja:
 Imigy büntet a Nemesis
 Atyát, fiut, kettősen is.

Szabadság és hölgyek szerelme
 Között oszlott meg szelleme.
 Mily szép fiú, minő lángelme,
 Hirdette az egész megye.
 S midőn egy választáskor nyalkán
 Kortesvezérnek öltözött,
 Bársonyszűrben, diszparipáján
 Lépdelt a hős csapat között:
 Sugárzott a bús honfi képe,
 S a kis városnak kandi népe
 Oly harsány éljenzést csapott,
 Minőt Deák soh' sem kapott.

IO.

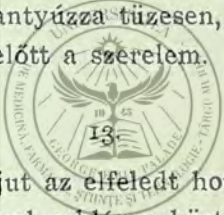
De sok beszédnek sok az alja,
 Ne vesztegessük az időt.
 A sok csínyat atyja megsokalja
 S külföldi útra küldi őt.
 A nagy szigor csak jót s jókor tesz,
 Mert újabb élvét tár elé,
 S a diadalban fáradt kortes
 Mint dandy lejt Páris felé.
 És szívében zajongva kelnek
 Új izgalmak, új szenvedelmek,
 Grisette és szalonhölgy kegye:
 Feledve ország és megye.

Kedvére múlat, a pénzt szórja,
 Csak néki áll most a világ;
 Száz élvbe, bajba bésodorja
 A szenvedély és hiuság.
 Kaland- s párbajban nincs hiánya,
 Nyugtát az élvben sem leli,
 És egy pár érdekes botránya
 Hamar híressé emeli.
 Alig két hónap s íme már is
 A magyar grófról beszél Páris:
 Külföldön akkor így leve
 Ismertté a magyar neve.

12.

Két év alatt elpazarolja
 Erszénye, szíve kincseit,
 És már blasirtság ostromolja
 Eszméit és érzéseit.
 Elzárkozik szívbén, szobában
 S könyvek közé temetkezik,
 Gondolkozik, olvas magában,
 Öltözni jól sem érkezik.
 De itt is új izgalmat kerget,
 A nagyravágyás tesz rá nyeret
 És sarkantyúzza tüzesen,
 Mint azelőtt a szerelem.

Eszébe jut az elfeledt hon,
 Mely távol rabláncz közt sohajt,
 Az államférfi pálya otthon,
 A melynek ő lesz hőse majd:
 Egy új Széchenyi, új iránynyal,
 Egész democrat alapon,
 A függetlenség jelszavával,
 S legyen, ha kell, forradalom.
 De majd a kétely rajt' erőt vesz,
 Mindebből hátha semmi sem lesz,
 S nagy-bölcsen új jelszót koholt:
 Magyarhon nem lesz, jó, ha volt.

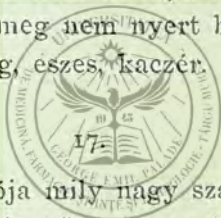
14.

Mi tért nyujthat e szegény ország?
 És lelke, karja mit tehet?
 Az embert mindig megtapsolják,
 Ha tart zajos beszédeket.
 De nagyot tenni hol a pálya
 S alkotni hol rá az anyag?
 E hon hiú küzdés hazája,
 Nem él és halni is hanyag;
 S ha bolygat nagyravágyóbb szellem,
 Idegent szolgálsvéred ellen;
 Babér magyarnak nem terem,
 Annak születni gyötrelém.

Így végzi hősünk honfi bújja
 S becsvágya büszke álmaít,
 S a régi útat kezdve újra
 Egy vidám társaságba nyit.
 Egy-két pohár Champagne borából
 S többé nem elbusúlt, komoly,
 Vigan tér meg Palais-Royalból,
 Ajkán száz trilla és mosoly.
 S hogy pár napig kedvére múlat,
 A szíve újra lánggra gyúlad:
 Mint államférfi nem erős,
 De küzd ám, mint szerelmi hős.

16.

Egy magyar grófné tudniillik
 Elbájolóá többek között,
 Egy ifju özvegy, ki, mint illik,
 Kigyászolt s majd Párisba jött
 Enyhíteni özvegysége átkát.
 Romhányi látta, szólt vele,
 Ismerte mint gyermekleánykát,
 Szívében szenvedély kele,
 Hevesb, erősb, mint minden régi,
 A győzelem nem könnyü néki;
 Gunyolja meg nem nyert babér,
 A nő hideg, eszes, kaczer.

És udvarlója mily nagy számmal
 És mindenik küzd és remél,
 S bár szóba hozzák akárhánynyal,
 De szívet egygyel sem cserél.
 Mulatja őt e zajos verseny,
 A hódolat tetszik neki,
 S ha olykor vonzalomra serken
 És szívét érzelem teli,
 Az rendesen hősüinkhöz vonja,
 Mert ő a leghevesb bolondja,
 De eltitkolja gondosan,
 S Romhányi oly boldogtalan.

18.

De szívsebének akadt íre,
 (Honny soít qui mal y pense)
 Jó atyja gyászos halálhíre;
 Elpattan a szerelmi láncz.
 Felejtí Párist és Matildot,
 Így hívták a szép özvegyet;
 Immár most néki minden tiltott
 És tüstént útra vált jegyet.
 Nehány nap s íme feltünének
 Az ismert bércek, erdők, térek,
 S az őskastély mohos fala;
 Sohajtott és otthon vala.

Bécsből lehozták s eltemették
 Az öreg grófot fényesen,
 S fiától sokan zokon vették,
 Hogy mért nem sírt keservesen.
 Romhányi néma, érzéketlen,
 De a midőn már vége van
 Az ünnepélynek s a teremben
 Ott ül az éj óráiban,
 Megújul a gyermekkor képe
 Lelkén, szülői szent emléke;
 Habár mindent könnyen felejt,
 Ezt híven érzi — s könnyet ejt.

20.

Az öskastélyt bejárja másnap
 S az elhagyott kert rejtekit,
 Karján merengő álmodásnak
 Egy elmúlt szebb világba nyit.
 Bölcsője e szobában rengett,
 Itt játszott anyja térdein,
 Amott a fán madárka zengett
 S a régi dalt énekli im.
 Itt ülteté az atyja lóra
 Legelsőben, oh boldog óra!
 Mi únott volt nem rég e táj,
 S most rajta mennyi méla báj!

Majd gond riasztja el ábrándit,
 Gyakran boszús, zordon, levert;
 Öröklé atyja uradalmit,
 De egyszersmind örökle pert,
 Sok terhet és sok adósságot
 És számos mindenféle bajt,
 El is adott egy pár jószágot,
 Gyors, biztos rendezést ohajt,
 És új irányt a gazdaságban
 S meggazdagodni hamarjában.
 Fut, újit, fárad eleget,
 S nincs benne semmi köszönet.

22.

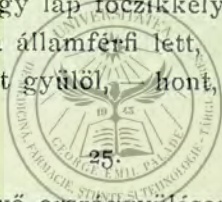
Mindent, a mit külföldön látott,
 Átültet, gyorsan létesít,
 Teremt egy egész új világot,
 Elcsapja régi tisztjeit.
 Sokat tervel, sokat csalódik
 És pénze sokkal kevesebb ;
 E mellett, míg ezzel bajlódik,
 Megújul a szerelmi seb :
 Mert szép Matildot látta ismét,
 Most már Pest egyik büszkeségét,
 Nyert tőle egy tüzes mosolyt —
 És szíve újra fogva volt.

Matildnak a gondok nem ártnak,
 Játszik kiváló szerepet,
 S Pesten az ellenzéki pártnak
 Úgy szólva növezére lett.
 Tud lelkesíteni, intrigálni,
 Ünnepli már a társaság,
 Nem fél veszélylyel szembe szállni,
 Ragadja büszke hiuság.
 És mindig éber, mindig résen
 Szalonban vagy pedig gyűlésen
 Uralkodik a karzaton,
 Erélye, bája hatalom.

24.

Romhányi megszerette ismét
 Matilddal együtt a hazát,
 S hogy teljesítse honfi tisztét,
 A közügynek utána lát.
 Felejtí mintá-gazdaságát,
 Három megyében szónokol,
 Szerelme készti hiuságát
 S tömérdek indítványt kohol.
 Sőt hölgye arra is rá bírja,
 Hogy egy lap főczikkelyit írja;
 Im újra államférfi lett,
 Önkényt gyűlöl, — hont, nőt szeret.

És a jövő országgyűlésen
 Már mint követ föllépni vágy;
 Két-három hely is várja készen,
 Éljenzi lelkes ifjuság.
 És győzi szóval, győzi pénzzel,
 Reá nagy kölcsönt vett fel ám,
 Mostanság csak ily módon pénzel
 S a választás sok pénzt kíván;
 Mert az bizony, ki mit beszéljen,
 Egy úri sport most úgy, mint régen,
 Veszélylyel jár, költségben áll,
 S nem ritka ló- s emberhalál.

26.

Megválaszták; győzött a tábor,
 Kettő halott, sok sebesült,
 Romhányi is, mint serge, hátor
 S az ellenzék szélére űlt.
 Kiszállott sok merész csatára,
 Nem ejt sebet, halottja nincs,
 De a tapsnak olcsó az ára
 Nálunk s az neki drága kincs.
 Romhányi híres s mellé boldog,
 Meghódítá a szép Matildot.
 Tán nem való, de legalább
 Már így beszél a világ.

Igazza is van félig-meddig,
 Matild inkább kitünteti,
 Szalonban és közhelyt, mint eddig
 S olykor valóban szereti.
 Lesz-é erősb viszony belőle,
 Vagy házasság, ki mondja meg?
 Talán mind kettő fél is tőle
 És csak kaczerán szenvedleg.
 Matild álhatlan és szeszélyes,
 Romhányi hiu, szenvedélyes,
 Ez egyet, az meg mást akar
 És összevesznek csak hamar.

28.

Többek között egy semmiségen:

«Matild maradjon este honn!

Magát csak unná az estélyen,

Én jobban elmulattatom.»

«Új öltözékem füstbe menjen?»

«Az én kérésem többet ér.

Tán új udvarló várja? Menjen!

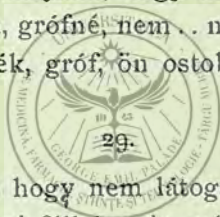
Romhányi többé mit se' kér.»

«Ha jól tudom, ön még nem férjem,

Nem is ohajtom, hogy megérjem.»

«Én sem, grófné, nem... nem... soha!»

«Távozzék, gróf, ön ostoba!»

Matildot hogy nem látogatta

Romhányi félhónapja már,

Talán végkép is oda hagyta

S Matild reá hiába vár?

Nem hagyta el, csupán csak színli,

E nő érezze, mit veszít,

S ha hű lovagját jól megsínli

S megbánja rossz szeszélyeit:

Majd megbocsát, élnek egymásnak,

Addiglan udvarolgat másnak,

Hogy féltse az. Kopott fogás,

De szeretők közt így szokás.

30.

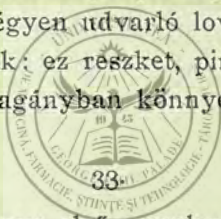
S kiválaszt e játék tárgyául
 Egy ifju, szép, kedves leányt.
 Oh vissza rád ne szálljon átkúl,
 Könnyelmű ifju, meg ne bánd!
 Ilonka, hajh, mért kelle látnod
 És megszeretned oly nagyon,
 Faludtól oly korán megválnod,
 Milyen boldog valál te honn!
 Mint ibolyácska enyhe árnyban,
 Mosolygva nyíltál szende hájban,
 És itt letép egy durva kéz,
 S tavasznapod utána vész.

Ilonka Csáth báró leánya,
 Elveszté anyját még korán,
 Atyjának fénye és bálványa
 Hanyatló élte alkonyán.
 Vidám gyermek fürtös fejével
 És mégis komoly hajadon
 Ha méléz mélyen kék szemével
 S meghajlik mint a liliom.
 Oly ártatlan mosolygva, sirva
 És mintegy homlokára írva:
 Rá nézve majd a szerelem
 Öröm vagy bú, de végtelen.

32.

Félénken lép a nagy világba,
 Estélyen, bálban elfogult,
 Nagynénje itt a garde de dames-ja,
 Ki immár régen elvirult;
 Egy tisztos nő, észfensősége
 Elismert sok család előtt,
 Matildnak szörnyű ellensége,
 Nagy híréért utálja őt.

Azért Romhányit jól fogadja,
 Hadd legyen udvarló lovagja,
 Hugának: ez részket, pirul,
 És a magányban könnye hull.

Oh könnye első szerelemnek,
 A melyet vágy s öröm fakaszt,
 Harmatja édes gyötremnek,
 Egyszerre szülsz egész tavaszt.
 Ilonkának minden csekélység:
 Egy hang, egy szó, egy kis virág,
 Szent emlék vagy nyíló reménység,
 Szalonja boldog kis világ.
 S mi szépet érez, sejt kedélye,
 Romhányit koszoruzza véle,
 Egész egy férfi ideál,
 A mint hívő lelkében áll.

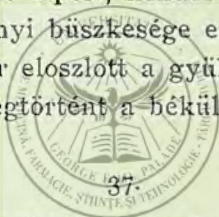
34.

Romhányi a kezdett udvarlást
 Nem hagyja el, de unja már,
 Restelli, hogy így tettet folyvást
 S csak alkalmas időre vár,
 Hogy megbocsásson kedvesének,
 De hát Ilonkából mi lesz?
 Elbírja gyászát tört szivének?
 Romhányi ily kérdést se' tesz.
 S habár a lány fejlőd szerelme
 Meghatja néha egy-egy perczre,
 Megnyugszik és ily szókat ejt:
 «Ifjú leány hamar felejt.»

És ürügyet a békülésre
 Oly könnyen lel két szerető,
 Kivált a midőn segítségre
 Siet hozzájok sors, idő.
 Lajos Fülöp im trónját veszti
 S türelmét a jó bécsi nép,
 Magyar beszédét fennebb kezdi
 S elvégre tenni is kilép.
 És teljesült Romhányi vágya,
 Megnyílt a rég ohajtott pálya;
 Matildja szintén lelkesül
 S a karzaton tapsolva ül.

36.

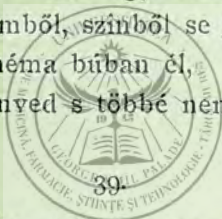
Romhányi tart tüzes beszédet,
 Minőt nem tartott soha még,
 Megrázza harsány hangj' a léget
 És arca felpirulva ég.
 Kevés ész az egész beszédben,
 De sok a forradalmi láz,
 S az akkor még új volt egészen,
 Úgy éljenzik, hogy reng a ház.
 Matild is tapsol, kendőt lenget,
 Romhányi büszkesége enged,
 S mikor eloszlott a gyűlés,
 Már megtörtént a békülés.

Romhányi ott a lépcső alján
 Megvárja bájos özvegyét,
 Találkoznak s már ott csüng karján,
 Van bók, mosoly, nyájas beszéd.
 «Ma önmagát is felülmulta . . .
 Ebédeljen együtt velem . . .
 A honfigond arczát feldulta! . . .»
 «Nem az, Matild, a szerelem.»
 «Oh annál jobb, de csak rám nézve.»
 S a hintóban már kéz a kézbe'.
 «Matild, feledjük, a mi mult!»
 S a többi egy kézcsókba fult.

38.

Ilonka mind hiába várja
 Romhányit, ki elhagyta már,
 Buját, titkát magába zárja,
 Lemond, remél és újra vár.
 Mélázva gyakran visszaéli
 Multjának boldog perczeit,
 A lépcsőn néha hallni véli
 Az ifju könnyü lépteit.
 Nem ő; -- már egy hónapja tölt el,
 Még illemből, színből se jött el.
 Ilonka néma búban él,
 Tűr, szenved s többé nem remél.

De Blanka grófnő, a nagynéne,
 Nem tűri ily némán a bajt,
 Hamar megtágul nyelve féke
 És üt miatta szörnyü zajt:
 «Mily léha úrfi és goromba! . . .
 Oh férfinak könnyen ne hígy!
 Fajult világ, — az én koromba'
 Gavallér nem tett volna így.
 Világos, mért udvarla néked,
 Hogy Matildban féltékenységet
 Kelthessen s meglágyítsa majd . . .
 Oh bár csak vesztett volna rajt!»

40.

A néninek más nem, csak ez fáj,
 De húga, hajh, most érti meg,
 Hogy csak játékszeréül szolgált
 Egy hiu sziv szeszélyinek.
 Egy-egy uj seb hát mindörökké!
 Elfojtott könnye megered,
 Becsülni sem lehet már többé,
 Kit szíve még most is szeret.
 Hogy könnyét, mely arczára csordúl,
 Ne lássa nénje, félre fordul,
 Aztán nyugodt, fentartja még
 Szemérem és szívbüszkeség.

«Ilonka, hidd meg, úgy haragszom,
 Mily ügyesen kitervelém!
 Mily bosszus lett vón' az az asszony,
 Ha hozzá nőül adlak én.»
 «Kihez néném?» «Ugyan még kérdés?
 Romhányi grófhoz, édesem!»
 «Nem mentem volna hozzá férjhez,
 Mert nem szerettem soha sem.»
 «Ezt nem hívém! Valóban? Lám, lám!..
 Jó parti lett vón', édes lyánkám!»
 «Hagyjuk néném! — Ilon felel, —
 Oh ennyi szót nem érdemel.»

42.

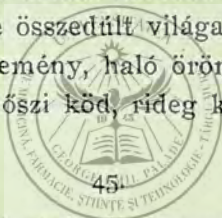
E percz után a szende lyánka
 Bátrabb, mintegy megváltozott;
 Nem rejtezett többé magányba,
 Nem sírt és nem ábrándozott.
 Elfoglalá eszét, kedélyét,
 A társas körben elmulat,
 Takarja búját, szenvedélyét
 Kivülről nyugodt hangulat.
 De egy-egy önfeledt órában
 Fölérez, elmélyed magában:
 Oh mennyi minden oda van,
 És érzi, hogy boldogtalan.

Eloszlott az ország gyűlése,
 Megújult alkotmánya kész;
 Uj korszakot kezd végülése,
 A mult kétes jövőbe vész.
 Ilonka atyja fejcsóválva
 Pozsonyból már siet haza:
 «Bár örömünkre bú ne szállna,
 Aggódom érted, oh haza!
 De te is bús vagy, édes lyányom.»
 «Már nem, mert kis falunkat látom,
 Oly csendes nyúgalmat lehel,
 Kék füstje vígan üdvezel.»

44.

De a falusi élet csendje
 Nem nyujt gyógyító balzsamot;
 Hiába munkás életrendje,
 Enyhült, de nem gyógyulhatott.
 Ő nem csupán udvarlót veszte
 Romhányiban, mint annyi más,
 Ő szíve eszményét kereste
 S hitét találta a csapás.
 Egy dús tavasz hervadt virága,
 Kedélye összedült világa:
 Hulló remény, haló öröm
 S mint őszi köd, rideg közöny.

45

Szeretné atyja férjhez adni,
 Sokáig élni nem remél,
 Bár tudná boldogságba' hagyni,
 S mind újabb aggodalma kél.
 Hogyan maradjon árva lyánya,
 Ki őrzi, védi meg szegényt?
 Az öreg úr egyetlen vágya,
 Megérni a várt vőlegényt,
 S ha még lehet, folytán a nyárnak, —
 Hisz' házához udvarlók járnak,
 S közöttök legkivált egyet
 Kedvel, kitüntet szerfelett.

46.

Telegdi gróf ez. korra nézve
 Harmincz és negyven év között,
 Ki, megbukván a kormány Bécsbe',
 Ismét honába költözött.

Az ifju conservativ pártnak
 Egyik kitűnő tagja volt ;
 Baráti tőle sokat vártak,
 Pályáján mind feljebb hatolt.
 De martiusnak nem várt napja
 Dicsőségét a porba csapja,
 És most jószágin kóborol
 És Ilonkának udvarol.

Ilon, hogy töltse atyja kedvét,
 Mindig beszédes és derült,
 És pazarolja bája kincsét,
 Melyet már többé nem becsült.
 Telegdi gróf magán csak bámul,
 Hogy mint egy ifjoncz úgy szeret,
 S becsvágyó lelke lázálmából
 Ily szenvedélyre ébredett.
 Már bé is vallaná szerelmét,
 S legyőzni nem képes félelmét,
 Ilon nem bátorítja őt,
 S mindig csak az, ki azelőtt.

48.

Egy éve most, tisztéhez képest,
 Mily sok mindent fogalmazott,
 Megyéhez és országgyűléshez
 Nem egy dörgő leiratot,
 S most nem tud egy levélkét írni
 Ilonhoz, százszor tépi el;
 Kudarczát nem tudná elbirni,
 Pedig már nyilatkozni kell.
 Atyjához ír s félig megkéri
 A lyányt, így kisebb szégyen éri,
 Egy államirat a levél,
 Inkább a sor között beszél.

Az öreg lyánya szobájába
 Tipeg, forrón megöleli;
 Immár betellett legfőbb vágya,
 A szíve csordultig teli.
 «Síromnak szélén kérlek, lyányom,
 Mindenre kérlek, a mi szent!
 Tedd nyugodttá közel halálom',
 Menj hozzá nőül, mondj igent.»
 «Oh jó atyám, rosszul ne essék,
 Gondolkoznom egy napot adj még!»
 «Az nem sok... holnap... hát legyen,
 Áldjon meg Isten, gyermekem!»

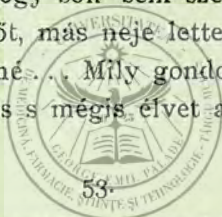
50.

Ilonka gondban tölti napját,
 Elgondol múltat és jövőt:
 Kétségbe oh hogy' ejtse apját
 És buba egy hű szeretőt?
 Szerelem nélkül menjen férjhez,
 Megcsalja azt, ki szereti?
 Hogy' tettesse, a mit nem érez?
 Oh ezt, csak ezt nem teheti!
 «Soha! soha! — kiáltja sirva, —
 Keresztjét szívem el nem birja.»
 Dermedve áll, ereje fogy
 És ott alélva összerogy.

Föleszmél s dőlve pamlagára
 Majd félálomba szenderül,
 Enyhület száll sziv-zajlatára,
 Félelme, búja csendesül.
 Nyugodtan helyzetét vizsgálja:
 «Ha meghal majd szegény atyám,
 A nagynénék gyűlölt kormányja
 Mindaz, mi várhat még reám.
 S ha boldog nem lehetek többé,
 Mért váljam sirig hányt-vetetté?
 Mért vessek meg egy hű kezét,
 Mely vész után parthoz vezet?

52.

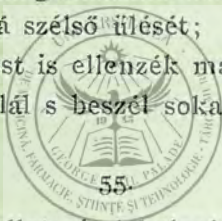
«Romhányi gróf szerelmet színlelt,
 Aztán galádul elhagyott:
 Telegdi gróf szavakra nem lelt,
 Hiven szeretve hallgatott,
 S mint férfiúhoz illik, megkért . . .
 Becsülni őt megannyi ok;
 Romhányin most e léha tettért
 Mily könnyen bosszut állhatok.
 Érezze, hogy soh' sem szerettem,
 Feledve őt, más neje lettem . . .
 Ez sebzené. . . Mily gondolat!
 Oly bűnös s mégis élvét ad.»

Fessem tovább a lyány küzdelmét?
 E hangulat mindent kivall.
 Van pillanat, mely szívet, elmét
 Megigéz és örvénybe csal:
 Ábránd, a mely valónak látszik,
 Tanács, mit sebzett szív kohol,
 Erény, a mely a bűnbe játszik
 S mind inkább véle összefoly.
 Ilon nyugodtan lép atyjához,
 Igent mond a kért házassághoz,
 De míg választ az atyja ír,
 Megbánja százszor s újra sír.

54.

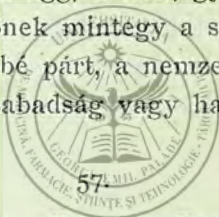
Romhányi, míg ezek így folynak,
 A fővárosban szerepel,
 Küzdelme, vágya hangyabolynak
 Vetekszik serges ezrivel.
 A népklubban mint elnök székel
 S tart ingerlő beszédeket,
 Mint őrnagy a nemzetőrséggel
 Viraszt a béke s rend felett.
 Küldői megválaszták ismét,
 Elfoglalá szélő ülését;
 Még most is ellenzék marad,
 Interpellál s beszél sokat.

Vörös tollat visel kalapján,
 Matild így szebbnek látja őt;
 A forradalmi vészes pályán
 Övezze dics e drága főt.
 Ki tudja, hogy mi lesz belőle:
 Miniszter-é vagy hadvezér?
 Romhányi, a mi tellett tőle,
 Megtett mindent s oly nyílt a tér
 De könnyebb államférfi lenni,
 Mint szép Matildot rendbe szedni.
 Ezt érzi, vallja untalan,
 Szerencse, hogy sok dolga van.

56.

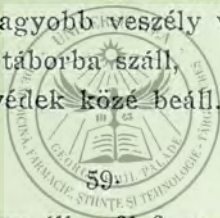
Mert íme nagy dolgok készülnek,
 Többé nem játék s tréfa már ;
 Az idők szörnyen nehezülnek,
 S borúlni kezd a láthatár.
 Az ármány, bosszu, zsarnok önkény
 Kitör, mind egy vad zivatar,
 És megtámadt hazája földjén
 Küzd száz ellennel a magyar.
 Harczol az agg, a férfi, gyermek,
 Porból nőnek mintegy a sergek,
 Nincs többé párt, a nemzet áll,
 Jelszó: szabadság vagy halál!

Három megyébe most Romhányi
 Mint főkormánybiztos kiszáll ;
 Először nem tud mit csinálni,
 Aztán sok ostobát csinál.
 Majd mást kísért, sok mindent tervez,
 De senki hasznát nem veszi ;
 Ön költségén guerillát szervez,
 S magát vezérnek megteszi.
 De itt is csak hamar pórul jár,
 A pénze, serge elfogyott már,
 S midőn koppasztva megjelen,
 Kaczagva nézi Debreczen.

58.

Föllép mint szónok a gyűlésben,
 De elhangzik immár a szó
 A puska- s ágyu-dörrenésben:
 Egész ország egy riadó.
 Külföldre hát követnek indul,
 De majdhogy elfogják szegényt;
 E sok malheurön úgy felindul,
 Hogy eldob egy csoport reményt,
 S haragjában vagy szégyenében,
 Hol legnagyobb veszély van épen,
 Sietve a táborba száll,
 S a honvédek közé beáll.

Kiből nagy államférfi nem vált,
 Sem diadalmas hadvezér,
 Hazájának most híven szolgált,
 Pecsétli omló drága vér.
 Nagy elveit, lármás beszédit
 Föléri legkisebb sebe;
 Midőn a dob rohamra indit,
 S üvöltöz a harcz bösz ebe,
 Füstfellegetben és szuronyfényben,
 Ajkán: «Előre!», kard a kézben,
 Indult, rohant és ostromolt,
 Valódi férfi, honfi volt.

60.

Végig küzdötte a csatákat,
 A szerelem nem vonta el;
 Matilddal nagy vizálya támadt
 S a szép nő régen mást kegyel.
 Ez egy tábornok, deli férfi;
 Romhányi most lett kapitány, —
 A búra nincs idő ráérni,
 Mert győzni kell uj-uj csatán.
 De a győzelmek füstbe mennek,
 Világosnál vége mindennek,
 Más nem marad: hörtön, bakó —
 Romhányi üldött bujdosó.

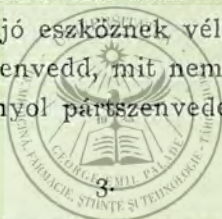
Nyomába jönnek a zsandárok,
 Nagy volt rá nézve a veszély,
 De megsegíté a jó árok
 És a korom-sötétü éj.
 Futott, futott, bár nagyon fáradt
 És beteges, kiéhezett . . .
 De, olvasóm, ezer bocsánat!
 Itt megszakítom könyvemet.
 Mert kifáradtam én is immár,
 Üld engem is sok durva zsandár
 Sokféle gondok és bajok,
 Csak néha, lopva irhatok.

Oh honvéd, honvéd, hajh! e névben
 Hány honfi-émlék könnye forr!
 Század valál egy rövid évben,
 Dicsőség, fény, gyász és nyomor.
 A honfiszellem szült világra,
 A hon veszélye fölnevelt;
 Erős karodban szabadsága
 A síríg hű védőre lelt.
 Küzdöttél a sors ellenére,
 Patakként omlott szíved vére,
 Dicsőit élet és halál,
 Győzön, legyőzve hős valál!

2.

Szent örökünk lett hí emléked,
 Egy élő, büszke fájdalom,
 Melyben vigasz, önérzet ébredt,
 S átrezdült szíven és dalon.
 De koczka fordult, láncz lehullva,
 S miért te véred áldozád,
 A szolgaság husz éve mulva,
 Ismét szabaddá lett hazád;
 S im emléked már nem kimélik,
 Mindenre jó eszköznek vélik,
 S hogy szenvedd, mit nem szenvedél,
 Kizsákmányol pártszenedély.

Röpiv, hirlap phrasissá nyúzott,
 A kortes is téged kiált,
 Dicsőségedre összezúzott
 Nem egy főt és nem egy pohárt.
 Könyv, naptár lopja neved ékét,
 Költő halálra énekel,
 A sírodban sem hagynak békét,
 Száz cifra szónok ünnepel.
 Rólad vitáznak alatt és fent
 És neveddel takarnak mindent.
 Oh jaj! ki tudja még mi vár?
 E zajt lelkem megunta már.

4.

S örömmel száll a multba gyakran,
Hogy megpihenjen és feled . . .

Hadd folytassam, a hol elhagytam,
A megkezdett történetet.

Egy üldött honvéd szenvedése,

Hígyétek, sokkal többet ér,

Mind honvédegyeletink gyűlése

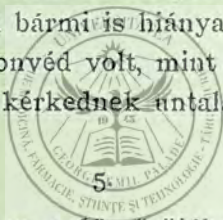
És jegyzőkönyvből font babér;

Romhányi nem hősök példánya,

De légyen bármi is hiánya,

Hősebb honvéd volt, mint sokan,

Kik most kérkednek untalan.

Ott bolyg az erdő sűrűjében,

Nyugvó vadak közt üldözött,

Az őszi szél van véle ébren,

Búsan csörgő lombok között.

Ledül aléltan, holtra válva,

Takarja hullongó levél;

Ugy érzi, mintha sirba szállva,

Födözné enyhe szemfödél,

S csöndes álomba ringatóznék,

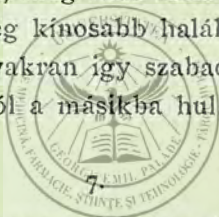
De felriasztja kínos éhség,

És egy perczig sem hagyja el,

És úzi folyvást — futni kell.

6.

Indul, rohan, nem tudja merre ;
 Megáll, pihen, nem tudja hol,
 És meg-megtér a régi helyre,
 Azt vélve, hogy előbb hatol.
 Még soha sem járt e vidéken,
 A láthatár felhős, sötét,
 Nem enyhíti még csillagfény sem
 Az éj és erdő sűrűjét.
 Mi haszna, meg nem lőtte zsandár,
 Ha rá még kínosabb halál vár?
 Ember gyakran így szabadul :
 Egy bajból a másikba hull.

Oh mért nem estél el csatában,
 A győzelem napján, dicsőn,
 A diadalnak mámorában?!
 Ott nyúgodnál a harcmezőn,
 Halálod a hazának élet,
 Megáldanak bajtársaid ;
 Oh nem hiába omlott véred,
 S oly szépek síri álmaid!,
 Itt éhség, láz gyötör halálra,
 Félholtan jutsz vadak fogára,
 S lassanként, jó, ha eltakar
 Leplével száraz lomb, avar.

8.

S vaj' nem jobb volna így is, mint ha
 Hazádba' bujdokolva élsz,
 Vagy szabadulsz idegen honba,
 Hijába szenvedsz és remélsz?
 A szívnek hány örvénye, vésze
 Sodor magával s elmerit,
 Az élet száz uj tévedése
 Megsokszorozza éveid.
 Mert tévedések, bűnök ellen
 Nincs más orvosság földi szerben,
 Mint földben pár arasznyi tér,
 A sirhalom orvost se' kér.

De más van írva sors könyvében,
 Az erdőtől nyílásra lel;
 Egy távol ablakfény az éjben
 Mintegy hívón utat jelel.
 Várkastély ablakából rezdül,
 A faluban rég alszanak;
 Romhányiban uj élet pezsdül,
 Menhelyt ígérnek e falak.
 Bár láz emészti és alig jár,
 Mégis siet s elérte immár
 A kastélyt, melyet park övez.
 Vajon ki vára, háza ez?

IO.

Nincs gondja, kedve ily kérdésre,
Mert a midőn a parkhoz ér,
Pályája mintha véget érne,
A földre omlik s elalél.

Ott fekszik ájult mozdulatlan,
Nyögése is lassan kihal;
Világ rezg még az ablakokban,
S kihangzik egy halk, méla dal,
A zongorának bús accordja,
Az őszi szél sohajtva hordja,
A csendben nyugvó parkon át,
Egy régi ének dallamát.

Ilonka virraszt szalonjában,
El-elméláz a zongorán.
Bús emlék zendül-é dalában
Vagy élő szenvedés talán?
Nem tudja ő sem, félbe hagyja,
Fölébred férje rá legott,
Ki karszékében őt hallgatva
Szép csendesen elszűnyadott.
Mert innen-onnan éve mult már,
Telegdi gróf s Ilonka egy pár —
És a kastélyban élnek itt
Az élet legszebb perceit.

12.

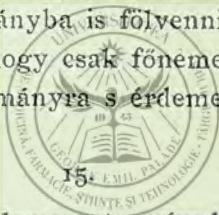
Telegdi boldog: jóság, kellem
 Példánya a szép ifju nő,
 Feláldozó és nyugodt jellem,
 Kihez szerelme egyre nő.
 A nagyravágyás büszke gondja
 A csendes házi körbe halt:
 Hiú vágyaknak nem bolondja,
 Nem áhit fényes hivatalt.
 Hogy boldogítson, legfőbb vágya,
 Világból elvonult magányba;
 Közdolgokról ritkán beszél,
 Csak nejjének s nejjében él.

A forradalmat úgy gyűlölte,
 Mint csak gyűlölhét valaki:
 Hisz' az jövőjét már megölte
 S most a hazaét oltja ki.
 Hiúság, önzés, hon szerelme
 Szívén egy érzéssé vegyült,
 Nem az első kitünő elme,
 A ki honáért így hevült.
 Sőt olvasóm különb te sem vagy,
 Hú honfiszágod bármilyen nagy;
 Legalább így tapasztalom
 Nagy részt, jobb és baloldalon.

14.

Aristocrata volt szívében,
 És nem tagadta ajka sem;
 A democratia nevében
 Nem szónokolt negédesen,
 Mint annyi társa, kik szívökben
 Ugy érzenek, mint épen ő,
 De bátorságok visszadöbben,
 Ha népkegy csábja lép elő.
 Kész volt a népért sok jót tenni,
 Az alkotmányba is fölvenni,
 De hitte, hogy csak főnemes
 Képes kormányra s érdemes.

Ne sértse democratá szíved',
 Jó olvasóm, e nézet itt,
 Hiszen te is és sok más híved
 Valljátok a gróf elveit.
 Csak megfordítva uj divatra:
 Azaz csak az, ki nem nemes,
 Illik valóban kormánypadra
 És bizalomra érdemes.
 Immár melyik a nagyobb érdem,
 A nemtelen vagy nemes? kérdem.
 Nekem mindegy, jer, tarts velem,
 Csak honfi és ember legyen.

16.

Szerette a hon történelmét,
 Ott nem egy őse szerepelt,
 E várkastély egy-két nagy elmét
 És sok kitünő hőst nevelt.
 Utolsó ő sem lesz e sorban,
 Szívében erős volt a hit,
 De im e forradalmi korban
 Önbizalmat s irányt veszít.
 Sem honja ellen, sem honáért
 Nem foghat fegyvert, csak magáért
 S magának élhet egyedül,
 Oly önzőn, mint önzetlenül.

Házassága sebére is volt,
 Enyhült, ifjult önkénytelen;
 Mig a hazában vihar tombolt,
 Elringatá a szerelem.
 Külföldre készült, jobbnak vélte
 Ott élni e bőszen harcz alatt,
 De ipját nagy betegség érte
 S ápolni őt itthon maradt.
 Midőn ez meghalt, el volt vágva
 Az ut már s e kastély magánya
 Lőn a révpart, hol vész között
 Aggódva végre kikötött.

18.

És megtalálta a nyugalmat,
 Rég elfeledték, hogy ki volt;
 Ugy élte át a forradalmat
 Mint a ki immár élve holt.
 A falu népe rég ismerte
 Mint jó gazdát, jó földesúrt,
 És háborgatni ki sem merte
 S ő mit sem tett, mi szemet szúrt.
 Okosan, nyugodt méltósággal
 Bánt el folyvást e kis világgal,
 S im rajta újra betelék;
 Jól él, ki jól elrejtétek.

De híre vesztett s nyert csatának
 Nyugalmát gyakran fölveré,
 Nem jósol üdvöt a hazának,
 S búsan néz a jövő elé.
 Ohajtja bár egyik se győzne,
 Mért vesztni fog, bizony, ki nyer;
 Bár kifáradva, kiegyezve
 Dölhetne el a régi per.
 Hiú remények! hajh eldőlt már;
 Szegény magyarra új korszak vár,
 Olyan minő még nem vala,
 Csak haldokolt, most meghala.

20.

S rajt' nem segít Telegdi pártja:
 Sereg nélkül néhány vezér.
 Bécsből mohón a jó hirt várja
 És minden nap rosszabbat ér.
 A conservativ immár semmi,
 Egy jött-ment a korlátlan úr,
 Csak pusztá szóval nincs mit tenni,
 Telegdi gróf elkomorúl;
 De nem soká tart lelke harcza,
 Ifjú nejének angyalarcza
 Egy más világba rengeti
 S bánatját el-elfeledi.

Ilonka vajjon szint' oly boldog?
 Sorsában megnyugodt-e hát?
 Oh megnyugodni a szív hol fog,
 Ha nem találja otthonát?!
 Eladta báját, ifjuságát,
 Hazug szerelmet esküdött,
 S hogy megboszulja hiuságát,
 A szív ellen frigyét kötött.
 De megnyugtatta jó szülőjét,
 Megóvni hitte így jövőjét.
 Nem vigasz már a gondolat,
 A multból rá csak bú maradt.

22.

Szerep játéka lett az élet,
 Erénye, bája tettetés,
 A megalázás kinja éled
 Önérzetén s ez mind kevés:
 Mert érzi, nem sokáig bírja,
 És iszonyúbb lesz majd a vég,
 Balsejtés titkos könnyét sirja,
 Elhagyta őt a föld s az ég.
 Oly férjet tesz boldogtalanná,
 Ki érte lelkét százszor adná,
 Kit nem szeret, de kit becsül . . .
 Oh nem csak ő vész egyedül!

S im ekkor hal meg édes atyja,
 Megrázza e gyász esemény;
 Magát a bűnnek átadhatja
 És szabadon sirhat szegény;
 Könny és imádság enyhítették,
 Koporsóján megesküdütt:
 Egy gondja lesz csak: kötelesség,
 Bármily alázat, kín között.
 A hű vezeklőt Isten ójja,
 A bünbánónak pártfogója,
 Hozzá türelmet ad s erőt,
 S nyugasztja majd a szenvedőt.

24.

Azóta még több gyöngédséggel
 Árasztja el férjét Ilon,
 Kedélye földjén virág nő fel,
 Mint sír fölött a líliom :
 Lemondó szenvedés virága,
 Mégis mi fényt, mosolyt lehell,
 Ő tudja csak e báj mi drága,
 S mit rejt az illatos kehely.
 A férj szerette, most imádja
 A falu népe áldva áldja :
 Ily szép s jó nő még nem vala,
 Egész vidék örangyala.

Ohajt minél több házi gondot,
 Foglalkozik, magányt kerül ;
 Oltár előtt ha térdre omlott,
 Marad csak gyakran egyedül.
 Szegényt vigaszt, beteget ápol,
 Majd lovagol, olykor vadász,
 S mi pihenő marad napjából,
 Férjének olvas, zongoráz.
 Nincs vita köztök csak egy pontban,
 Ilyenkor a szó szóra lobban,
 De hogyha egyik felhevül,
 A másik mindjárt csöndesül.

26.

És mi e pont? Űgye a honnak:

Uj veszteség, uj győzelem,

Ha néha erről társalognak,

Nem értik egymást rendesen.

Ilonka hallgat csak szivére,

S a hű honvéddel lelkesül,

És örvend férje ellenére,

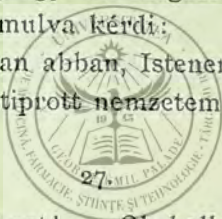
Ki aggodásba elmerül.

Telegdit egy-egy szó megsérti,

Ilonka elbámulva kérdi:

«Mi rossz van abban, Istenem,

Ha győzne tiprott nemzetem?»

«Nem érted azt! . . . Oh hallgass szívem,

Hagyd rám e terhes gondokat!»

Ilonka most elhallgat híven

És a társalgás megszakad.

De midőn végkép legyőzték

A tiprott és hős nemzetet,

Telegdi nem feledte nőjét,

Ha sorsán szivből könnyezett,

Ha bujdosót vendégül rejtett,

A betegért mindent felejtett,

És nem kimélt pénzt és időt,

Hogy enyhítsen sok szenvedőt.

28.

Hirt hall Ilon sok ismerősről
 Ez él még, azt takarja sír,
 Sokat beszélnek nem egy hősről
 S Romhányiról is szól a hír.
 Derék részt vett sok győzelemben,
 Nem tudni, él-e vagy halott;
 Ilonka erre összerezent,
 S a szónak más irányt adott.
 De elmereng majd és feltámad
 A régi emlék, régi bánat:
 Az ajk sohajt, a szív szorúl
 S a szemre könnyes köd borúl.

«Él vagy meghalt? Béke porára!
 Egy könnycseppet megérdemel,
 Bár megtört élttem bűne ára,
 De a hazáért vérze el,
 Lemosta csalfa szíve szennyét.
 De hátha él, ki tudja hol,
 És nem találja sehol enyhét,
 A mint üldözve bujdokol?
 Hiszen Matildja elhagyá rég,
 Veszélytől ójja meg a jó ég,
 Találjon vigaszt és reményt...
 Oh Istenem, szánom szegényt.»

30.

E merengés többször megújult.
 A férj legott kérdé baját,
 Ilonka búsan félre fordúlt
 És migraine-nel menté magát.
 Így volt ma is, a ködös este
 Oly méla-bússá hangolá,
 Érezte, fáradt lelke, teste,
 Sejtelmek árnya száll reá.
 A zongorához ül és játszik
 Egy vidám dalt, hanem meglátszik,
 Nem ott a szív, a hol a kéz,
 A vidámság bús hangba vész.

Önkénytelen egy bús dalt kezdett,
 Romhányinak kedvencz dalát,
 Hogy észre vészi, keze reszket,
 S egy más dallamba játszsza át.
 Majd félbe hagyja, férje ébred:
 «Nem nyugodnál le, Ilonám?
 Kiméld egy kissé egészséged,
 Egy óra már éjfél után!»
 Egyszerre csak eb csaholása,
 Majd a cselédek kiáltása
 Hangzik, zajong a parkba' lenn
 S belép egy szolga hirtelen.

32.

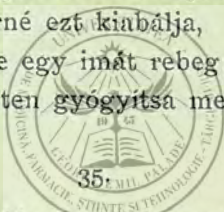
«Mi baj? szólj!» «Ott alatt egy ember» —
 «Zsivány?» . . . «Oh Isten ments, dehogy!
 Szegénynek többé semmi sem kell,
 Fel is hozták már valahogy.
 Ottan feküdt a kertek alján,
 Ha meg nem halt, ájult talán;
 Egy úti táská volt a balján,
 Ruhája olyan rongy csupán:
 Szakács azt mondja, hogy úr légyen,
 Lehet, így járni most nem szégyen,
 Mióta német, muszka jár,
 Nem ritka ily vándormadár.»

A gróf megy uj vendégét látni,
 Ilonka gyógyszerért siet,
 De ágyon fekszik már Romhányi,
 Ott ápolják a beteget
 Az összecsődülő cselédek;
 Legbölcsebb köztök a szakács:
 «Olyan igaz, a minthogy élek,
 Nincs itt más baj, csak szörnyü láz.»
 «De arczán seb!» mond egyik szolga.
 «Ej mit beszél, nem a kend dolga,
 Az régi seb, van másnak is.
 Honvéd biz' ez» — mond a kocsis.

34.

A komornyik, ki járt világba',
 Nem szól csak a táskába nyúl;
 Merül a vendég iratába,
 S kiált: «Ez gróf Romhányi úr.»
 «Ha gróf is, nem bir e vidéken.»
 Mond a kulcsár nagy-fontosan.
 «Csak mustárlisztet ide nékem,
 Ily bajban mert nagy haszna van . . .
 A forróságot ki nem állja!»
 A kulcsárné ezt kiabálja,
 S mellette egy imát rebeg:
 «Az úr Isten gyógyítsa meg!»

A gróf belép és kérdez, rendel,
 Tüstént fogat s küld orvosért;
 Oszlóban volt már a sok ember,
 Midőn Ilonka oda ért.
 Benyit gyorsan a kis szobába,
 Döbbenve áll az ágy előtt,
 A mécsnek halovány világa
 Megmutatja a szenvedőt.
 És rá ismer, bár arcza dúlva,
 És felsikolt, de egy percz múlva,
 A beteg ágyhoz lép megint —
 Romhányi búsan rá tekint.

36.

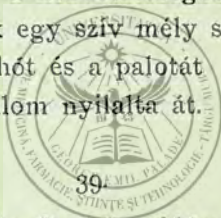
De rá nem ismer, oly nagy láza,
 S ismét behunyja a szemét . . .
 Hát ily sovány regényem váza,
 S mily prózai, szokott beszéd.
 Jó olvasóm, tán így fogsz szólni,
 Ki vártál nagy jelenetet,
 Romhányi hogy' fog szónokolni . . .
 Nem kínozom a beteget.
 Ha nagy, csodás és szörnyű szép kell,
 A Jókai regényét nyisd fel;
 Én ezt meg nem tanulhatám,
 Nincs hozzá sok phantasiám.

37.

Mit láttam, átéreztem, éltem,
 Egyszerűn csak azt rajzolom.
 Ekkor tájt a vidéken éltem,
 Rom vett körül és fájdalom.
 Husz éve elmúlt, mint egy álom,
 De szívemben emléke él,
 S egy-egy álmatlan éjtszakámon
 Sirjából e kor árnya kél.
 Mily szenvedés és mily erények,
 Most jobb sors s mennyi szennyes érdek,
 Mily hivság, góg, bolond beszéd,
 Nem egy elveszté az eszét.

38.

De hegyke gunynyal nem leczkézem
 Korunkat, ellágyult e szív;
 A multat újra visszaélem
 És az emlék hálára hív.
 Nekem is, szegény hányt-vetettnek,
 Menhelyet egy kastély adott . . .
 Vén fészek, soha sem feledlek,
 Derüljön boldogabb napod!
 Oh akkor a közveszteségben,
 Véreztünk egy szív mély sebében
 S a kunyhót és a palotát
 Egy fájdalom nyilalta át.

Mint fecske fészket, vidám dallal
 A szállást meg nem fizetém,
 Most, a midőn már hangom elhal,
 Im végre meghálálom én.
 Oh ez a dal nem halhatatlan,
 De híven érzi kebelem; . . .
 Mind od'adám, a mit adhattam,
 Hogy mennyit ér, nem kérdezem.
 Vén kastély a Maros völgyében,
 Vén fák között, a parton épen,
 Kékes ködöddel, Gernyeszeg,
 Jó tettered' Isten áldja meg!

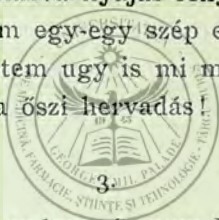
HARMADIK ÉNEK.

Szép hosszú ősz volt, a lég tiszta,
 A nyáj még zöld füvet tapos;
 Mintha tavasz mosolygna vissza,
 Minden derengő, aranyos.
 A hervadás virulni látszik,
 Itt-ott másodvirág a fán;
 A pókfonál foszlánya játszik
 Bokrok közt a nap sugarán,
 S a haldokló természet éke,
 Halvány s piros szín vegyüléke,
 Hullámszik méla bájival,
 Míg kéken távol ködbe hal.

2.

Oh őszi fénynek enyhe napja,
 Te vagy legkedvesb évszakom!
 Szivem, a méla érzés rabja,
 Hányszor merengett bájadon!
 Hányszor hallgattam erdők szélin
 A hulló lombok halk zaját,
 Mint hervadó boldog reményim
 Lágyan viszhangzó soháját,
 S el-elmélázva nyájas fényen,
 Enyhültem egy-egy szép emléken,
 Hajh, életem úgy is mi más,
 Mint kora őszi hervadás!

Ezt én mondom, és nem Romhányi,
 De így érzett ő is talán;
 Föltámadtak emléki, vágyi
 Az ősz merengő sugarán,
 A mint amott a parkban ülve
 Egy kőpadon, hársfák alatt,
 Elnézi mélyen elmerülve
 A hulló halvány lombokat,
 Négy napja, hogy felkelt az ágyból,
 Ma jött ki elsőbb' a szobából,
 Már nem beteg, csak érdekes,
 De ily hatást most nem keres.

4.

Egy év alatt kissé megvénült,
 Sokat csalódott, szenvedett,
 Könnyelmű szíve vérzett, mélyült,
 Szeles ifjúból férfi lett.
 Hazáját most jobban szerette,
 Az eltiport, szegény hazát;
 Magyar természet, öröklötte,
 Már így van több száz éven át.
 Ha jobb dolgunk van, meg nem férünk,
 Hiúság- és viszálynak élünk,
 S csak akkor csüggünk igazán,
 Ha tönkre tettük, a hazán.

Az élet is becsesbnek tetszik,
 Mióta csak hajszálon áll,
 S midőn im azt is majd elmetszik,
 Jobban tudná használni már.
 Kastélya, földje, uradalma
 Földönfutónak már mit ér?
 S dicsvágya fényes birodalma . . .
 Od'adná egy kis tüzhelyér'.
 De ilyen a szív, a mit bírunk,
 Meg nem becsüljük s akkor sírunk
 Érette késő könnyeket,
 Midőn örökre elveszett.

6.

Majd csüggedt lelkét összeszedve,
El-elgondolja, mit tegyen.

E helyt maradni nincs sok kedve,
De innen hajh hová megyen?

A véletlen sodorta erre

S Telegdi gróf vendége lett.

Hogyan szoruljon oly emberre,

A kit gyűlölt és megvetett,

Kivel oly sokszor szemben állott

A közpályán, csatára szállott,

S a kit, nem válogatva szót,

Úgy czimzett mint honárulót?

Ilont is ime itt találta,

Kinek hajdanta udvarolt,

Őt Blanka grófnő néki szánta . . .

Ej az egész csak tréfa volt.

Ilon vigaszt lelt hamarjában,

De mégis gúnyos valami,

Itt élni férje kastélyában

S minden nap látni, hallani:

Mily boldog s ő mily nyomorult lett.

Nem sejtí, e nő mennyit szenvedt,

Gondolja: nősziv lenge nád; —

S a multért nem furdalja vád.

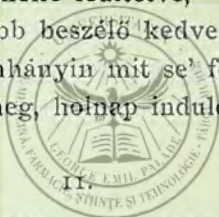
8.

Mégis feltün Ilonka képe
 A multból szende-bájosan,
 Matild mellette emlékébe'
 Oly éles ellentétbe' van.
 Matild megcsalta, kinevette,
 Elhagyta bú és baj között,
 Mi más a jó Ilonka tette,
 Kit hozzá semmi sem kötött.
 Nem hagyta el az elhagyottat,
 Ápolta a félig halottat,
 S melynek csak boldog férj örül,
 Oly gonddal vette őt körül.

Jó szív ez, vagy csak finom hosszú
 S alázni őt csupán a czél?
 Oh nem lehet türelme hosszú,
 Parázs fején ez a fedél.
 Még holnap indul messze innen,
 A büszkeség vesz rajt' erőt,
 És örvényébe süllyed minden,
 Egy rossz szeszély ragadja őt.
 És mintha üznék, oly sietve
 Megy föl a parkból a terembe,
 A grófot s grófnét kérdezi.
 Talán már búcsuját veszi?

IO.

Valóban úgy, de alig szólhat,
 Zavartan áll a gróf előtt.
 «Hál' Isten, már egészen jól vagy!»
 Telegdi így üdvözli őt.
 «Eddig csak betegünk lehettél,
 Vendégünk léssz már ezután;
 Jól eltelik a hosszú ősz s tél
 Így hárman, úgy-e Ilonám?»
 S őt nője mellé leültetve,
 Még áradóbb beszélő kedve,
 De ez Romhányin mit se' fog,
 «Bocsáss meg, holnap indulok.»

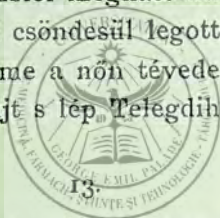

II.

«Az orvos tiltja, nem mehetsz, nem,
 És tiltja nőm és tiltom én;
 Ugyan hová is mennél innen
 A vérbíróság idején?
 Itt nem keresnek, mert tudják jól,
 Hogy egykor ellenfél valánk.»
 Romhányi közbe vágva így szól,
 S halvány arczát elfutja láng:
 «Egy okkal több, mely innen elhajt;
 Honvéd miatt mért szenvednél bajt?
 Bár vész, halál vár útamon,
 Kegyed' el nem fogadhatom.»

12.

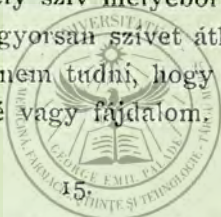
Telegdi hallgat, nője szólna,
 De elhal a szó ajakán ;
 Romhányi, mintha bűnös volna,
 Megsemmisül pillantatán.
 Oh mily nemes e hölgynek arcza,
 Rajt' mennyi részvét, mennyi vád,
 Sebzett szívének nehéz harcza
 Oly lágy fönségbe olvad át.
 És e varázstól meghatottan,
 Romhányi csöndesül legottan
 S míg szeme a nőn tévedez,
 Kezet nyujt s lép Telegdihez.

«Bocsáss meg, kissé heves voltam,
 De testem, lelkem, lásd, beteg,
 Mint üldözött keserűn szóltam,
 De jó szived ne értse meg.
 Fogadd hálám' s oh nemes lélek,
 Grófné, szintén fogadja itt :
 El nem felejttem a mig élek,
 Jó szíve drága gondjait.
 S bár jobb lett vón', ha ér halálom
 A kert alatt, a nyirkos ágyon,
 Mert nincs számomra több öröm,
 De éltem önnek köszönöm.

14.

S ha egykor azt önért áldoznám,
 Megnyúgodhatnám sorsomon;
 Ég áldja, néha gondoljon rám,
 Most könnyebbülve távozom.»
 S oda hajlik kezét csókolni,
 Ilon rezzen mint nyárlevél,
 Nem vonja el, de nem tud szólni,
 Ajkán csak egy mosoly beszél,
 Mosoly, mely szív mélyéből támad
 És ép oly gyorsan szívet áthat,
 S melyről nem tudni, hogy vajon
 Öröm szülé vagy fájdalom.

15.

Romhányi még egyszer kezét nyújt
 Telegdinek s távozni kész.
 «Maradj, feledjük a mi elmúlt,
 Maradj, el nem bocsát e kéz.
 Te félre értél, megbocsátok,
 Arczomról a szívembe látsz,
 Pártok között kihalt az átok,
 S közös, mely összefűz, a láncz,
 A szolgaláncz, a haza búja,
 A Nemesis fenyítő újja
 Sujtott reátok és reánk,
 Mindnyájan bűnősek valánk.»

16.

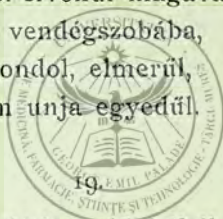
«Most vendégem vagy, úr mint otthon,
 Szent a magyar vendégi jog;
 Bár e hazában mindenütt rom,
 Az őserény él s élni fog.
 Maradj, ne szólj, halálra sértesz,
 Ha házam újra megveted.
 Elég . . . Ugy-e a lóhoz értesz?
 Mutassak, jőj, egy mént neked.
 Itéld meg, olcsó-e vagy drága?»
 És Romhányit, ki küzd magába',
 Karon ragadja hirtelen:
 «Csak délre várj ránk, édesem.»

Elmennek a lovat megnézni,
 Bejárnak parkot, földeket,
 Romhányi perczről perczre érzi,
 Hogy innen most el nem mehet.
 Heged gyanúja, büszkesége
 Egy jól töltött rövid napon,
 Immár a kastély törzsvendége,
 Álnéven, mint távol rokon.
 E rejtek enyhe lombok árnya,
 Barátság s női kegy virága
 Fonódnak későn és korán
 Mintegy füzérré homlokán.

18.

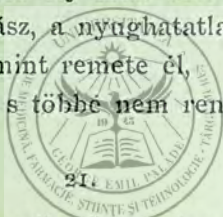
Oly szép falún a csöndes élet,
 Izgalmak s fáradság után,
 A hivság lázas gondja széled,
 Nyugtat, megenyhít a magány!
 Romhányi mostan él először
 Magányban s nyugodt napokat,
 Természet és szives családkör
 Lelkének uj-uj tápot ad.
 S midőn el-elvonúl magába,
 A félr'eső vendégszobába,
 És érez, gondol, elmerül,
 Magát nem unja egyedül.

El-messze láthat ablakából,
 A várkastély egy dombon áll,
 A park fölött a kékes távol,
 Hol vándordarvak serge száll;
 Széles rónának sűrű hegység
 Ölelve nyújtja karjait,
 Fel- és alföld, mint bájos egység,
 Hódol e várkastélynak itt.
 Keletre bérez s erdő homálya,
 A hajnal fényes koronája;
 Nyugotra sík, mint tiszta lap,
 Mintegy tengerbe száll a nap.

20.

Merengve gyakran itt találja
 A vidám reg, s a méla est,
 Borus, derült-e kedves tája,
 Mindegy, elnézi örömost.
 Szél és patak beszédes ajka
 Oly sok mindent suttog neki,
 S mint gyermeket mesélő dajka
 Csitítja és elrengeti.
 Kinek a föld oly szűk volt hajdan,
 Az élvadász, a nyughatatlan,
 E zugba' mint remete él,
 Emlékszik s többé nem remél.

Nem ismer néha önmagára,
 Oly más emberré változott;
 Csalódás a bölcsesség ára,
 S midőn lelkünk kifáradott,
 Többé nem néz, nem küzd előre,
 Csak szemlélődik multakon,
 Látjuk, mi volt hibás, mi dőre;
 De máskép tennénk-e vajon,
 Ha szívünk új reménybe' dobban,
 Ha szenvedélyünk lánggra lobban?
 A máskép csak más tévedés,
 Új bánat, új bölcselkedés.

22.

A mult előtte romba' fekszik,
 Por és hamu sok drága kincs;
 Emlékein föl nem melegszik,
 Érettök még egy könnye sincs.
 Mily nagyra tört tehetség nélkül,
 És mily hiú, mily léha volt!
 Azt hitte, hogy hazája épül,
 Ha tervelt, irkált, szónokolt.
 Mint államférfi s had vezére,
 Lépett hazája küzdterére,
 S kitünt im a vész idején,
 Hogy legfeljebb jó közlegény.

S ez egy mégis vigasz szivének,
 Mégis betöltött egy helyet,
 És használt annyit nemzetének,
 A mennyit kis körben lehet.
 Ezért ne nézd le hősöm' mindjárt,
 Te büszke, szájas honfitárs,
 Ki oly uton vagy, melyen ő járt,
 S tán még nagyobb jövőre vársz.
 Mert nem tudom, hogy pályád végén,
 Túl a képzelgők tört reményén,
 Hol nincs már rózsa, csak tövis,
 Lelsz-é vigaszt, csak ennyit is.

24.

Elzúg Romhányi lelke éjén
 Pártszenvedély és harczi zaj,
 De meg-megmozdul sirja mélyén
 A sok kihalt szerelmi baj.
 És zendül a vigalmak hurja,
 Ellebben sok szép nőalak,
 Bohó világát éli újra,
 Dicsfényét ifju napjinak.
 Édes bók, illatos levelkék,
 Amott egy hajfürt, itt egy mellkép,
 Csók és sohaj, könny és mosoly,
 Örök hűség — mind füstgomoly.

Oh nincs egyetlen szent emléke,
 Még egy boldog napot sem élt,
 Hiú örömök tengerébe
 Merülve bár mindent remélt.
 Nyugalmát hol keresse, lelje?
 Azt nem nyújt az ily szerelem;
 Csalódva nincs mi fölemelje,
 Csak undort érez hidegen.
 A mit eljátszott, föl nem támad,
 Mind hasztalan a késő bánat,
 Mult és jelen egykép sivár,
 A szebb jövőnek vége már.

26.

Mégis mint a halálra ítelt,
 Ki az utolsó éjtszakán
 El-elfeledve a mitől félt,
 Megenyhül az álom karán,
 S legboldogabb jövőt álmodja:
 Romhányi is úgy álmodik,
 Üdvözli őskastélya dombja,
 Immár megint otthon lakik,
 S csöndes munkásság örömeiben,
 Boldog családja kis körében
 Nyugodtan él, mutat feled,
 Tűr és remél, fárad, szeret.

Ott a tágas szegletszobában,
 Hol egykor édes anyja élt,
 S altatva őt, gyermekkorában
 Esténként, oly gyakran mesélt,
 Egy nő fogadja szerelemmel,
 A kastély ifju asszonya . . .
 «Ábránd — kiált fel könnyes szemmel —
 Hajh nem leszek boldog soha.»
 De ott lebeg a hölgy alakja,
 Hiven kíséri, el nem hagyja,
 És nappal, késő éjjelen,
 Ébren, álmában megjelen.

28.

Eszménykép, képzelet szülötte,
 És még sem az, való, ki él,
 Angyalként virrasztott fölötte,
 Halálos ágya mécsinél.

Minden nap látja és csodálja,
 Szól véle és mellette ül,
 A nőiség erénye, bája
 Talán csak benne egyesül.

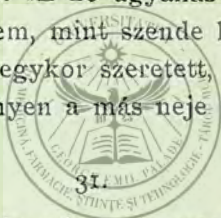
E képzelt arcz minden vonása
 Ilonkának szakasztott mása:
 Élő és álmodott alak
 Csodásan összejátszanak.

Igy él Romhányi álmodozva;
 Elmélkedés és képzelet
 Szívén, elméjén megosztozva
 Súlyedni kezdő mult felett
 Egy uj világot alkotának,
 Tarolt mezőkön új tavaszt,
 Maga alig hisz önmagának
 S bár meg nem vallja, érzi azt,
 Oh érzi, hogy Ilona képe
 Eszménynyé vált ujult szivébe',
 S ez érzés több mint tisztelet,
 Reménytelen, s titkon szeret.

30.

Ez érzést minden nap táplálja
Újabb meg újabb alkalom,
Ártatlan csábjával kínálja
Vadászat, séta és szalon.
Ott lovagolgat oldalánál,
A kandallóhoz véle ül,
S ha énekel a zongoránál,
Hallgatja, nézi, elmerül.
S gondolja: «E nő ugyanaz hát,
Kit ismertem, mint szende lánykát,
Ki engem egykor szeretett,
S oly könnyen a más neje lett?»

31.

«Miért ne, hogyha más megkérte?
Nekem játékszer volt csupán,
És most az Isten büntet érte,
Mily változás egy év után.»
E változást hogy értse meg jól,
Telegdi a szobába lép,
Most érkezett meg a városból,
Im egy boldog családi kép.
Ilon a férj keblére olvad,
Ez örömében alig szólhat,
Romhányi búsan földre néz:
«Ez nem lehet csak tettetés!»

32.

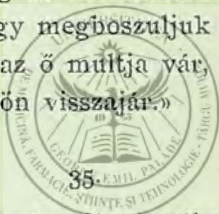
Szívét nem féltés kinja dúlja,
 Sem versenytársi bosszuvágy,
 De napról napra mélyebb búja,
 Bár azt folyvást legyőzni vágy.
 Éltében sokszor szeretett már,
 De érzi, ez más szerelem:
 Csendes, félénk, viszonzást nem vár,
 Kitépve újra megterem.
 És bájol némasága, titka,
 Bánatja sok, öröme ritka,
 De fényt, erőt, hitet lehel,
 S megnemesítve fölemel.

A szende lyányt fűrtös fejével
 Rég elfeledte, de a nőt,
 Ki rá tekint mély kék szemével
 S oly részvevőn ápolja őt,
 Majd bús arczával visszainti,
 Midőn könnyelműn menni kész,
 S a mint hálás csókjával hinti,
 Reszketni kezd a drága kéz:
 Mindezt hiven szívébe zárja,
 De hetekig hiába várja
 Ilonnak még egy ily kegyét,
 A régi hajlam új jegyét.

34.

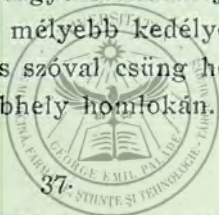
Ilonka nyájas, víg, beszédes,
 S ha kell, érzelmes és komoly,
 Soh'sem kaczer, soh'sem negédes,
 Ajkán szokott szives mosoly.
 A multról hallgat, véle szólva,
 S kerül legkisebb célzatot,
 Az mintha rég feledve volna;
 Romhányi elgondolkozott.
 «Ki fejtí meg ez ellenmondást?
 Sorsunk, hogy megboszuljuk egymást.
 Reám most az ő multja vár,
 A régi kölcsön visszajár.»

Egykor, kalandos fénykorában,
 Csak ingerlé az ily eset,
 A küzdelem nehéz csatában
 Szívének mintegy jól esett.
 Heves, merész ostromra szállott,
 Most gyáva, tétlen, szótalán,
 És harcz nélkül legyőzve áll ott,
 Oly szenvedő, gyámoltalan.
 Buját, titkát mélyebbre rejti,
 S nem tudja, ez inkább megejti
 Szegény Ilont, mint bármí más,
 Merészebb csábitó fogás.

36.

Romhányi bár a régi volna,
 Ilonka védhetné magát,
 A tettetőhöz nem hajolna,
 S nem hinné csábitó szavát,
 Mint ártatlan leánykorában;
 De im most elhagyott, szegény,
 Űldözve bolyg a nagy világban,
 Oly méla bú tekintetén.
 Nincs nagyravágyó szenvedélye,
 Érzelmesebb, mélyebb kedélye,
 S nem lármás szóval csüng honán,
 Egy néma sebhely homlokán.

A nőt ne mondd örök szeszélynek,
 Érzelme hübb, mint férfié,
 Ha meg nem rontja hiu érdek,
 A legnemesb sziv az övé.
 Szerencsétlent csak ő tud szánni,
 És vigasztalni szenvedőt,
 A tévedést siratni, bánni,
 S ha nem vár boldogabb jövőt,
 Nyugodtan élni és lemondva,
 Fömláldozón és mosolyogva,
 S ki nem fáradva soha sem,
 Meghalni hitben, csöndesen.

38.

Ily szíve volt Telegdinének,
 Bús napjait így élte át,
 S balsorsát látva kedvesének,
 Szánalma mindent megbocsát.
 A régi hajlam meg-megéled,
 Most tárgya sokkal nemesebb;
 Melyet hegeszt idő s az élet,
 Fölszakadoz a régi seb:
 Oh mily gyönyört s fájdalmat érez,
 Hogy ily közel van kedveséhez,
 Minden nap látja s hallja őt,
 A mélabúst, a szenvedőt.

Ohajt keblére rá omlóni,
 S elsirni titkos könnyeit,
 Zokogva együtt panaszolni
 Éltök nehéz küzdelmeit,
 S vigasztalni: (ha mindent vesztett,
 Maradt egy szív, mely még remél,
 Egy szív, a mely csak érte reszket,
 Csak véle örvend, néki él,
 Enyhíti napja fáradoalmát,
 Megédesíti éji álmát . . .
 «Enyhülj, gyógyulj meg e szíven,
 Oh sebzett hős, kedves hivem!»

40.

Egy alkonyatban így mereng el
 Ilon sokáig, egyedül,
 Elnézi nedvesült szemekkel
 A mint a nap alább merül,
 S még egyszer éltető sugárát
 Elönti földön és egen,
 De majd az éj rá vetve árnyát,
 Kioltja lassan, hidegen:
 Ugy oltja ki ábrándja fényét,
 Szerelme elkésett reményét
 A lesben álló hideg ész,
 És minden rémes éjbe vész.

Önnönmagától visszaretten:
 «Bocsásd meg bűnöm', Istenem!
 Hogy sűlyedek, oh jaj mi lettem,
 Kimondani alig merem!»
 A lelki vád, a bú, a szégyen
 Lesujtják, sirva elalél;
 Az esthomály leszállta régen,
 Az őszi hold tört fénye kél.
 Mint szemfedő borul sugára
 Ilonka merevült arczára,
 S furulyaszó, mint síri dal,
 Zendül messzűnően és kihál.

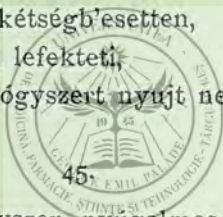
42.

Belép Telegdi nem sokára,
 Elnézi szunnyadó nejét,
 Csókot nyom halvány homlokára,
 Suttogva gyöngéden nevét.
 «Már rég várunk rád a szalonban,
 Elszunnyadoztál úgy-e hát? . . .
 De szólj az égre, mi bajod van,
 Kezed hideg, láz jött reád?»
 «Oh nincs bajom, nincs épen semmi,
 Egy kis hülés, láz akart lenni,
 De múlik már, jobban vagyok,
 Ölelj meg és meggyógyulok.»

Ilon férjét magához vonja,
 S átfogva hévvel csüng nyakán,
 Oly érzelmes hangon susogja:
 «Oh mondd, szeretsz-é igazán?»
 «Szeretlek-é, mily balga kérdés,
 Mi jut eszedbe, édesem?»
 «Ne haragudjál, ez nem sértés,
 Csupán csak álom, sejtelem.
 Azt álmodám, lásd, hogy meghaltam,
 Ezüstös szemfedő volt rajtam,
 S bús ének kísért síromig,
 Az álom gyakran bételik.

44.

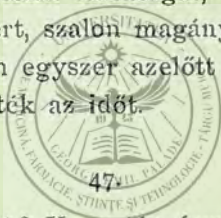
Gyászolsz-e szivből, könnyhullással
 Ha meghalok, majd engemet?
 Tudnál-e boldog lenni mással? . . .
 Nem bántaná emlékemet.
 Mert boldogítani nem tudalak,
 Mint óhajtám; más fog talán.
 Bocsáss meg, ha nem láthatnálak,
 S ez volna végső éjtszakám.»
 «Az Istenért, nőm, lelkem, szentem!»
 Kiált a férj kétségbeesetten,
 Cselédet hív, lefekteti,
 Virasztja, gyógyszert nyújt neki.

Nem a gyógyszer, nyugalmas álom
 Gyógyítja az ily beteget;
 Más napra kelve haloványon,
 De mosolyogva ébredett.
 «Immár egészen jobban lettem!»
 «Oh kedves nőm, oh mily öröm.»
 «Te most is itt vagy még mellettem?
 Szegény jó férjem, köszönöm.
 Maradj is mindig oldalamnál,
 A gyöngeség, a bánat elszáll,
 S vidám hajnalra virradok,
 Ha látlak és veled vagyok.»

46.

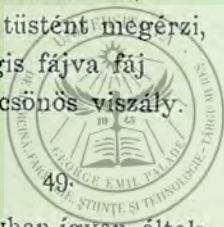
A férj ideges gyöngeségnek
 Gondolta csak Ilon baját,
 És mint nem fontos eseménynek
 Elfödte az idő nyomát.
 Hanem Romhányi érzi, látja,
 Ilonkán változás esett:
 Többé nem nyájas jó barátja,
 Meghidegült egy keveset.
 Kerülni látszik társaságát,
 A séta, kert, szalon magányát,
 A hol nem egyszer azelőtt
 El-eltöltötték az időt.

«Mi történt? Vagy tán észrevette
 Hiven elrejtett titkomat?
 És dőreségem' megvetette,
 És hogy remélnem nem szabad,
 Így adja tudtul? . . . Nincs reá ok . . .
 Avagy kaczerkodik talán?
 Nem . . . nem! . . . Nyitjára nem találok,
 E nő szive örök talány.
 Örökre bár feledni tudnám,
 Vagy keblem egyszer feltárhatnám;
 Szenvedve tisztult e kebel,
 Ily megvetést nem érdemel!»

48.

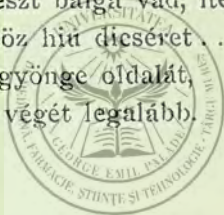
Romhányi kétkedő elméje
 Eltépelődik éjjelen,
 Elrejtve nappal szenvedélye,
 Ha társaságba' megjelen.
 Sőt gyakran víg álarczot tesz föl,
 Eltréfál, mosolyog, nevet,
 Ösztönszerűn, félbűszkeségből
 Játszik jó kedvű szerepet.
 Ilonka elbámulva nézi,
 E változást tüstént megérzi,
 Örülne, mégis fájva fáj
 E néma kölcsönös viszály.

A várkastélyban így en éltek,
 Egy boldog s két boldogtalan,
 Másképp éreztek, mint beszéltek,
 Nem értve egymást untalan.
 Játszták az élet színjátékát,
 Miképen játszom én, te, más;
 Az ember, bár kerülje sorsát,
 Nem egyszer mily komédiás.
 Mily ritkán az, a minek látszik,
 Jól vagy rosszul, szerepet játszik . . .
 De hol marad történetem?
 Majd folytatom, csak türelem.

50.

Annyit megmondok most előre,
Hogy hősöm nem lesz Don Juan,
Anyégin sem válik belőle,
Szegény Romhányi ő csupán.
Magyar szülött, bírálóim bár
Tagadják s hecsmérlik nagyon,
Hanem gúny rajtam ki nem fog már,
Munkámat félbe nem hagyom.
Nem csüggeszt balga vád, ítélet,
Nem ösztönöz hit dicséret . . .
Ne kiméld gyöngé oldalát,
De várd el végét legalább.

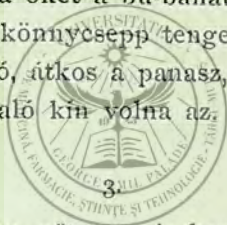
NEGYEDIK ÉNEK.

Nem egyszer olvasom lapokban:
 Jobb volt Bach és Schmerling alatt,
 Egy jobb idő e rossz napokban
 Reményül mégis fenn maradt.
 Im most minden feladva önként:
 Becsület, jog, hit és remény
 Ott süllyedeznek tört hajóként
 Egy gyáva rendszer tengerén.
 A rossznál még rosszabbat értünk,
 Csupán czifrább ruhát cseréltünk,
 Veszendő hajh! az ősi kincs,
 S erősb a régi rabbilincs.

2.

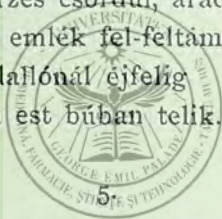
Ha sorsuk egyszer jobbra válik,
 A népek úgy, mint egyesek,
 Szenvedtek bár sokat sokáig,
 Oh mily hamar felejtenek!
 A jelent nem a multhoz mérik,
 Lelkök képzelt jövőben él,
 S ha mind azt környen el nem érik,
 Mit büszke vágyuk hön remél:
 Megszállja őket a bú-bánat,
 Egy pár könnycsepp tengerré árad
 S oly fájó, átkos a panasz,
 Mintha való kín volna az.

Nem ilyen, sőt nem is beszéltünk
 Negyvenkilencz őszén, telén.
 Szent Isten! mily időket értünk!
 Könny- s vérbe fült hit és remény.
 Mi szent a honfiszívnek, dúlva,
 Bennünk, körülünk mennyi rom,
 Oh mennyi minden porba hullva
 S mi mély és néma fájdalom!
 S a mit már most csak mondunk szóval,
 Siralmas hangon, nagy hűhóval,
 Mintegy rajt' kapva is talán:
 Akkor éreztük igazán.

4.

A várkastélyban is gyakorta
 A honfi bú megnehezült,
 A jó kedvet el-elrabolta
 S olykor haraggal is vegyült.
 Egy-egy új hír a hírlapokban
 Vagy Pestről érkezett levél,
 És ím a szív új sebbe' dobban,
 Az ajk sohajt, hallgat, beszél . . .
 A honfiérvés csordul, árad,
 Sok régi emlék fel-feltámad,
 S a kandallónál éjfelig
 A hosszú est búban telik.

Hetenként egyszer, megvan napja,
 A kastélyba fellátogat
 A falunak két öreg papja,
 És sokról elbeszél sokat.
 Egyik Calvin, más Róma híve,
 De mindenik hű hazafi,
 És honfi búval teltebb szíve,
 Mintsem ki tudná mondani.
 Egykor zajongtak egymás ellen,
 Most más idő jár, más a szellem,
 Együtt sohajtnak egy imát:
 «Ég ója a szegény hazát.»

6.

Telegdi a tüzet felszitja
 És még nagyobb tüzzel beszél,
 Bachot, majd Schwarzenberget szidja
 És pártjában folyvást remél.

«Ez menti majd meg nemzetünket,
 Előbb utóbb, az mit se' tesz.»

A két öreg pap mind csak ünget:

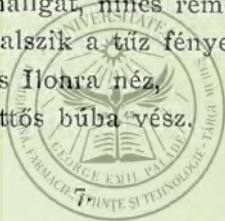
«Az Isten tudja, hogy mi lesz.»

Romhányi hallgat, nincs reménye,

S a mint kialszik a tűz fénye,

Megébred és Ilonra néz,

És lelke kettős buba vész.

Nem ily csendes a kastély mindég,

Egy-egy zajosb nap is derül:

A vidékről sok úri vendég

Úgy egyszer másszor összegyül.

Névnapra most, majd meg vadászni

Uj hirt beszélni, hallani

S mint egykor, vígan lakomázni,

De kedvök nem a hajdani.

Nem szól zene és táncz se' perdül,

A pohár is ritkábban csendül,

Csak szó ki nem fogy, vita foly,

Mint a megyén, zajos, komoly.

8.

Valóban itt is, mint gyűlésen,
 Minden pártnak van szónoka,
 És új-új hévvel küzd a résen,
 Ha nő a szenvedély foka.
 Az ostromállapot hijába,
 Élitélhet egy milliót,
 De el nem fojthat e hazába'
 Pártszenvedélyt és dictiót.
 A fővárosban és vidéken,
 Ha összegyűlnek hárman-négyen,
 Folyvást föléled a megye
 S tüzes vitát kezd szelleme.

A szélső jobboldal vezére
 Egy öreg úr, gróf Szigeti,
 Esküszik Nagy Pál nagy nevére
 S a rég multat dicsérgeti.
 «A sok reformmal feldulátok
 Az őskötmányt könnyedén,
 Gyümölcse muszka, német átok,
 A mint sokszor megmondtam én.
 S kimondom, bár mily rosszul essék,
 A magyar nemzet a nemesség,
 Alkotmányunk csak véle állt,
 Együtt szenvedték a halált.»

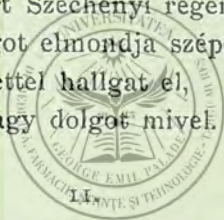
10.

«Nem a reform, hanem rossz módja . . .»

Szabolcsi hévvel közbe szólt,
Most Széchenyinek hű apródja,
Régebben ellensége volt.

A pártok útján soha sem jár,
Tettben haboz, de szóra kész,
Böleselkedik, ha késő immár,
S utólag mindig nagy vitéz.

A mit megirt Széchenyi régen,
Mint új dolgot elmondja szépen,
S oly önérzettel hallgat el,
Mint a ki nagy dolgot mivel.

«A baj nem ez volt, tudtam mindég —

Telegdi gróf meg ezt veti —

Erős kormányra lett vón szükség,

Mely a reformot vezeti.

Mi ezt akartuk, ellenzétek,

S mi a mélyben lappangva forrt,

Kitört a vész, fölédredétek,

Későn, az mindent elsodort.

De új idők új lelket szülnek,

A régi pártok egyesülnek,

S legyen bár sorsunk mostoha,

Ily egyek nem voltunk soha!»

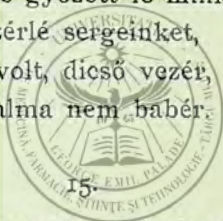
12.

«Bár egyek akkor lettünk volna,
 Midőn kard volt kezünkbe' még,
 Nyakunk igába nem hajolna,
 És diadal lett vón a vég!»
 Igyen kiált fel haragjában
 Geréb, egy ifjú hazafi,
 Ki küzdött sok véres csatában
 S vérét most is kész ontani.
 A szélső elvek buzgó híve,
 Eszénél mindig több volt szíve,
 Mind hitte, mit félt vagy remélt,
 És mint valóról úgy beszélt.

«Nem a fegyver győzött le minket,
 Ez a mi fáj, mi sebet üt,
 Rettegte győző sergeinket
 A német, muszka mindenütt.
 De mit kezdetek rút viszályok,
 Bevégzé azt az árulás,
 Hah Görgeire szálljon átok,
 Csak ő a bűnös, senki más,
 S Kossuth, szabadság prófétája,
 Kit áld a nemzet szíve, szája,
 Vezessen Isten útagon,
 Hogy mentsd meg, visszavár e hon!»

14.

Tetszés, nem tetszés zajja támad, —
 Romhányi hirtelen feláll,
 Harag szemében, arcza sápadt,
 Gerébbel bátran szembe száll.
 «Ne ámitsuk mindig magunkat,
 Megadtuk árát, már elég,
 E léha szellem tönkre juttat,
 S egy uj vihartól ójon ég.
 Nem árulás győzött le minket,
 S a ki vezérlé sergeinket,
 Hű honfi volt, dicső vezér,
 Habár jutalma nem babér»

Hányszor ragadta győzelemre
 A háromszínü lobogót,
 S eladta volna? . . . Istenemre,
 Alig tudok rá lelni szót.
 Gyalázat, hogy most így beszélünk,
 Dicsőségünkön tapodunk,
 A mi való, azt látni félünk,
 S ébredve újra álmodunk.
 Vezérem volt és híve voltam,
 A hont szeretni ott tanultam
 Halálos vészbe öltözött
 Csatak és ostromok között.

16.

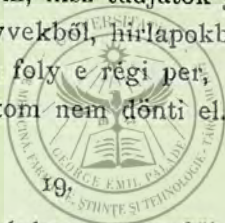
Küzdöttem oldalánál, arcza
 A harczy zajban felderült,
 Mig máskor titkolt lelki harcza
 Sötét gondjába elmerült.
 Honát bár némán, hön szerette,
 De jövőjén kétségb'esett,
 S ha kardjával meg nem menthette,
 Megmenté a becsületet.
 S mi most az övét elraboljuk?
 Nevére a rágalmat szórjuk?
 Ne emlegessünk árulást,
 De türjük el a sorscsapást.»

Im erre most a szó megárad,
 Két nagy párt a kis társaság,
 És késő estig el nem fárad,
 Zajongni, szólni, győzni vágy.
 Nem könnyü győzni, sőt felette
 Nehéz, hol szólni is bajos:
 E hont ki az ki tönkre tette,
 Görgei vagy Kossuth Lajos?
 Ez a kérdés s mellette sok még,
 A mi leginkább szivén fekvék,
 Elmondja hévvel mindenik,
 A hon javára, azt hiszik.

18.

Kossuth Lajost el-eldicsérik
 És félistenné emelik,
 És Görgeit, a meddig érik,
 Egész ördögnek képzelik,
 S viszont. — Elmondogatják sorra,
 Hogy mit s mit nem tett volna ez,
 Amaz ha épen nem lett volna
 És e *ha* mindent elfedez.
 Nem ismétlem, hisz tudjátok jól,
 Szóból, könyvekből, hírlapokból.
 Még most is foly e régi per,
 Szerény lantom nem dönti el.

De húrjain olykor megrezdül
 Egy méla hang. Mért nyomjam el?
 Habár tudom hiába zendül,
 Rá nyájas visszhang nem felel.
 A nép bálványt teremt magának,
 Ha jó szerencse emeli,
 Hisz benne, hisz minden szavának
 S mintegy önmását tiszteli,
 S ha a balsors csapása éri,
 Bálványát akkor is kiméli,
 Áldozni bünbakot keres:
 Kossuth s Görgei sorsa ez.

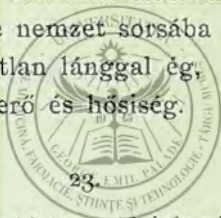
20.

Ember volt mindenik, ki tévedt,
 De nagy jót is tett s ez elég,
 Hatásukat a nemzetélet
 Érezte s most is érzi még.
 Hogy nyomorultan el nem vesztünk,
 S két szörnyü vészt kibírhatónk,
 És nemzetül nagyobbá lettünk,
 Győzön, legyőzve egyaránt:
 Köszönjük Kossuth lángszavának,
 És Görgei erős kardjának.
 Nincs bálványom, se' bünbakom,
 A mi igaz, nem tagadom.

Ki jobbágyságot eltöröltél,
 Kivivtál új törvényeket,
 Vész közt kétségbe nem merültél
 És lelkesítéd népedet,
 Hogy védje, nem kimélve vérét,
 A mult s jövője kincseit,
 Hős küzdelemnek nyerje bérét,
 Ha gyáván veszt, mindent veszit:
 Ezért dicsőit lantom téged,
 El-elfeledve gyöngeséged',
 Hiszékeny elméd álmait
 S hivságod balsugalmait.

22.

S te tiprott hős, hogy' meggyaláznak,
 Kikért te annyit áldozál,
 Majd egykor vége lesz e láznak
 Megismerik, hogy ki valál.
 Nemzethiuság áldozatja,
 Türtél nagyobb, türheted,
 Enyhítsen annak gondolatja,
 Mi jót tevé, el nem vezett:
 A mit kivivtál száz csatába',
 Beolvadt e nemzet sorsába
 És olthatatlan lánggal ég,
 Dicsfény, erő és hősiség.

De messze tértem, térjek vissza.
 A társaság kifáradott,
 Már enyhítő theáját iszsza,
 Bevégzé a heves napot.
 A nők, kik eddig hallgatának
 S csupán tapsoltak olykoron
 Egy-egy szónok heves szavának,
 Mint hajdan fenn a karzaton,
 Pihent ajkkal csevegni kezdnek,
 Dicsérnek, szemrehányást tesznek
 S pletykálnak is azon felül, . . .
 Magyarba oltott németül.

stb.

HIVATÁSOM.

BÉRANGER UTÁN.

The seal of the University of Cluj is circular, featuring a central sunburst and a book. The text around the border includes 'UNIVERSITATEA' at the top and 'FUNDATA ÎN 1571' at the bottom. The name 'CLUJ' is also visible.

Világba kiteszítva
Szegényül, éktelen ;
És hányva-vetve, szidva
Kezdődött életem.

Türelmem megsokalta,
Hogy annyi terhe van ;
De Istenem sugalta :
Dalolj, dalolj fiam !

Hintója sok nagy úrnak
Besározá ruhám' ;
A dölyf nyilával szúrtak
És gúnyt dobtak reám.

Kicsinyt a nagy így marta,
És marja untalan.
De Istenem sugalta:
Dalolj, dalolj fiam!

Hogy éhen meg ne haljak
Én hányt-vetett szegény,
Szerényke hivatalnak
Bilincset fölvevém,
Szabadságom meghalva,
Elég ha enni van.
De Istenem sugalta:
Dalolj, dalolj fiam!

Balsorsom éjhomályát
Enyhíté szerelem;
De vesztve ifjuságát,
Azt is veszté szivem.
Mi eddig vigasztalta,
Immár mind oda van.
De Istenem sugalta:
Dalolj, dalolj fiam!

És dallok, hivatásom ;
A ki csak dalt szeret,
Borongón vagy vidámon,
Megkedvel engemet.
Víg kör kedvem kicsalja,
Megcsendül poharam.
Jó Istenem sugalja :
Dalolj, dalolj fiam !

B. JESZENÁK JÁNOS SIRKÖVÉRE.

Szerette hazáját
Szívvel, szóval, tettel
Védte szabadságát
Híven, becsülettel.
Áldozott, szenvedett,
Jutalmát nem kérte,
S nem küzdhetve többé,
Vérpadon halt érte.

Beszéltük, mindenikből
Mi lesz, ha nagyra nő;
Tréfáltunk és nevettünk,
Majd olykor elmerengtünk
S kitárult mult, jövő.

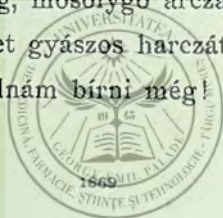
Mondád, ha majd elaggunk,
Hajunk ezüst fehér,
S betelve annyi vágyad,
Nem adnád unokádat
Szép ifjuságodér'.

Oh drága nőm, a földön
Ki legjobb nő valál,
Nem agg korban, de ifjan,
Virágzó bájaiddban
Tépett le a halál.

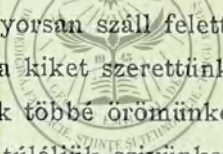
A gyermekek már nőnek,
Év év után halad;
Még szebbé lön leánykád,
Oh Istenem! ha látnád
S ölelnéd kis fiad'.

Oh Istenem, ha látnám
 Még egyszer arcodat,
 Ha köztünk itt lehetnél,
 Ha percze megjelenél
 E kedves fák alatt!

Ha látnám lelked fényét,
 A mint szemedben ég,
 Boldog, mosolygó arczád' —
 Az élet gyászos harcát
 El tudnám bírni még!

OH AZ IDŐ . . .

The seal of the University of Cluj-Napoca is circular, featuring a sunburst at the top, a central figure holding a book, and the text 'UNIVERSITATEA' at the top and 'CLUJ-NAPOCA' at the bottom. The seal is partially overlaid by the text.

Oh az idő gyorsan száll felettünk!
Eltemetjük a kiket szerettünk;
Nem találjuk többé örömünket,
Észrevétlen túléljük szivünket.

Nincs erőnk már igazán remélni,
Uj örömnek, uj bánatnak élni;
A romok közt eltévedve járunk,
Idegenné vált egész világunk.

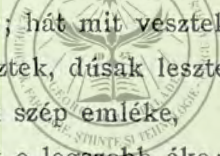
Boldog évek, szép napok sugára,
Áraszd fényed' éltünk alkonyára!
Oh melegítsd még egyszer szivünket,
Aranyozd meg utolszor egünket!

Aranyozd meg! és a végsugárral
Hadd enyészszünk csendes szép halállal!
Legyen álmunk, enyhe sir ölébe',
Szeretteink örök szent emléke.

1870

EGY JÓTÉKONY NŐI BAZÁRBAN.

Im a vásár; hát mit vesztek?
Bármit vesztek, dúsak lesztek.
A jótettnek szép emléke,
Szívünknek e legszebb éke;
Hálakönnye szenvedőnek,
Aggastyánnak, csecsemőnek;
Női részvét szende bája,
Szép szem áldó mosolyába':
Nő mosolyja, emlék gyöngye,
Szenvedőnek hála-könnye
Szivből szivbe, — oh higyétek —
Mind örökre, mind tiétek!
Im a vásár, jertek, jertek,
Ennyi kincset ritkán nyertek!

OH NEMZETEM . . .

Oh nemzetem, oh magyar nemzet,
Ha mondhatnám azt is: te nagy!
Mindent feledsz, mit sem tanultál,
Heves, hiú, könnyelmű vagy.
Mind elhiszed, mit jó magadról
Hizelgöd lármás ajka vall;
Rég lángbeszéd csalt a hinárba,
Most a lelketlen is becsal.

Eszély s nehéz, de biztos munka
Tetszésed' meg nem nyerhetik;
Kortescsiny, zaj és léha tervek,
Ez az miben kedved telik.

A törpe nagyravágyók serge
Mindenre könnyen rá beszél,
S örvény felé vezetve gyorsan,
Ajkad mosolyg, szived remél.

Nehéz folyvást szeretni téged,
Még nehezebb szolgálni hűn,
Rögeszmét tartasz bölcseségnek,
S erénynek a mi honfibűn.

A tett a szó árjába fullad,
És a való álmokba vesz:
Már égnek a Sybilla-könyvek,
Oh az utolsó drága lesz!

Nem kértem tőled soha semmit,
Nem áhitok kincset, babért;
Szerettelek, szeretlek sírig,
Ebben találok drága bért.
Oh tűrd el érte, ha kimondom,
Mi nyom, mi fáj, kétségbe dönt;
Mig udvaroncziid hízelegnek,
Hived keserü könnyet önt.

A SELLŐ.

Duna partján, holdvilágon,
 Fűzfa árnyán, zöld fűágyon
 Ifju nyugszik szunnyadozva,
 Kedveséről álmadozva,
 S nevét lágyan sohajtozza.

Reng a hullám, leng a szellő,
 Örvényéből kél a sellő;
 Uszva, játszva fordul, hajlik,
 Örvény habja egyre zajlik,
 S hívó édes ének hallik:

«Ébredj ifju, ébredj immár!
Szeretődnél szebb leány vár,
Én vagyok az, sellő vagyok,
Érted élek, érted halok,
Örökre a tiéd vagyok.»

Ifju ébred, hallja, nézi,
Elfogódik szive, érzi.
Rá-rá gondol kedvesére,
De a sellő énekére
Fel-felgyúlad ifju vére.

«Jöszte hozzám a Dunába,
Fényes kristály palotába,
Liliomos, lágy mohágyon
Vőlegényem csókra várom,
Nyugtom csak veled találom.»

Fürtjén a hold fénye játszik,
Szép alakja szebbnek látszik,
A mint forgó tánczát járja,
Fehér karját ki-kitárja
S vőlegényét hívja, várja.

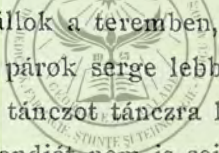
És az ifju immár menne,
 Vőlegénye, rabja lenne.
 Im de óva száll elébe
 Kedvesének szende képe,
 S megrezzenve visszalépe.

«Mily hideg vagy vőlegényem,
 Csak egyetlen csókod' kérem.
 El kell válnom, int az óra,
 Hajolj hozzám csak egy szóra,
 Csak egy csókot bucsuzóra!»

És az ifju küzd magával,
 Gyönyörével, bánatával,
 Küzd hiába, vonja, hajtja
 Sellő hangja, fordulatja,
 Kérő, könnyes arczatja.

Reng a hullám, leng a szellő,
 Átölelte már a sellő,
 Ifju szívén kín nyilallik,
 Örvény habja egyre zajlik,
 S a haldokló jajja hallik.

BÁLTEREMBEN.

The seal of the University of Cluj is circular, featuring a central sunburst above an open book. The text 'UNIVERSITATEA' is at the top, and 'STINTE SI TEINARIE' is at the bottom. The year '1862' is also visible.

Mélázva állok a teremben,
Szép ifju párok serge lebben
Körülem, tánczot tánczra lejtve,
Az élet gondját nem is sejtve.
A víg zene s vidám kedv árja,
Mely szívöket úgy általjárja,
Reám is hat s játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

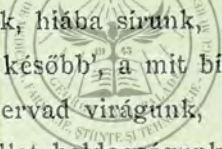
Örültem én is fényes éjnek,
Víg kedvü zajnak, víg zenének!
Csillárok reszkető világa,
Bokréták illatos virága,

A nők mosolyja, hangja, arcza,
És szívem titkos, néma harcza
Mind rég elmúlt . . . játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

A kit oly hön s hiven szerettem,
Mi sokszor vártam, láttam itten,
Mi szép volt és mi bájjal lejtett,
De értem fényt és zajt felejtett.
Szerelme kincse, lelke éke,
Szívem egyetlen szép emléke.
Boldog napok! . . . játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

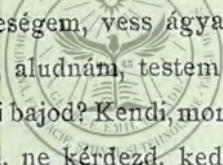
Hány lyányka itt e víg csoportban,
Ki úgy örül, a mint ő hajdan!
Az élet gondja, súlya, átka
Nem érinté még, boldog mátká,
Majd boldog nő s egy pár év múlva,
Mint ő, hervadva, sirba hullva.
Gyászfátylon át játszik velem
Vesztett ifjúság, szerelem!

Hány ifju itt e vig csoportban,
 A ki oly boldog mint én voltam,
 S majd egykor gyors napok letünten
 Oly mélabús lesz, a minő én,
 És a jelenben nem talál mást,
 Mint veszteséget és csalódást,
 S a multban él . . . játszik velem
 Vesztett ifjúság, szerelem !

Mind elvesztjük, hiába sírunk,
 Korább' vagy később' a mit bírunk,
 Oly hirtelen hervad virágunk,
 Csak egy lehellet boldogságunk !
 Mulassatok szép ifju párok,
 Meg nem zavarlak, ha mélázok,
 S megenyhülök . . . játszik velem
 Vesztett ifjúság, szerelem !

KENDI.

«Kedves feleségem, vess ágyat, vess ágyat,
Nyugonnám, aludnám, testem lelkem fáradt.»
«Mi bajod, mi bajod? Kendi, mondd meg nékem!»
«Ne kérdezd, ne kérdezd, kedves feleségem!

Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

«Vadászni ma reggel még vidáman mentél,
Jó kedvvel bucsúztál, nyájasan öleltél.»
«A gyalui várba, s nem vadászni mentem,
A szép Kamutiné, szeretőm várt engem.

Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

«Mit beszélsz, mit beszélsz, félre beszélsz, félre!»

«Most igazat mondok, esküszöm az égre!

Ámitálak eddig, hitemet megszegtem,

S ezt az asszonyt titkon sokáig szerettem.

Oh jaj beteg vagyok,

Reggelig meghalok!»

«Nem hittem, nem hittem, hogy még ezt megérjem,

Nem hiszem, nem hiszem, ha mondod is, férjem!»

«Szerettem sokáig, gonosznak találtam,

Szerelmét, személyét szívből megutáltam.

Oh jaj beteg vagyok,

Reggelig meghalok!»

«Hála Isten, hála, újra szeretsz engem!»

«Jaj mért kellett hozzá még egyszer elmennem!

Elmentem utolszor, szemrehányást tenni,

S egy-két hideg szóval örök búcsut venni.

Oh jaj beteg vagyok,

Reggelig meghalok!

Könnyezett, marasztott, hajoltam szavára,
 S ott maradtam nála színből vacsorára:
 Jó bort töltött, kínált, mosolygott, megcsókolt
 S most érzem, most érzem, a borban méreg volt.

Oh jaj beteg vagyok,
 Reggelig meghalok!»

«Nem lehet, hogy meghalj, nem lehet, nem lehet!»
 «Ne sirass, ne költsd fel alvó gyermekimet,
 Ringassa szelíden őket édes álom,
 Ne lássák, ne nézzék nyomorú halálom',

Oh jaj beteg vagyok,
 Reggelig meghalok!

Kis fiamnak hagyom kardom' s paripámat,
 De ha felnő s lelkén hitszegő vágy támad:
 Utja közben a ló lába megbotoľjon,
 S a kard éles hegye szívének forduljon.

Oh jaj beteg vagyok,
 Reggelig meghalok!»

«Mit hagysz kis lányodnak?» «Imádságos könyvem',
Nem rég hullott arra töredelmes könnyem;
Könyörögjön gyakran, Istent buzgón kérje,
Atyjához hasonló ne legyen a férje.

Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

«S mit hagysz hitvesednek?» «Örök bút, bánatot,
Tiszta szerelemért, mit hű szived adott,
Örök bút, bánatot, hitszegő emlékem';
Isten megbocsáthat, de te soha nékem.

Oh jaj beteg vagyok,
Reggelig meghalok!»

EGY FIATAL LEÁNYHOZ.

Homlokod miért borúlt be,
Mért e könnycsepp kék szemedbe' ?
Oh ne titkold, mondd nekem !
Titkolod, bár aggva kérdem,
Mind hiába, úgy is értem
Búdat, kedves gyermekem !

Vágytál, hittél és szerettél,
Egy hő érzés rabja lettél,
Édes álm ringatott:
Im most álmod szertefoszlott,
Hít, reménység ködbe oszlott,
S csak egy könny, mi fénylik ott.

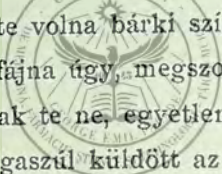
Nem vagy első a világon,
Kit megejtett csalfa álom,
Kit megsebzett csalfa sziv;
Régi törvény már felettünk,
Szenvednünk kell, ha szeretünk,
Örömünk csak búra hív.

Eszményét szivünk ha véli,
Kincseit hányszor fecsérli!
Lángja szent, oltára nem.
Ám az oltár düljön össze,
De szent lángját megőrizze
Szeretet és szerelem.

Ne titkold hát búdat, könnyed',
Öntsd ki mit szived kiönthet
És enyhülj meg általa!
Ifju korban a sziv oly dús,
Oly fogékony, bármilyen bús,
S földerülhet hajnala.

BARÁTNŐMHÖZ.

Sebezte volna bárki szívem',
Nem fájna úgy, megszokta rég,
Oh csak te ne, egyetlen hívem,
Kit vigaszul küldött az ég.

Hű gondom őrzé gyermekséged,
Testvéred voltam és atyád,
Örültem látva, nézve téged,
Szerettelek, mint jó barát.

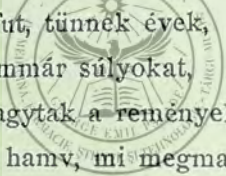
Szelíd szemednek szende fénye,
És vidám, játszi szellemed,
Kit megtiport a sorsnak kénye,
Hányszor vigasztalt, enyhített.

Most megsebzél, gúnynyal tetézve,
Oh rideg sziv, oh dőre agy!
S oly éles tör ily gyöngéd kézbe'! .
De megbocsátom, ifju vagy.

Még nem csalódtál, ringat álom,
Nem érzel mélyebb bánatot,
S hű szivre lelni a világon
Hogy mily nehéz, nem tudhatod.

De megtanít rá majd az élet,
Hütlen barátság, szerelem . . .
Csak úgy ne bánjék senki véled,
A mint te bántál én velem!

SZILVESZTER ÉJTSZAKÁJÁN.

The seal of the University of Pécs is visible in the background of the text. It is a circular emblem with a sun in the center, surrounded by a wreath. The text around the seal includes "UNIVERSITATEA" at the top and "FACULTATEA DE LINGVISTICĂ ȘI LINGVĂ" at the bottom.

Az idő fut, tűnnek évek,
Érzem immár súlyokat,
Rég elhagytak a remények,
Lángból hamv, mi megmaradt;
S mint vándor, ki fáradt, tévedt,
Visszanéz és meg-megáll:
Visszanézek rád, oh élet,
S nyugton várlak, oh halál!

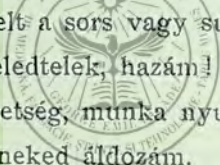
Mennyit hittem és reméltem
Ifjuságom kezdetén,
S most romok közt rom, azt kérdem:
Vajjon miért éltem én.

Nem dicsőség álma bántott,
Nem vagyon, rang fénye csalt,
S mégis, mire szívem vágyott,
Alig birtam, már kihalt.

Sanyarú volt gyermekségem,
Ifjuságom szomorú,
S ha derült is olykor nékem,
Már sötétlett a ború.
Nem csüggedtem, szívem égett,
És sodort a küzdelem;
Két fényes csillag vezérlett:
A haza és szerelem.

Hón szerettem és szenvedtem.
Meg nem tört szívem hite,
A csalódást eltemettem,
S új remény, vágy enyhite.
Nem keresve feltaláltam
Kit ígértek álmaim,
S a világot szebbnek láttam
Egy szelid nő karjain.

Angyalarcz és tiszta lélek,
Áldozó szív, mély kedély,
Oh miért is ösmerélek,
Hogy csak egy pár évet élj
Karjaim közt, s hideg sirban
Porladozzál egyedül! . . .
Könnyemet bár rég elsirtam,
Mégis most szemembe gyül.

De emelt a sors vagy sujtott,
Nem feledtelek, hazám!
Mit tehetség, munka nyujtott,
Híven neked áldozám.

Küzdtem érted szívvel, észszel,
Bár derülne jobb napod,
Nem gondoltam bajjal, vésszel,
S átszenvedtem bánatod.

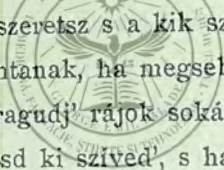
Láttalak lánczod lerázva,
Küzdni, győzni oly dicsőn;
Láttalak majd, megalázva,
Meggyalázva rémitőn.

Bosszu és düh, bú és kétség,
Hány sziv megszakadt bele!
Aggva: vaj' lesz-é jövőd még,
Tölt el éltem jobb fele.

Tiprott lelked im feltámad
S új nagy tette bátorit!
Rövid öröm, hosszú bánat,
Hivságod megtántorit.
Mily erényt szült szenvedésed,
Jó szerencséd mennyi bünt!
Ujra aggok, féltve téged,
És hitem kétségbe tünt.

Nem, hazám, te el nem veszhetsz!
Veszsen bűnös nemzedék!
Uj hittel új pályát kezdhetsz . . .
Mily örömmel küzdenék
Még egyszer! De lelkem szárnya
Tépve, törve — lankadok,
A romok közt multak árnya,
Elhaló visszhang vagyok.

TANÁCS.

The seal of the University of Szeged is centered behind the text. It features a circular design with a sunburst in the center, surrounded by a wreath. The text 'UNIVERSITATEA' is at the top, and 'SZEGEDI EGYETEM' is at the bottom. The year '1801' is also visible.

Kiket szeretsz s a kik szeretnek
Ha bántanak, ha megsebeznek:
Ne haragudj' rájuk sokáig!
De öntsd ki szíved', s ha letörléd
A fájdalom kicsordult könnyét:
Bocsáss meg! hidd, enyhedre válik.

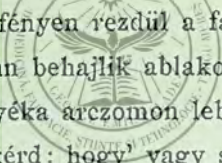
Oh egymást hányszor félreértjük,
Szeretteinket hányszor sértjük,
Bár szívünk épen nem akarja.
Mi is talán vérzünk a sebben,
Nekünk is fáj, még élesebben,
De büszkeségünk be nem vallja.

Ne légy te büszke, légy őszinte,
Hived legott azzá lesz szinte,
Oszlik gyanú, megenyhül bánat;
Oly váratlan jöhet halálunk
S ha egymástól haraggal válunk
A sirnál késő a bocsánat!

1876

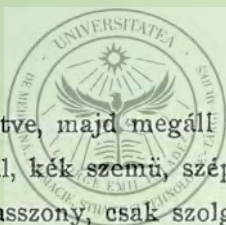
MARGIT SZIGETÉN.

Az alkonyfényen rezdül a fa lombja,
És nyájasan behajlik ablakomba,
Derős árnyéka arczomon lebeg,
Suttogva kérd: hogy' vagy szegény beteg?
Jobban vagyok, enyhült a fájdalom,
S el-elszunyadva ébren álmodom.
Mily szép lehet most ott kinn a világ:
Kék ég, zöld fű, ezer nyiló virág,
Szökőkút cseppje és árnyas liget,
Calypso kertje e tündér sziget!
Nem láthatom, de hallom benn a zajt,
Mit kinn az élet ablakomra hajt;
Hallom beszédit, a mint föl- s lejárnak,
Ujabb meg újabb vidám társaságnak;

Nő, férfi mind örül, tréfál, nevet.
A jó kedv meg nem illet engemet,
S ki tudja: vaj' lesz-é még helyem ott,
Ma csak beteg, holnap talán halott . . .
Hallom csendülni csalogány dalát,
Szivem egy édes emlék hatja át!
Ébrednek újra eltűnt boldog évek,
Egymásba folyva, mint ködfátyolképek,
Ébred kihalt vágy, vesztett szerelem,
Illatmaradvány hervadt levelel . . .
Hallom zaját játszó kis gyermekeknek.
A fűben ott futkosnak, enyelegnek;
Oh gyermekim, mikor még élt anyátok,
Mikor ti is még kicsinyek valátok,
S így játsztatok! . . . Az alkony elborúl,
Sötétedik, szemembe könny tolúl.
De szél fuvall, s a lombok zúdulása,
Csapongó hullám méla mormolása,
Gözös robajja, közbe távol ének,
S tört hangjai el-elhaló zenének
Elrengetik ez éber álmu főt,
Mind dajkaszó a síró csecsemőt.

A SZOLGÁLÓ LEÁNY.

Megy sietve, majd megáll az utcán
Egy fiatal, kék szemű, szép kis lány,
Nem kisasszony, csak szolgáló,
Asszonyának bevásárló,
Nagy kosár a karján.

Jobbra, balra, mindenütt az utban,
Annyi minden, annyi szép és új van:
Magas házsor, fényes fogat,
Ékszer, bársony, dús kirakat
El-elnézi hosszan.

Mind hiába, fel nem vidúl képe,
 Nem a mit lát, más forog eszébe':
 Kis falucska, erdők lombja,
 Hegyek, völgyek, nyáj kolompja
 S annyi szép emléke.

Siet is már, de a mint befordúl,
 Temetésre im tenger nép tódul;
 A fény a gyászt felülmulja,
 A szegény lány megbámulja,
 És könnye kicsordul.

Neki is az atyja halt meg nem rég,
 Alig maradt mivel eltemessék;
 Terhére nem akart válni
 Jó anyjának s ment szolgálni,
 Szíve most is fáj még.

De megkésett s átcsap egy szűk közön,
 Kapualjból egy ifju úr köszön:
 «Ej beh szép vagy, édes rózsám,
 Jöj be csak egy szóra hozzám,
 Szeretlek, esküszöm!»

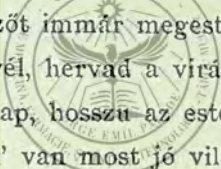
«Nincs más baja? ... Ejnye hagyjon hékét!»
 S a futásban leli menedékét,
 Vissza sem néz, de szemébe'
 Harag ég, és kendejébe
 Rejti pirult képét.

S el-elgondol kedvesére, messze:
 Mikor lesz az, hogy nőül vehesse?
 Ő is árva, ő is szegény,
 A faluban szolgalegény,
 Messze lesz az, messze!

Sirhatnék, de azért még se' búsúl,
 Régi dala ajakán megújúl;
 «Lesz még virág a rózsafán,
 Egymást mi is meglátjuk tán!»
 Mosolyog s felvidül.

Kedves leány, tartson Isten épen,
 Soh'se feledd Buda-Pest ködében
 Falud', anyád', szeretődöt
 S boldog szívvél öleld őket
 Annak idejében.

ŐSZI ESTE.

Dér a mezőt immár megeste,
Hull a levél, hervad a virág,
Rövid a nap, hosszú az este,
A szobába' van most jó világ.

Ide mellém, kedves gyermekek!
Jól esik most itt a tűz körül.
Mily vidám, mily hangos kedvetek!
A tavasz benn újra felderül.

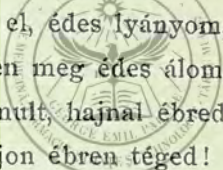
De csak nektek és nem énnekem.
Im atyátok ismét elborúl;
A jövő gondja lelkenem,
És szemembe titkos könny tolúl.

Hajh ki tudja, rátok hogy mi vár?
Kétszer árva, kinek anyja nincs;
Távol zúg az élet harcza már,
S oly veszendő minden földi kincs.

Oh anyátok hogyha élne még! . . .
De csak vígan, árva gyermekek!
Nem tudjátok: mi a veszteség,
Bár feledném én is köztetek!

VIRASZTVA.

Alugyál el, édes lyányom,
Enyhítsen még édes álom,
Éjfél elmúlt, hajnal ébred,
Ne találjon ébren téged!

Hány sok éjet virrasztottunk,
Éjjel, nappal nem aludtunk,
Te az ágyban, én ágyadnál,
Hátha kissé elszunnyadnál?

Elszunnyadnál, meggyógyulnál,
Hervadozó szép virágszál,
S egy mosolygó, vidám reggel,
Ébredneél régi kedvvel.

Oh virulj ki, virulj szépen,
Mint virág vén fa tövében,
Vén fa én csak addig éljek,
Mig árnyammal óva védlek.

Alugyál el, édes lyányom,
Álmod visszaadja álmom',
Vidor hangod tünt reményem',
Mosolygásod lelki fényem'.

FALUN.

The seal of the University of Pécs is visible in the background, featuring a sun, a book, and the text 'UNIVERSITATEA' and 'FACULTATEA DE LINGVĂ ȘI LITERĂ ROMÂNĂ'.

Elfáradtam Pest zajában,
A hiúság vásárában,
Lelkem ki nem bírja már!
Rejts el völgy, takarj el erdő,
Enyhíts fű, fa, illat, szellő,
Vidits föl dalos madár!

Hadd düljek le e zöld hantra,
Hadd feledjek bár egy napra
Mindent, a mi fáj, mi bánt:
Gögös ember rangját, fényét,
Bók adóját, divat kényét,
Léha férft, léha lyányt!

Hadd ne lássam a sok arczot,
 Régi bünt és uj álarczot,
 Tettető mosolyt, könnyüt;
 Önző szívet, hiú elmét,
 Rágalomnak kigyó nyelvét,
 Mindig újra s mindenütt.

Hadd ne lássak tapsoló kézt,
 Hadd ne halljak nyegle művészt,
 Hazug költőt, szónokot!
 Őrizzen meg ez a távöl
 Honfidúhtól, párttusától,
 S ne olvassak hírlapot!

Rejts el hát völgy, rejts el erdő,
 Ringass lágyan enyhe szellő,
 S majd ha száll az alkonyat,
 Esti csillag, éj magánya,
 Suttogó lomb csalogánya,
 Hozd meg édes álmomat!

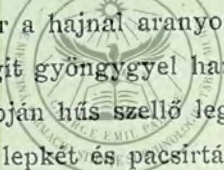
Fáradalmam' hadd pihenjem,
 A világot hadd feledjem,

De mi már elveszve rég:
Az életnek derüs képét,
Szívem egy-egy szép emlékét,
Hadd álmodjam vissza még!

1880

TAVASZI REGGEL.

A bérczet már a hajnal aranyozza,
 A völgy virágít gyönggyel harmatozza ;
 Tű és fa lombján hűs szellő legyint át,
 Ébresztgeti a lepkét és pacsirtát.

A sullogó patak mintegy megbátrul,
 Vadrózsa bokra ég a napsugártul ;
 Fény mindenütt, víg zaj minden zugolyban,
 Az ég mosolyján a föld szíve dobban.

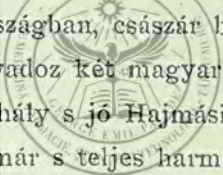
Oh fény és dal! Tavasznak enyhe napja!
 Elveszett fényét lelkem visszakupja,
 Szivem megárad ifju érzelemben,
 S ajkamra ismét víg dal hangja lebben.

SZILÁGYI ÉS HAJMÁSI.

1881

I.

The seal of the University of Pécs is visible in the background, featuring a central figure holding a book, surrounded by Latin text: "UNIVERSITATEA PÉCSIENSIS" and "MDCCCXXXIII".

Nagy Törökországban, császár börtönében
Sáppadoz, hervadoz két magyar levente:
Jó Szilágyi Mihály s jó Hajmási László.
Eszte deje immár s teljes harmad napja,
Fogságba hogy estek véres csatatéren,
Hunyadi csatáján, Bolgárország földén.
Ott ülnek azóta szomorú börtönben,
Nagy Törökországban, tenger partja mellett,
Szomorún hallgatják tenger mormolását,
Szomorún néznek ki az ablak rostélyán,
Szomorún gondolnak távol hazájokba:
Jó Hajmási László nejére, fiára,
Jó Szilágyi Mihály az öreg szülékre,
Hajadon hugára, a szelid leányra.

Piros pünkösd napja derült a világra,
 Föld és tenger síkján játszadoz a napfény,
 Zengedez az erdő, rózsabokor nyílik,
 Víg az egész világ, csak a két rab ifju
 Szomorú, halovány a börtön fenekén.
 Felsohajt Hajmási fekvő szalmáján,
 S mindenik szavára meg-megcsördül láncza :
 «Megunta két lábam nyomni ezt a követ,
 Megunta két kezem huzni ezt a lánczot,
 Megunta két szemem a börtön homályát,
 Megunta két fülem tenger mormolását,
 Megunta szívem már szabadulást várni,
 Meguntam tovább is élni a világon!
 Elfeledett immár engem egész világ :
 Hites feleségem, rokonim, barátim ;
 Nem küldnek levelet, nem izennek jó szót,
 Nem jönnek kiváltni, nem küldnek váltságot.
 Verje meg az Isten, megátkozom őket!»

Erre így felele jó Szilágyi Mihály :
 «Ne káromold, bajtárs, szegény Margit asszonyt,
 Hites feleséged', kicsiny fiacskádat,
 Szerelmes rokonid', szíves barátidat.

Bizony emlegetnek, sírnak is teérted,
 Küldnének levelet, de nem tudják hova,
 Küldnének váltságot, de nem tudják kinek,
 Vagy ha tudják s küldnek, elteszi a pogány
 S fogva maraszt folyvást szomorú börtönben.
 Hát én is mit szólnak apámról, anyámról,
 Hajadon hugomról? Megátkozom őket?
 Nem, inkább megáldom s imádkozom értök,
 Tudom, hogy érettem ők is imádkoznak.»

Mond Hajmási búsan: «Kenyeres bajtársam,
 Ne haragudj' reám, értem is imádkozz',
 Kétség, keserűség kínoz engem szörnyen,
 Összeszorúl szívem, elsötétül elmém,
 S kegyesen imádni nem tudom az Istent.»

Oda megy Szilágyi Hajmási ágyához,
 Homlokán simítja, ápolgatja szóval,
 Vigasztja reménynyel, mint a beteg embert.
 Azután letérdel s imádkozik halkal,
 De ha szava halk is, hallja jól Hajmási,
 Hűn utána mondja s rebegve az áment
 Elhallgat, megenyhül, mintha szunyadoznék.

Ezalatt az idő esthajnalra hajlott,
 Végsugara ég már az ablak rostélyán;
 Elnézi Szilágyi, szűk magas az ablak,
 Csak az eget látja s egy csapongó fecskét.
 Meg-megszáll a fecske az ablak párkányán,
 S mintha üdvözlőné a szegény rab ifjat,
 Csattogatja szárnyát s ficsereg vidámon.
 Örül a madárnak jó Szilágyi Mihály,
 Édesgeti, hívja, megpenditi kobzát
 S tiszta erős hangján éneke így csendül:

Vidd el, fecske, vidd el,
 Levelemet vidd el,
 A tengeren túl is
 Egy néhány mérfölddel.

Ott találsz apám
 Várbeli nagy házban,
 Ott találsz anyám
 Hugocskámmal gyászban.

Koppants az ablakon,
 Levelemet tedd le,

Vagy pedig akaszd fel
Az ablak-keresztre.

Ha kérdik, hogy vagyok,
Mondd meg: hogy rab vagyok,
A jó Isten tudja,
Mikor szabadulok.

Jó az Isten, jót ád;
Hova kéne lennem,
Ha őriző karja
Nem fedezne engem?

Vidd el, fecske, vidd el,
Levelemet vidd el,
Apámat, anyámat,
Hugomat vidítsd fel.

Többször is ismétli énekét az ifju,
Szomorúan, lágyan, könnyecsordultáig;
Messzire elhallik a szomorú ének,
Hallgatja ki hallja s búra andalodik.
Császár szép leánya Leila is hallja,
Börtöntől ugyanis messze nagyon nem volt

Császár palotája, szökőkutas kertben.
 Hallgatja sokáig s úgy érzi szívében:
 Ő is csak olyan rab, ő is csak olyan bús,
 A fényes palota neki csak egy börtön;
 Ékszere, gyémántja csak teste bilincse,
 Kőkemény fejének a lágy selyem párna;
 Hijába parancsol rabszolga ezernek,
 Ha neki parancsol nagy kegyetlen császár,
 Agg, haragos atyja s mind azt parancsolja:
 Menjen hamar férjhez, egy öreg emberhez,
 Régi kegyeltjéhez, Ibrahim basához.
 «Mintsem hozzá menjek, inkább megyek sírba,
 Mintsem megöleljen, inkább hadd öljön meg,
 Mintsem szót fogadjak, inkább felfogadom,
 Megszököm hazunnan, de nem leszek övé.
 Boldogabb az a rab a börtön fenekén,
 Kiöntheti szívét, sirhat, panaszolhat,
 Nekem tilos a szó, nekem tilos a könny,
 Nincs oly szerencsétlen a kerek világon.»

Így beszélt magában bánatos Leila
 S a bús énekszóra elbúsúl még jobban,
 Fojtott könnye kitör és elkezd zokogni.

De atyjának lépte hallik a csarnokban,
Összeszedi magát, törölgeti könnyét,
Mosolyogni akar, de nem tud vidúlni.
«Mért sirtál, miért sirtál?» — mond haragos atyja.
«Nem sirtam, nem sirtam, csak szánom a rabot,
Ki búsan énekel, nem hallod-e atyám?»
«Jól hallom, jól hallom, ismerem is őket,
Két magyar levente, Szilágyi, Hajmási,
Megölték a csatán kedves Ali bégem,
Meg is állom rajtok kegyetlen boszúmat:
Vén korig mind kettő börtönbe' szenvedjen,
Sok arany váltságért sem adom ki őket.
Hajmási hitvесе, Szilágyi szülői
Két izben ígértek tömérdek váltságot,
Nem kellett és nem kell, míg meg nem vénülnek,
S nem örülnek többé az élet javának;
Akkoron kiadom sok arany váltságért,
S Ali bég fiának adom a váltságot.»
«Oh szegény rab ifjak — felsohajt Leila —
Atyám légy irgalmas, Allah úgy irgalmaz,
Az irgalom egy fa paradicsomkertben,
Ágai kelettől nyugatig elnyulnak,
A ki e nagy fának csak egy ágát fogja,
Bizonyára bejut paradicsomkertbe.»

Durva haragosan felkiált a császár:
 «Mit beszélsz te nekem össze-vissza mindent!
 Én ide nem jöttem hallgatni tanítást,
 Én ide nem jöttem beszélni rabokról,
 Hanem azért jöttem, férjhez mégy-e vagy sem
 Ali bég bátyjához, Ibrahim basához;
 Még holnap férjhez mégy vagy börtönbe vetlek!»

Sírva fakad a lány s daczosan elfordul,
 De meggondolkozik s így szól félszeliden:
 «Köszivű vagy atyám, zord szavú, haragos,
 Soha semmit sem téssz leányod kedvére.
 Hogy szabadon bocsásd rabodat, nem kértem,
 Csak azt kértem volna: legalább három nap,
 Vidám pünkösd napján, keresztyén ünnepen,
 Lakozzanak vigan, járjanak szabadon;
 Lássák a kék eget, szivjanak friss szellőt,
 S bús énekszó helyett halljak vidám hangot.
 De te semmit sem téssz leányod kedvére,
 Mégis azt kívánod, hogy töltsen kedvedet.»
 Megjohádzik erre a haragos császár:
 «No hát kedved töltem, de te is töltsd kedvem',
 Megadom a mit kérsz, de három nap mulva,
 Esküszöm, férjhez mégy Ibrahim basához.»

«Meggondolom addig» — suttogja Leila
S örvend, hogy legalább három napja szabad.

II.

Hajnalhasadáskor börtön ajtajában
Megjelen a császár testőrző tihája,
S hirdeti ekképen császár akaratját:
«Szilágyi, Hajmási, két magyar rab ifju,
Három teljes napig vígan lakozhatnak,
Szabadon járhatnak az udvari kertben;
Megengedi császár azt is, hogy kegyelmét
Megköszönjék szépen Leila lányának,
De három nap mulva, régi rabok újra,
Őrök vigyázzanak, fejökkel játszanak!
Ezt rendeli mostan a hatalmas császár.»

Megnyilik a börtön, megbéd a két rab
Csodálkozva hallják császár akaratját,
Csodálkozva nézik örök sietségét,
Kik leveszik rólok a nehéz bilincset,

S elkisérik őket az udvari kertbe.

Friss levegő, napfény, ég kékje, fa zöldje

Úditik Szilágyit s társához így szól:

«Jó az Isten jót ad, nem hijába bíztam,

Kezdetek ez immár szabadulásunknak,

A császár leánya pártul fog bennünket.»

Hajmási komoran visszafelel erre:

«Csak azért vették le rólunk a bilincset,

Hogy nehezen essék, ha fölverik újra,

Csak azért hoztak ki napfényre kicsinyég,

Hogy jobban érezzük a börtön homályát.

Nézd ezek az örök mindenütt nyomunkban!

Még egyszer lovamra hejh ha felkaphatnék,

S még egyszer jó kardom kézbe szoríthatnám,

Tudom, a keservét, megemlegetnének!»

«Ej mit epekednél untalan, hiába —

Közbe szól Szilágyi — jersze mulatozzunk!

Nézd e szökőkutat sok arany halával,

A vízcsepp, mint gyémánt, csillámlik a napon,

Hevét hűvösíti, fényét ragyogatja;

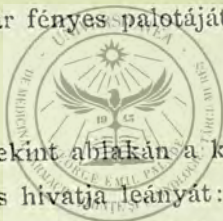
Nézd e rózsalugost bimbók ezerével,

Terhit alig bírja s még többet viselne;

Hát e szőlőtőke, szilvafa nagyságu,

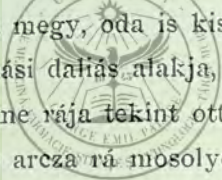
Szőlőszem is oly nagy, mint nálunk a szilva,

Az egyik fürt érik, a másik még egres,
 Harmadik virágzik, egy tőn egy egész év;
 Itt füge, narancsfa, ott mandola, gránát,
 Rozmarint és miirtus, tarka virágszőnyeg,
 Megpihen a szem rajt' s illata lelkig hat.
 Én most nem gyűlölni csak szeretni tudnék.»
 Így beszél Szilágyi, így biztatja társát;
 Megjárják a kertet, megbámulnak mindent,
 Mulatják az időt s füre heveredve
 Elnézik a császár fényes palotáját.

Császár is kitekint ablakán a kertbe,
 Nézi vala őket s hivatja leányát:
 «Ime a rab ifjak szabadon sétálnak,
 Kedvedet töltöttem, hát te is töltsd kedvem',
 Remélem a héten lakodalmad' üljük.»
 Kitekint Leila fátyolán keresztül,
 Atyja hogy elfordul, föllebbenti azt is
 S nézi a két ifjat, kik épen felállnak,
 Sétálva közelebb jönnek az ablakhoz.
 Meglepi Leilát a két dali ifju;
 Büszke magas homlok, fejedelmi termet,
 Bajnoki tekintet s még fiatal szépség

Egyesülnek rajtok, legkivált Szilágyin.
 Lángoló szemében mennyi nemes érzés,
 Halovány szép arczán mennyi erő, jóság,
 Oh ha ilyen volna az ő vőlegénye!
 Így elandalodva Leila elnézi
 Szilágyit s Hajmásit, nézné még tovább is,
 De meg kell köszönni atyjának kegyelmét,
 S visszamennie már a maga házába.

Vissza hiába megy, oda is kíséri
 Szilágyi, Hajmási daliás alakja,
 A Szilágyi szeme rája tekint ott is,
 Halovány szép arca rá mosolyog ott is,
 S tegnapi bús hangon éneke megcsendül.
 Rabszolga leányok, zörgős dobot ütve,
 Hijába táncolnak körben karikában,
 Fel nem vidul s őket csendre parancsolja;
 Illatos fűszerrel hiába füstölnek,
 Hiába kínálják sörbettel, gyümölcsessel:
 «Hagyjatok magamra!» boszusan kiáltja,
 Magára hagyják, de véle marad gondja.
 Gondja szerelemnek, most érzi először,
 Gondja küzdelemnek, már régóta érzi.

Minden eszébe jut, gyermekkorra, anyja :
A szegény jó asszony, keresztyén magyar volt,
Ritka bájaiért rablatá el atyja,
S így lett háremében erővel törökké ;
De régi hitének híve maradt titkon,
Megtanítá őt is vetni a keresztet,
S nem egyszer csevegtek magyar nyelven együtt ;
Életbe' ha volna, engesztené atyját,
Adna jó tanácsot, most senkie nincsen.
Oda dobja magát egy öreg embernek,
Engedjen-e némán atyja parancsának,
Tisztelje tovább is, a ki föláldozza ? . . .
Bízni ha lehetne a rab ifiakba,
Szabadítva őket, szökne velök menten
Anyja hazájába s védelmet találna.
Hát ha vonakodnak, hát ha elárulják ?
Ha tenné is egyik, nem tenné a másik,
Érzi, hogy Szilágyi hűn megvédelmezné.
Hajh de hova gondol hívságos reménnyel,
Fél a lehetőől, hisz lehetetlenbe !

Küzködve magával így borong Leila.
Nem is veszi észre, alkonyodik immár ;

Szunyadni akarna, mégis szeme nyitva,
Vidám ének hangja rengeti koronként,
A börtönből hangzik, ismeri a hangot.
«Szilágyi, Hajmási most vigan lakoznak,
Áldanak is engem, hála köti őket.»
Igy susog félébred, majd álomba merül.
Mutat neki álma csillagos menny-eget,
Egy szép gyalog ösvény hát ott jödegél le,
Azon ereszkedik egy halovány asszony,
Tartva a kezében kis arany keresztet.
Jó édes anyja az, csókolja, megáldja,
S nyakába akasztja kis arany keresztjét.
Újra mutat álma hajnalos menny-eget,
Egy szép gyalog ösvény ott is jödegél le,
Azon ereszkedik egy szép dali ifju,
Tartva a kezében három rózsaszálat.
Szilágyi az ifju, meghajlik előtte,
S három rózsaszálat kebelére tűzi.
Boldogan mosolyog álmában Leila,
Rengeti boldogan reggelig az álom,
Reggel gondja ébred, de arcza vidámabb.

Igy telik el két nap, harmadnap délután
Kerti kioszkjában mulatoz Leila,

S két öreges rabnő szolgálja parancsát.

Dajkája azonban sietve jő hozzá:

«Bülbülem, tubácskám, ujságot mondanék:

Kérdezik az örök, szabad-e két rabnak

Megköszönni neked három nap kegyelmét.

Igy rendelte atyád, a hatalmas császár.»

«Jöjenek, jöhetnek — mond Leila gyorsan —

De kedves dadám te, menj futvást sietve

És költő pénzemből néhány aranyat hozz,

Alamizsnát adnék e szegény raboknak;

Két aranyat tarts meg fáradtság fejében.»

Elindul a dajka, örök közelednek.

«Ejnye elfeledtem, menj te is Zulejka,

Hozd el a szekrényből patyolat kendőmet.»

Zulejka is elmegy, örök közelednek,

Előttök a két rab, nem szabadon többé,

Régi bilincsökben, mert három nap eltelt.

«Ejnye melegem van, menj Fatime futvást,

Hozz sörbetet, pálmát enyhíteni szomjam.»

Fatime is elmegy, s Leila így szól:

«Becsületes örök, vonuljatok hátrább,

Ti pedig közelebb két magyar levante.»

Ekkor csak egy perczre föllebbenti fátylát

S remegve szivében rabokhoz így suttog:

Szunyadni akarna, mégis szeme nyitva,
Vidám ének hangja rengeti koronként,
A börtönből hangzik, ismeri a hangot.
«Szilágyi, Hajmási most vigan lakoznak,
Áldanak is engem, hála köti őket.»
Igy susog félébred, majd álomba merül.
Mutat neki álma csillagos menny-eget,
Egy szép gyalog ösvény hát ott jödegél le,
Azon ereszkedik egy halovány asszony,
Tartva a kezében kis arany keresztet.
Jó édes anyja az, csókolja, megáldja,
S nyakába akasztja kis arany keresztjét.
Újra mutat álma hajnalos menny-eget,
Egy szép gyalog ösvény ott is jödegél le,
Azon ereszkedik egy szép dali ifju,
Tartva a kezében három rózsaszálat.
Szilágyi az ifju, meghajlik előtte,
S három rózsaszálat kebelére tűzi.
Boldogan mosolyog álmában Leila,
Rengeti boldogan reggelig az álom,
Reggel gondja ébred, de arcza vidámabb.

Igy telik el két nap, harmadnap délután
Kerti kioszkjában mulatoz Leila,

S két öreges rabnő szolgálja parancsát.

Dajkája azonban sietve jó hozzá:

«Bülbülem, tubácskám, ujságot mondanék:

Kérdezik az örök, szabad-e két rabnak

Megköszönni neked három nap kegyelmét.

Igy rendelte atyád, a hatalmas császár.»

«Jöjjenek, jöhetnek — mond Leila gyorsan —

De kedves dadám te, menj futvást sietve

És költő pénzemből néhány aranyat hozz,

Alamizsnát adnék e szegény raboknak;

Két aranyat tarts meg fáradság fejében.»

Elindul a dajka, örök közelednek.

«Ejnye elfeledtem, menj te is Zulejka,

Hozd el a szekrényből patyolat kendőmet.»

Zulejka is elmegy, örök közelednek,

Előttök a két rab, nem szabadon többé,

Régi bilincsökben, mert három nap eltelt.

«Ejnye melegem van, menj Fatime futvást,

Hozz sörbetet, pálmát enyhíteni szomjam.»

Fatime is elmegy, s Leila ígyen szól:

«Becsületes örök, vonuljatok hátrább,

Ti pedig közelebb két magyar levente.»

Ekkor csak egy percze föllebbenti fátylát

S remegve szivében rabokhoz így suttog:

«Magyar és keresztyén vagyok én is, mint ti,
 Kiszabadítnálak s véletek elszökném,
 Ha megesküdnétek: magatokkal visztek
 Szép Magyarországba s hűn megoltalmaztok.»
 Szépségén, szavain szoborrá dermednek,
 S mikor visszakerül a szó ajakokra,
 Szilágyi, Hajmási eskenek nagy esküt:
 «Esküszünk Istenre és Boldog Asszonyra,
 És minden szentekre, utolsó napunkon
 Úgy méltolják Isten szent teste üdvünkre,
 Az ítélet napján szent színet úgy lássuk,
 Az örök pokolra úgy ne temettessünk,
 Mint a hogy megvédünk vérünk hullásával.»

Érkezik a dajka egy erszény arannyal,
 Érkezik a rabnő kendővel, sörbettel;
 Szilágyi, Hajmási földig leborulnak
 S köszönik kegyelmét, köszönik aranyját
 Hatalmas császárnak s császár leányának.
 Örök közelednek s elvezetik őket,
 Öröknek is a lyány néhány aranyat dob,
 S azután vig kedvvel dalt, tánczot parancsol.
 Csak hamar ott termik sok fiatal rabnő,

Penditlik a kobzot, zörgős dobot ütnek
S tánczolva dalolnak a tágas kioszkban.
Közbül ottománon Leila ott nyugszik,
Félelem örömmel változik szívében,
Messzire elgondol, csend neki a zaj most,
S elfedezi jobban szándoka nagy titkát.
«Vigan vagy leányom — mond atyja belépve —
Örülök is rajta, rég nem tapasztaltam.»
Pajkosan Leila visszafelel erre:
«Hát a menyasszonynak nem kell-e vigadni?
Mulik a három nap s elvégeztem immár
Feleségül menni Ibrahim basához;
Holnapután reggel lakodalmat ülünk.»
Kézzelel int a császár, elmennek a rabnők,
Megöleli lányát s kényezteti kedvvel:
«Köszönöm leányom, szép is vagy, jó is vagy,
Régi leányom vagy, újra szerethetlek.»
Leila nevetve így enyeleg folyvást:
«Mostani világban mit sem adnak ingyen,
Ára van a szívnek: szivbeli viszonzás.
Megadod-e szivből egy újabb kérésem'?»
«Megadom ha lehet, mit kérsz hát, leányom?»
«Azt kérem, kegyelmezz a két magyar rabnak,
Ereszd haza őket, minden váltság nélkül,

Csak így ülhetem meg vígan lakodalmam';
Azt kérem, hogy holnap lakodalmam előtt,
Estétől reggelig álljon fölnyergelve
Jó paripa, három, ott az istállóban
S a mikor ébrednék éjfélkor vagy reggel
S izenni akarnám, egy szpáhi kíséрге
A szegény rabokat ki a határszélig;
Azt kérem, hogy mikor holnapután reggel
Ibrahim jó hozzám s háremébe vezet,
A két ifju immár haza felé járjon,
Boldog lakodalmam így áldja meg Allah!»
Császár gondolkozik, azután meg így szól:
«Sokat kérsz, nem adnám, sokat érsz, megadom.
Anyádra ütöttél, így könyörült ő is.
S keresztyén rabokért nem egyszer kért engem.
Reád ha tekintek, mintha megint látnám;
Szép is volt, jó is volt, porában is áldom!»
Megrezzen Leila, szívébe nyillalik:
Rászedi, megcsalja im szerető atyját,
Könnye akaratlan kétszer is kicsordul,
S hogy zavarát rejtse, felszökik helyéről
És nyakába borul atyjának utolszor.

Lakodalom híre csak hamar elterjed,
 Készül rá az udvar, Leila is készül,
 Összevesz, vásárol a mi becses és szép:
 Bársonyövet, kardot, drágaköves forgót,
 Gyöngyös mivü handzsárt, szőnyeget és kaftánt
 Nászi ajándéku Ibrahim basának.
 Két kaftánt és turbánt raboknak is elküld,
 Hogy legyen egy tisztos ruhájok az utra.
 Szemléli sokáig, össze a mit gyűjtött,
 Vizsgálja sokáig, éles-e a handzsár,
 Fenvék-e a kardok s félre teszen hármat.
 A mikor közelget az utolsó este,
 Búcsura hivatja a hárem cselédit,
 Megosztja közöttök pénze maradékát,
 Bő lakomát rendel s maga is felszolgál:
 «Soká szolgáltatok, szolgáljalak én is.»
 Étél után kávé nagy szivesen oszt ki,
 S mindenik findzsába álomitalt is tölt.

Elnyugodt az udvar, elnyugodt a hárem,
 Éjfél az idő már, Leila nem alszik,
 Felöltözik gyorsan szpáhi ruhájába,
 Handzsárt tűz övébe, kardokat is fogja,

Mind a három kardot s megy a háremörhöz,
S kiveszi a kulcsot alvó feje alól.

Sietve kinyitja a hárem ajtaját,

Feljárja sietve lovak istállóit,

Ki is vezet onnat három nyerges lovat;

Nézeli azután a börtön ajtaját

S mond a börtönőrnek: «Én vagyok a szpáhi,

A ki a két ifjat kíséri határig».

Felnyitja a börtön csattogó závarját,

S fenszóval így kiált: «Szilágyi, Hajmási

Szabadok vagytok már, tiljetez a lóra».

S a mikor felülnek így suttog füllökbe:

«Én vagyok Leila!» «Angyal vagy Leila!» . . .

«Egy hangot se, gyorsan!» Kezdenek ügetni.

Lódobogás hamar elhangzik az éjben.

Aluszik a császár s nem sejtí, leányát

Míg a világ, többé soha sem láthatja;

Aluszik Ibrahim s nem sejtí, jegyessét

Míg a világ, meg nem ölelheti többé;

Aluszik a város s nem sejtí, két rabbal

Világba szökött a császár szép leánya.

III.

Palotában más nap nagy riadás támad,
Egymásba ütődnek a bódult cselédek,
Mind egymást okolják azért a mi történt;
Egymást kergetik a zaptik és az örök,
Egymásután jönnek sietős divánba:
Nagyvezir és mufti, bég, basa, tömérdek.
Ibrahim is ott van, a császárhoz ment be,
De az se lát, se hall, szörnyű haragjában
Megtépi ruháját, megtépi szakállát
S mint sebzett oroszlán dühvel így üvöltöz:
«Átkozott leányom, átkozott Leila,
Átkozott anyád is, a mikor téged szült,
Hadd szült volna követ, ne leánygyermeket,
A mikor fürösztött gyöngé-meleg vízbe',
Hadd fürösztött volna buzgó-forró vízbe',
A mikor bepólált puha gyolcs ruhába,
Hadd pólált volna be halotti ruhába.
A mikor fektetett szép arany bölcsőbe,
Hadd fektetett volna sötét hideg földbe!»

Fáradva dühében, uj-uj dühre éled,
 Parancsolja, hogy a háremnek cselédit
 S börtönőröket mind rendre lefejezzék;
 Parancsolja, tüstént száz csausz induljon
 A harminczadokhoz s meghagyja keményen,
 Szökevényeket hogy által ne bocsássák;
 Parancsolja tüstént, szpáhik induljanak
 Keletre, nyugotra, északra, és délre
 A szökevényeket üzni, visszahozni.
 «Élve a ki hozza, tiszta szinaranyból
 Annyit adok néki, a mennyit csak elbir,
 Halva a ki hozza, tiszta szinezüstből
 Annyit adok, mennyit tetemök sulya nyom,
 Vissza ki nem hozza, testén lelkén annak
 Allah könyörüljön, én nem könyörülök!»

Ezalatt az ifjak messzire haladtak,
 Vizsga szemek elől védte az éj őket;
 Közbe vevék a lyányt, úgy ügettek együtt,
 Mindig csak előre, csak előbbre gyorsan.
 Hátra tekint félve Leila s megrezzen:
 «Mi zörren, mi csörren? Atyám jön talán ott?»
 «Szélzugás a fák közt. Félsz-e még, Leila?»

«Nem félek, jó ifjak, mert ti velem vagytok.»
Csak tovább ügetnek, lyány megint megrezzen:
«Ki mozog, ki kopog? Ibrahim utánunk?»
«Egy őzfi szaladt el. Félsz-e még, Leila?»
«Nem félek, jó ifjak, mert ti el nem hagytok.»
Csak tovább ügetnek, lyány megint megrezzen:
«Mi ember, mi fegyver? Szpáhik-e körülünk?»
«Fűzfák a víz partján. Félsz-e még, Leila!»
«Nem félek, jó ifjak, mert ti védelmezték.»
Nem is félt annyira, hogy a nap feltetszék,
S megéledt sugarán a táj hegye-völgye.
Szilágyi, Hajmási vidám dalba kezdtek,
Vagy nyájas beszéddel mulatták Leilát.
Megbámulta őket egy-egy utas ember,
Két basi-bozuk is szembe jöve velök,
S kérdé: «Jó vitézek, merre törekedtek?» —
«Tirnavába mennénk — válaszolt Szilágyi —
Magyar farkasokkal próbálni szerencsét.
Hunyadi, hallottuk, be-becsap portyázva,
Kell ott a töröknek az önkénytes bajnok.»
«Hát Allah segítsen, jó vitézek vagytok,
Emberül megtermett jó vitéz legények,
De ezt a gyermeket kár vinni csatába,
Nagyon fiatal még, bajsza sem ütött ki.»

Elpirúl Leila, félre fordul sebtén,
Sarkantyúzza lovát és tovább ügetnek.

Egy mély völgybe érnek, hasítja folyóvíz,
Benne szigetekcskék árnyas ligetekkel.
Pihenni megállnak s füre heveredve,
Szomjokat, éhüket enyhítik egy kissé,
S a csüggedező lyányt kedvre bátorítják.
«Csak egy-két rövid nap s hazánkat elérjük,
Édes apám, anyám vár reád hugommal;
Megkeresztel a pap, Mária lesz neved,
Ő a védasszonya mi édes hazánknak.»
Ezt mondja Szilágyi remegő örömmel,
Mondana többet is, ha el nem akadna,
De oly szerelemmel néz rá Leilára,
Hogy szeme megmondja, mit szava elhallgat.
Hajmási is ránéz a gyönyörű lyányra,
Rejteni nem tudja szíve tüzét ő sem
S így beszél hozzája: «Jőj az én váramba,
Szebb vidékre néz le, husz falum van hozzá.»
«De nincs édes anyád» — mond Leila halkal;
«Hitvesed is van már» — mormolja Szilágyi.
«Hitvesem meghalt vagy elfeledett régen,
Nem küldött levelet, nem küldött váltságot.»

«Bizony, tudom, küldött sok arany váltságot,
Igy beszélte atyám» — mond a lány s folytatná,
De a távol zajra felriad ijedve:

«Ott jönnek, ott jönnek az én üldözőim,
Titeket levágnak, engem visszavisznek,
Piros véretekkel festik be a földet.»

Felelnek e szóra Szilágyi, Hajmási:

«Téged el nem visznek, ha Isten megsegít,
Minket le nem vágnak, ha kard el nem törik».

S elviszik a leányt, rejtik egy szigetre,
Fák közé elrejtik, hogy ne veszne csatán.

Az uton csakugyan néhány szpáhi vágat,
Több lovas utánok, bolgár fölkelő nép,
Csürhe, gyülevész had kaszával, lándzsával.

«Jó napot, jó napot két magyar levente!»

«Ki népei vagytok, mi járatban vagytok?»

«Császár népe vagyunk, titeket keresünk,

Mi előre jöttünk, hátra a derék had,

Egy-két óra mulva azok is itt lesznek,

Adjátok meg azért magatokat élve,

Avagy álljatok meg egy vagdalkozásra.»

«Meg nem adjuk magunk, szívesen megállunk

Nem egyszer, ha' kétszer egy vagdalkozásra.»

Elkezdik azonnal a nagy viaskodást,

Szilágyi, Hajmási vagdalkoznak szörnyen,
Egy elmenetökre gyalog ösvényt vágnak,
Visszajövetökre szekérutat csapnak,
Levágják öt szpáhit, kettőt megriasztanak,
Levágják sok bolgárt, megszalad a többi.

A sziget fáí közt elhagyva, egyedül
Siratozza magát ezalatt Leila:
«Istenem, Istenem, jaj hova jutottam,
Atyámat elhagytam, megkeseritettem,
Halálát okozom vitéz ifjaknak.
Megcsala álmomban szegény anyám képe,
Öltözve alakját, a gonosz kísértett,
Nem Isten akarta a mit cselekedtem.
Itt veszek bünömért, sziget-vadon erdön,
Az erdei vadak ássák meg síromat,
Az égi madarak siratnak el engem.»
De szűnik siralma, váltja mosoly könnyét,
Látva hogy az ifjak visszatérnek épen.
«Induljunk Leila!» — sürgeti Szilágyi,
«Lóra hamar, lóra — Hajmási is mondja —
Veszítve nyomunkat, uj hadat előzzünk.»

Megindulnak gyorsan, más felé, más úton,
Nappal elrejtőznek erdők sűrűjébe,
Csak éjjel utaznak kerülő ösvényen,
Éhezve, szomjazva, fáradva, törődve,
Végre ötöd napra a Dunához érnek,
Orsovánál hamar által is eveznek,
S parti határdombon leborul Szilágyi:
«Szülőföldem hazám, dicső Magyarország,
Oh szűz Máriának választott országa,
Szent István királynak régi birodalma,
A keresztyénségnek örökös bástyája,
Az országok között fényességes csillag,
Csókolom földedet, csókolom füvedet,
Áldom levegődet, áldalak magadat,
Fogadd kebeledbe bujdosó gyermeked'!»
Leila is térdel, ő is imádkozik,
Mint anyja tanítá még gyermekkorában.
Komoran Hajmási nézi vala őket,
S mikor indulnának, így riada rájuk:
«Álljunk meg, ne tovább, ez magyar határszél,
Senki sem üldöz már, vívjunk meg a lányért,
Tied-e, enyém-e, döntse el a kardunk».
«Hitvesed van otthon, szerető hitvesed,
Gyermeked van otthon, elhagynád-e őket?»

«Elhagyom, elhagytam, szeretem e leányt

A szerelem eddig nem ismert hevével,

Kivívom kezedből, s esküszöm, megvédem

Az anyaszentegyház s mind a világ ellen.»

«Halljátok meg szómat! — esdekel a leány,

Ne vívjatok értem, ne haljatok értem,

Inkább öljetek meg, senkié ne légyek.»

«Vívjunk már» — kiált föl Hajmási sötéten.

«Nem vívok — felel rá nyugodtan Szilágyi —

Elragadt a heved, csillapulj egy kissé.»

«Gyáva vagy, félsz halni, érte akarsz élni!»

«Gyáva én? E sebet téged védve kaptam,

Vívjunk hát!» És vívnak, szikrázik a kardjok,

Szikrázik a szemök, szivök is szikrázik

Gyűlölettől mostan, régen szeretettől.

Hajmási lankadoz. «Nyugodjunk egy perczig!»

Fölkiált Szilágyi hátrálva egy lépést.

«Nem soha!» — Hajmási böszülten üvölti —

«Nem engem, apádat kiméld, büszke gyermek!»

Összeszedi végső erejét karjának,

S uj dühvel, erővel neki ront, neki sujt;

Rettentő csapását felfogja Szilágyi,

Hozzá vág hevében, s véresen elejti.

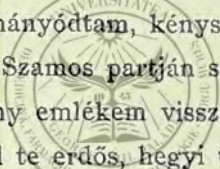
Oda fut Leila bekötözni sebét.

«Köszönöm Leila — mond Hajmási s rá néz
 Szerelme emésztő tüzével utolszor —
 Köszönöm Leila, hasztalan, ez a seb
 Testemen, lelkemen be nem gyógyul többé...
 Szilágyi te is jőj, ne váljunk haraggal.
 A mámor eloszlott, bocsássa szived meg,
 A mit véte szivem ellened először,
 Sutolszoregyszersmind..Nyujts kezetegyszer még!
 Itt temess el, igérd, itt a hol elestem,
 De miért, ne mondd el, mondd azt hitvesemnek,
 Elestem a csatán, török keze ölt meg.
 Fiamnak se mondd meg, egyik se sejdítse
 Esküszegő férjét, esküszegő atyját...
 Isten veled immár.» — Gyöngé szava elhal.
 Szilágyi, Leila befogják szemeit,
 Ott el is temetik a halom tövébe
 S egy kis fakeresztet tűznek a fejéhez.

Lassu ügetéssel búsan elindulnak,
 És az egész uton nem tudnak örülni.
 De hogy haza érnek, bú örömmre fordúl,
 Örömmel fogadják szülői Szilágyit,
 Örömmel fogadja húga a török lányt.

Leila is örül a magyar családnak,
Keresztséget vesz föl s nem soká Szilágyi
Császár leányával lakodalmát tartja.
Hajmási hitvese kis árva fiával
Még sokáig gyászol, de soh' se' tudja meg,
Férje mért esett el, teteme hol nyugszik.
A sír fakeresztje hamar összeomlott,
A sír is behorpadt, vad-rózsafa nő rajt',
Mint vérző seb nyílik minden uj tavasszal,
Meg-meg szállja madár, zengedezi búját.
Orsova határán most is ott van a sír,
De híre se' hallik Hajmási Lászlónak,
Csak az énekszerző emlékezik róla.
Ha Orsován jártok, ti se feledjétek,
Emlékezzetek meg Hajmási Lászlóról,
Bűnös szerelméről, szomorú vesztéről.

LEÁNYFALVÁN.

Sokat hányódtam, kényszeredtem . . .
A kék Szamos partján születtem.
Oh hány emlékem visszafáj,
Hozzád te erdős, hegyi táj!

A Maros is jól ismer engem,
Völgyében egykor sok dalt zengtem!
Honszeretet s a szerelem
Egy bűvá olvadt lelkemen.

Laktam a Spree s a Szajna partján,
Hazámnak csak a hírét hallám,
De boldog nép körében itt,
Még jobban érzém sebeit.

Légy üdvöz bércz, légy üdvöz várrom,
 S te Duna a magyar határon,
 Csak vígy tovább, csak egyenest . . .
 Légy üdvöz ifju Buda-Pest!

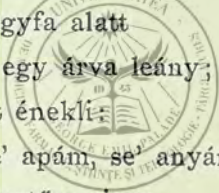
Itt megtaláltam végre révem,
 Itt tölt el sok jó, sok rossz évem :
 Sok küzdés, percznyi nyugalom,
 Kevés öröm, több fájdalom.

A Duna halk hullámmorajja,
 Kifáradt lelke hívja, csatja :
 Odább, odább egy zöld sziget,
 Egy kis falu, dombos liget.

Fogadj be völgy, diófák árnya,
 Mint fészken a madár védszárnya!
 Jó pihenő, jó sirnak is,
 Legyen, ha kell, hát annak is.

Ringasson el a méla hullám,
 Zengjen madár az agg diófán,
 Takarjon virágos halom,
 Lengjen körül lágy fuvalom!

A HŰ LEÁNY.

The seal of the University of Cluj-Napoca is circular, featuring a central figure with wings and a book, surrounded by the text 'UNIVERSITATEA' and 'FACULTATEA DE LINGVĂ ȘI LITERĂRĂ ROMÂNĂ'.

Tölgyfa alatt
Űl egy árva leány,
Azt énekli:
«Se' apám, se' anyám,
Szeretőm sincs,
Hejh pedig egykor volt,
Isten tudja:
Él-e még vagy megholt.

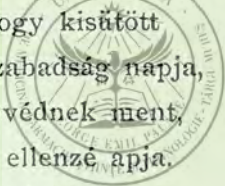
Meg van írva
Hozzá levelecském,
El is vinnéd
Úgy-e, kedves fecském?

De mi haszna,
Küldeném hijába,
Nem találnád
Meg a nagy világba'.»

Egy idegen
Jön az uton arra;
Megáll, hogy a
Lyány panaszát hallja.
«Ne keseregj,
Árva leány, szegény!
Apád, anyád,
Szeretőd leszek én.»

««Vén szerető,
Ifju apa lennél;
Megmaradok
Régi szeretőmnél.
Vártam érte
Teljes egy esztendőt,
Elvárok még
Legalább is kettőt.»»

«Nem érdemli,
 Hogy soká várj reá,
 Nem hű az, ki
 Jegyesét elhagyá.
 Hova is tűnt,
 Hol éli világát?
 Mért engedi
 Hervadni virágát?»

««Hogy kisütött
 A szabadság napja,
 Honvédnek ment,
 Bár ellenzé apja,
 Tán elesett
 Egy véres csatában,
 Vagy bujdosik
 Nagy Törökországban.»»

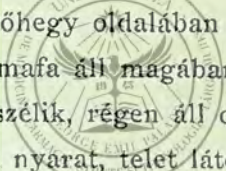
«Hátha megjő
 Rongyosan, betegen?»
 ««Rongya selyem,
 S baja is kedv nekem!»»

«Hátha rut lett,
Egy nagy seb az arczán?»
«Az t a sebet
Százszor megcsókolnám!»»

«Hátha egyik
Karját elvesztette?»
«Itt az enyém,
Dolgozom helyette!»»
«Hátha megcsalt,
Többé nem szeretne?»
«Bánatában
Szivem megrepedne!»»

«Oh ne halj meg,
Ölelj meg, jegyesem!
Lásd, megjöttem
Rongyosan, betegen;
Félkarom nincs,
Sebhedt minden részem,
De szivem ép,
S a tiéd egészen.»

A VÉN ALMAFA.

A szőlőhegy oldalában
Vén almafa áll magában;
Azt beszélik, régen áll ott,
Hetven nyarat, telet látott.

Látszik is, hogy már elfáradt,
Némely ága el is száradt,
Sokat vívott az idővel,
Itt is ott is egy-egy sebhely.

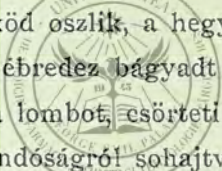
De hogy im a fecske megjött,
És Szent György is beköszöntött,
Meg-megéled régi kedve,
Szár az ág, seb elfeledve.

Kivirít még sok ép ága,
Lombjánál több a virága,
Szellő lengi, méhe járja,
S dalos madár meg-megszállja.

Vén fa élted alkonyában,
Az ifjuság virágjában
Mondd, mi tart fön, éleszt téged:
Reményed-e vagy emléked?

Bármí legyen, mit én bánom,
Csak nyíljék egy-két virágom,
Remény-e vagy emlékezet . . .
Csak éleszse a szívemet.

GYÜMÖLCSÖSBEN.

Reggeli köd oszlik, a hegy tetején
Álmosan ébredsz báyadt tűzü fény,
Csörteti a lombot, csörteti a szél,
S a mulandóságról sohajtva beszél.

Nem is figyelek rá, fát ültetgetek,
Virágos, gyümölcsös lombot képzelek,
Jövő tavaszoknak gazdag lombjait,
Mikor csemetéim felvirulnak itt.

De élek-e addig? Ha élek, ha nem,
Nőjetek fel, kis fák, terebélyesen,
Harmatozó éjek, sugaras napok
Áldása nyugodjék mindig rajtatok!

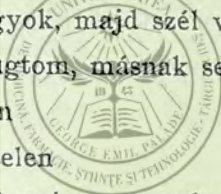
Nélkülem is lesz majd, ki nektek örül:
 Virágkoszorútok méh zsongja körül,
 Az én dalom helyett szebb dalt hallotok,
 Megzengi madárka minden ágatok.

A vándor is eljő hév nyár idején,
 Pihen is, szunnyad is az árnyba' szegény;
 Este fele olykor, kit szívsebe hajt,
 Szeretőjét ifju ide várja majd.

Ide jó a gyermek, gyümölcs ha pirul,
 Tilos gyönyört szaggat ág lombjairul,
 S gondviselő Isten jó termést ha ad,
 Ide gyűl ki ősszel az egész család.

Csak én nem leszek ott, de ott lesz nyomom,
 El is emlegetnek egy embernyomon,
 Mert mikor megáldnak, jó fák, titeket,
 Meg-megáldják azt is, a ki ültetett.

A SZÉL.

Szellő vagyok, majd szél vagyok,
Nincs nyugtom, másnak sem hagyok.
A végtelen
Hiv szüntelen
S mert vágyaim megcsálnak,
Most erdőben siránkozom,
Majd születésem átkozom
Sikján a sivatagnak.

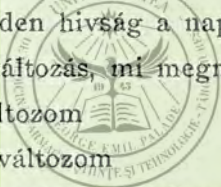
A bérczeken, a völgyeken
Vidám szeszély is száll velem.
Mit is tegyek?
Hát feledék.

Szétűzöm a felhőket,
 Füttyentgetek, dúdolgatok,
 A lombokkal tánczolgotok,
 Meg-megcsókolva őket.

Nyíló virág is földérit,
 Az illatár elszenderít.
 Rövidke kéj,
 Egy nap vagy éj!
 Új vágyak rabja lettem.
 És bős haraggal zúdulok,
 Mint pusztító vésznyargalok,
 Széttépem, mit szerettem.

Vonz a magas és vonz a mély,
 Tengerre hajt a szenvedély.
 Uralkodom
 A habokon,
 Megszédit büszke álom.
 Ki mer daczolni? Mily öröm!
 Ember hajója — széttöröm,
 És aztán megsajnálom.

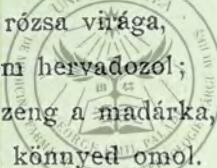
Mély bánat lep meg olykoron,
Bolyongok a várromokon
S a temetőn
Oly részvevőn
Szállok sirok fölébe.
Megjárok várost és falut:
Sirok, romok sorsára jut—
Azt suttogom fülébe.

Minden hiveség a nap alatt,
A változás, mi megmarad.
Kiáltozom
És változom
Bánattá vagy örömmé.
Szivem lángol, de el nem ég,
Be nem fogad se föld, se ég.
Csak bujdosom örökké.

MARGIT EMLÉKE.

I.

Nyílik a rózsá világa,
S lyányom hervadozól;
Vidoran zeng a madárka,
S némán könnyed omol.

Hajnali fény mosolyog rád
És színed oly halovány;
Fa neked lengeti lombját
S fekszel a bús nyoszolyán.

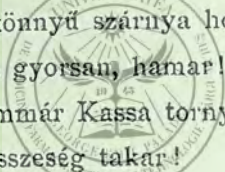
Lelke tavasznak erősítsd
Hervadozó betegem!
Fény lehe, illata gyógyítsd,
Oh add vissza nekem!

Vagy ha nem, éjbe borúljon
Kék egű hajnali fény,
Északi vész keze dúljon
Viruló völgyek ölén.

És a madárka ne zengjen,
Aszszanak el fa, virág;
Legyen oly puszta kietlen,
Mint szívem, ez a világ!

II.

Terhed gőz könnyű szárnya hordja,
 Ragadj kocsi, gyorsan, hamar!
 És tűnj fel immár Kassa tornya,
 Kit éj és messzeség takar!

Az ódon egyház árnyékában
 Egy régi ház vár ott reám,
 Világ dereng még ablakában,
 S beteg sohajtja: jőj atyám!

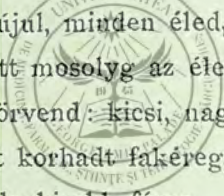
Oh gyermekem, kedves leányom,
 Szenvedsz élet, halál között!
 Oh hervadó fehér virágom,
 Könnyem hiába öntözött.

Bár messze vagy, de lelkem álma
Lefesti kínos nyoszolyád,
Úgy fekszel ott halálra válva,
Mint egykoron szegény anyád.

Képmása vagy, vigasztalásul
Adott az ég téged nekem ;
S a régi seb most ím felújul
S egy újabb vérzik szívemen.

III.

Minden újul, minden éled,
Mindenütt mosolyg az élet,
Minden örvend: kicsi, nagy!
Ki-kihajt korhadt fakéreg,
Vidul a legkisebb féreg,
Halva, halva csak te vagy!

Ébredj, ébredj édes lyányom! . . .
Arczod hát utolszor látom,
S nem mosolygasz rám soha?
Isten, Isten mit vétettem,
Hogy így ítélsz énefelettem
S csak hozzám vagy mostoha!

IV.

Szomorú a halottas ház,
Szenvedő arcz, mély csend,
Csak egy kedves kis leányka
Mosolyog és örvend.

Mosolyog a hajnalfénynek,
Örvendez bábjának,
Se nem érzi, se nem érti
Halálát anyjának.

Kis unokám, majd megérszed
Jobban nagyatyádnál,
Addig sírjak én helyetted . . .
Csak mosolyogj, játszszál!

V.

A kertben ülök nyári alkonyon,
És szétekintve elgondolkozom.

Jó pihenő hely s meg se változott,
A vén diófák épen állnak ott.

Lehajlik hozzám jázmin s rózsza ága,
Tarkán virit a kis kert száz virága.

Szőlő s gyümölcsfa lombnyilásin át,
Csillanni látom az ezüst Dunát.

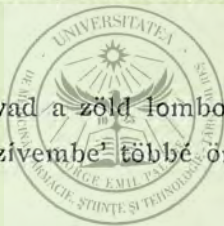
Amott hegyeknek erdőfedte orma,
Tul a vizen falucska karcsu tornya.

Mind, mind a régi s még sem az nekem,
Mert nem vagy itt, szerette gyermekem!

S nem lépsz soha, hiába vár reád
Kedvencz virágod s búsongó atyád.

A pázsit, ösvény puszta, nesztelen,
Nem jössz felém, vidáman, könnyeden.

Csengő szavad a zöld lombok között
Nem kelt szívembe többé örömet,

Mint egykoron, mint nem rég s annyiszor!
Szépséged, bájad egy maréknyi por.

Csak árny vagy immár, a ki ott lebegsz még,
Évek során majd eltűnő bús emlék.

De én soh' sem felejttem képedet,
Megőrizem, mig sír el nem temet.

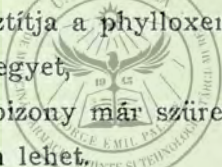
Nincs messze az, feltünni látom ott.
A sors nekem mi szépet, jót adott,

Mind visszavészi s itt hagy kifosztottan,
Bár élve még, de félig már halottan !

1885

SZŐLŐHEGYEN.

Pusztítja a phylloxera
 A hegyet,
 Itt bizony már szüretelni
 Nem lehet.

Az ördög leszüretelte

Egészen:

A magyarnak, hejh szegénynek,

Többé hora sem lészen.

Ide s tova eltelik majd

Négy század,

Hogy a magyart emészti a

Búbánat.

Küzd a sorssal, küzd magával,
 Hiába:
 Félig győzi, s visszaesik
 Ismét régi bajába.

De bajában, de bujában
 Volt bora,
 Vigasztalta, enyhítette
 Mámora.

Bele fojtá mind a kettőt,
 Úgy vigadt,
 Sírva vigadt, vigan búsult,
 Szíve majd hogy megszakadt.

Ezután már bor nélkül kell
 Megélnünk,
 Józan fővel küzdenünk és
 Remélnünk.
 Beh nehéz lesz . . . Kisértsük meg:
 Hát ha tán,
 Mámor nélkül, jobban tudunk
 Segíteni a hazán.

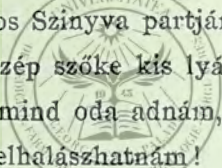
Bizakodás, csüggedezés
 Ide hagy,
 Munka súlya meg nem ijeszt,
 Bár mi nagy;
 Megtanulunk várni, tenni
 Mikor kell,
 S a mit teszünk, meg is teszszük
 Egész szívvel, lélekkel.

Adja Isten!... Ide azt a
 Poharat,
 Igyunk egyet abból, mi még
 Megmaradt.
 Vigadjuk ki régi módon
 Magunkat,
 És új módon győzzük le majd
 A mi régi bajunkat.

DIÓSGYŐRI DALOK.

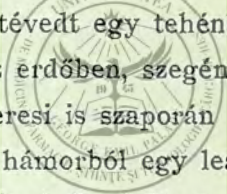
I.

A pisztrángos Szinyva partján
Lakik egy szép szőke kis lyány;
Pisztrángot mind oda adnám,
Hogyha őt elhalászhatnám!

De kisiklik, tova lebben,
Pisztrágnál is sebesebben:
Pettyes pisztráng, pettyes kendő!
Csak szomorít mind a kettő.

II.

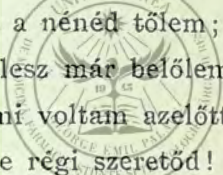
Eltévedt egy tehénke
Az őrdben, szegényke,
Keresi is szaporán
A hámorból egy leány.
Csingi, lingi, lánka . . .
Én is hát utána.

A tehénke kolompja,
Erre, erre, azt mondja;
Arra megyünk mind ketten,
Találkozunk véletlen.
Csingi, lingi, lánka . . .
Beh kedves egy lyányka!

Megkerült a tehénke,
Nagy későre szegényke;
De szivünkbe' hirtelen
Felgyuladt a szerelem.
Csingi, lingi, lángra . . .
S el sem alszik lángja!

III.

Tilt a nénéd tőlem;
Mi lesz már belőlem?
A mi voltam azelőtt,
A te régi szeretőd!

Másnak akar adni;
El tudnál-e hagyni?
Hamis esküt te nem térszsz,
Enyém vagy és enyém lérszsz.

Néném asszony hallja,
Dolgunk ne zavarja!
Kiket ég egymásnak szánt,
Nem félik a boszorkányt.

AZ ŐSZ.

The seal of the University of Cluj is visible in the background, partially overlapping the text. It features a central figure holding a book, surrounded by Latin text: "UNIVERSITATEA SAUROMUNII CLUJ" and "ANNO 1571".

Bosszus festők, bús poeták
Szegény őszt elrágalmazták.
Festik bágyadt-, haloványnak,
Gyász színével a halálnak.
Zengik róla: vége, vége,
Oda ég s föld minden éke,
S romjain mi föl-föltámad,
Csak az emlék, csak a bánat.

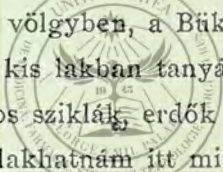
Mind hiába rágalmaznak,
Kedves őszem, el nem hagylak;
Régi hived vagyok immár,
Szebb vagy nékem a tavasznál.

A tavasz száz vágyat ébreszt:
Izgalomban a természet,
Ég megújul, föld feléled,
Mindenütt forr, küzd az élet,
Szétszakítja rabbilincsét,
Pazarolja összes kincsét;
Minden fényes, oly sugárzó,
Föl-fölcsattog vig madárszó,
Rügy kipattan, nyit bimbója,
Rengeti a szellő csókja.
De szellőből vihar támad,
Összetör sok hiú vágyat,
De a fény is gyakran éget,
Hervasztja a reménységet,
S a föld keble, az ég napja,
Mennyit ígért, meg nem adja.

Kedves ősz, te nem ígérsz, adsz,
A mit hoztál, mindent itt hagysz.
Nincs aszályod, nincsen vészed,
Bölcs közép az osztályrészed;
Sátrad az ég szelid kéke,
Csendes, vidám, mint a béke;

Fényed egy nyájas mosolygás,
Nem zavarja a csalódás,
Mert való lett már a vágyból:
Érett gyümölcs a virágból.
Ott piroslik, kékül, sárgul,
Harmattul és napsugártul,
S a meddig a szem csak ellát,
Nyújtja gazdag koszorúját.
Mennyi őszhang a sok színben,
Hogy' kibékül benned minden.
Köd meglebben, de eloszlik,
Észrevétlen szerte foszlík;
Halkal itt-ott a levei hull,
Önként, nem a fájdalomtul;
A szellő is méla zajjal,
Suttog, mint az altató dal,
S mintha édes nyugalomban,
Szenderegne félálomban,
Meghatná lágy, enyhe érzet,
Álmodozik a természet.

AZ ERDEI LAK.

Kies völgyben, a Bükk tövén,
Egy kis lakban tanyázom én;
Mohos sziklák, erdők védik,
Bár lakhatnám itt mindétig!

Csendes hely, csak a patak zúg,
Erdőn csak a vadgalamb bűg,
Reggel ébreszt, este ringat,
Világ zaja ide nem hat.

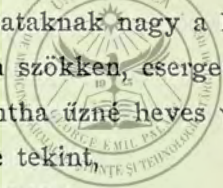
Oh ne is! Volt benne részem,
Kifáradtam már egészen,
Ugy szeretnék megpihenni,
Egyedül magamé lenni.

Sebeim, mint itt a fának,
Lassanként begyógyulnának,
Derülnék a napsugárral,
Dallanék vidám madárral.

Hiú ábránd! . . . erdős kis lak,
Alig jöttem s már itt hagylak!
Sors ellen küzdök hiába,
Mennem kell világ zajába.

A PATAK ÉS NEFELEJCS.

Kis pataknak nagy a kedve,
Vigan szökken, esergedezve,
S mintha úzná heves vágya,
Rá se tekint,
Mely felé int,
Parton a sok szép virágra.

Kék nefelejcs azt suttogja:
«Hova sietsz, bércz patakja?»
«Ki e zugból messze, messze,
Csak előre,
Sik mezőre,
Nagy folyóba, tengerekre.»

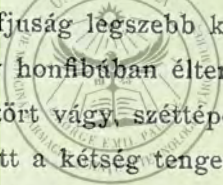
«Maradj köztünk, jobb neked itt,
 Enyhe lombok árnya fed itt,
 Madár vidit reggel, estve;
 Boldog élet,
 Szíved éled,
 Virágokkal enyelegve.»

«Majd ha folyó, tenger lettem,
 S végtelen az ég felettem,
 Boldog leszek, czélom érve.
 Mi egy virág
 A nagy világ
 Gazdag kincstárához mérve?»

Könnyezve mond a nefelejcs:
 «Büszke patak, el ne felejtöd:
 Tenger nem léssz, benne elvéssz,
 Hiú vágyad
 Késő bánat, --
 Másnak csak a szolgája léssz.»

DALAIMRÓL.

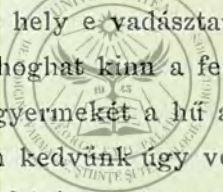
Az ifjuság legszebb korát
Mély honfűtűben éltem át;
Megtört vágy, széttepett remény
Uszott a kétség tengerén,
S kitört a rejtett fájdalom:
Azért oly bús, komor dalom.

A honra hogy szebb nap derült,
Hajh örömem búval vegyült;
Uj bú, uj gyász szakadt reám,
Ott sirtam nőm ravatalán,
Elnyelt mindent egy sirhalom:
Azért oly bús, komor dalom.

Év gyorsan telt el év után,
 Enyhültem lyányom mosolyán;
 Az anyjáé volt az nekem
 S most árny vagy, kedves gyermekem!
 Enyésző árny, én puszta rom:
 Azért oly bús, komor dalom.

Az élet ősze int felém;
 Derül-e még rám enyhe fény,
 Vagy új vihar tarolja szét
 Reményim hulló levelét:
 Új honfibú, új fájdalom?
 Azért oly bús, komor dalom.

BARÁTI KÖRBEN.

Biztos hely e vadásztanya,
— Zuhoghat kinn a fergeteg! —
Mint gyermekét a hű anya,
Vidám kedvünk úgy védi meg.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár,
Bár az idő éjféltre jár!
Ki tudja, lesz-e még napunk,
Mikor megint találkozunk?

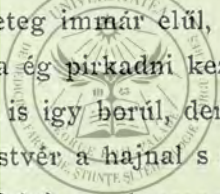
Sok éve, hogy nem láttatok,
Én is, ti is, megvénülénk;
Úgy mulnak évek, mint napok
S már életalkony int felénk.

Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
 Az elhanyatló napsugár
 Még gazdagabban szórja szét
 Utolszor fényét, melegét.

Eszünkbe jut, mi volt, mi mult;
 Emlékké vált minden remény.
 Oh hány reményünk sírba hullt
 Az élet küzdő mezején!
 Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
 Mi elmult nem tér vissza már,
 És a ki küzdött, szenvedett,
 Enyhíti az emlékezet.

Hiven szerettük a hazát,
 Küzdöttünk érte emberül;
 Virrasztottunk sok éven át
 A sebzett haldokló körül.
 Hadd folyjon szó, csengjen pohár!
 Ismét derült a láthatár,
 S mert nem hiába áldozánk,
 Te élsz és élni fogsz, hazánk!

Nem egy társunk kidűlt korán ;
Áldás lebegjen sírjokon !
Mellettök a végső tusán
Nem állott nő, gyermek, rokon.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár !
Ha minket a végóra vár,
Szelíden fogja bé szeműnk
Hű nőnk vagy kedves gyermekűnk.

A fergeteg immár elűl,
A tiszta ég pirkadni kezd ;
Éltűnk is így berűl, derűl,
Egy testvér a hajnal s az est.
Hadd folyjon szó, csengjen pohár,
Ha búsan is, bucsúra bár !
Im búra fordul öröműnk,
Legyen, — de el nem csűggedűnk.

UTCZAI HÁRS.

Beszorítva az aszfáltba,
 Sindevész a szegény hársfa:
 A kék égből keveset lát,
 Harmat helyett port nyel,
 Hervadozó lombja között
 Bánatos sohaj kel.

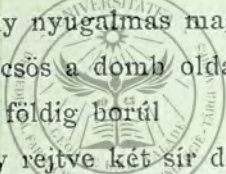
Oh ha kinn az erdőn volna,
 Oh ha rajt' madár dalolna,
 Oh ha játsznék a szellőkkel
 S patak tükrét nézné:
 Egy rövid nap virulóvá,
 Boldoggá ígézné!

Szegény hárs, e nagy városban,
Vigasztalódj', sok társad van.
Sok ember él úgy itt, mint te:
Vágy és küzd hiába,
S tört reménnyel, megtört szívvel
Roskadoz sirjába.

1888

B. KEMÉNY ZSIGMOND SÍRJÁNÁL.

Kicsiny falu, oly nyugalmas magány,
 Árnyas gyümölcsös a domb oldalán;
 Három diófa a földig borúl
 S benn mintegy rejtve két sír domborúl.

Kemény az anyja mellett nyugszik ott,
 Még ifju volt, hogy innen távozott;
 Sok zordon év telt-múlt el azalatt
 S csak halni tért meg, honnan elszakadt.

Sok zordon év! Emlékek még erős,
 Ott küzde tollal, mint csatán a hős,
 S mint ősei kardja sok száz éven át:
 Úgy védte tolla vészben a hazát.

Mily bánat, kétség s mégis mennyi hit
Rezegte át szivét és könyveit
Rajzolta az embert s az államot,
S a sors titkába mélyen béhatott.

Búsméla rajz! Az élet harcsterén
Egymásba játszik gyakran bűn, erény
S hány jó szándék vétek szülője is:
Örök törvény a bosszús Nemesis.

A hont hiven szeretni oly nehéz,
Csordultig a szív s elvakúl az ész;
És a szabadság önmagának árt
S uj szolgaság, ha nem ismer határt.

És álla őrt egy ország romjain,
Arczán közöny, sebzett szivébe' kín,
S ostromlá bátran a kettős veszélyt:
Királyi önkényt és népszenvedélyt.

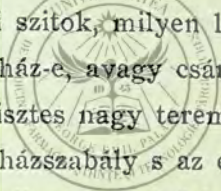
S midőn egy nap föléled, győz a jog,
Eltiprott zászlónk újra fenlobog,
Nem érzé már a diadalgyönyört
Lélekbe' testbe' végkép összetört.

És elfeledték . . . Immár alkonyúl,
A tájra lassan köd, homály borúl,
Estcsillag fénye rezg a bércz fokán
És megzendül bokrán a csalogány.

E dal, e fény oly édes enyhadó,
Megillet téged, fáradt szunnyadó,
S még itt viraszt hiven sirod felett
Testvéri és baráti kegyelet!

NAPIREND.

The seal of the University of Cluj-Napoca is circular, featuring a central figure with wings and a sunburst above its head. The text around the seal includes 'UNIVERSITATEA' at the top and 'FACULTATEA DE TIPOGRAFIE' at the bottom. The year '1862' is also visible.

Mennyi szitok, milyen lárma,
Országház-e, avagy csárda
Ez a tisztes nagy terem?
Hát a házszabály s az elnök?
Nem hallgatnak rá ő kelmök.
Dulakodnak szüntelen.

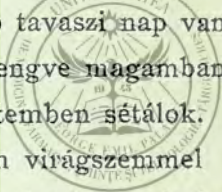
Ki a legény a csárdában?
Jelszó az ország házában,
Utcza-csíny a honfi tett;
Durva élcz a legszebb eszme,
A szabad szó zajba veszve,
Reng belé az épület.

Semmi joga a többségnek,
Hódolat a kisebbségnek:
Uj tudomány, megsegíts!
Szakitunk a mult világgal,
Széchenyivel és Deákkal
S eszményképünk Starcsewics!

1889

KERTEMBEN.

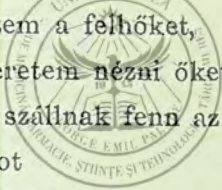
Szép tavaszi nap van,
Merengve magamban,
Kertemben sétálok.
Fáim virágszemmel
Néznek rám s víg kedvvel
Üdvözlik gazdájok.

«Mért busúlsz, jó gazdánk?
Hátha felvidítnánk!
Vége már a télnek:
Kék ég, fénysugárzó,
Zöld fű, vig madárszó . . .
Örülnek kik élnek.»

«Jó fák nem busúltam,
Csak arra gondoltam:
Ti hogy' megifjodtok,
Bár tünnek az évek,
A meddig csak éltek,
Ujra virágoztok.

Tavaszát az ember,
Éli csupán egyszer,
S tele sírba zárja;
Ujabb tavasz zöldjét,
Ujabb ősz gyümölcsét,
Mind hiába várja.»

A FELHŐK.

El-elnézem a felhőket,
Úgy szeretem nézni őket,
A mint szállnak fenn az égen;
Uj alakot
Váltakak ott
S eltűnnek a messzeségen.

Sötéten a hegyre gyűlnek,
De napfénytől fehérülnek,
S vidám kedvvel oszolva szét,
Mint báránykák
Be-bejárják
Az ég tágas kék mezejét.

Néha hajtja őket a szél;
Vándorfelhő megpihennél!
Hajh szállnod kell, most mint gálya,
Majd mint sárkány,
Bérczek ormán:
Száz alak a szél dagálya.

De hova oly seregestül?
Háborúba, villám dördül.
Zúg a harcz, majd ki-kifárad
S fénynyel, könnyyel
Szivárvány kel:
Összefoly az öröm s bánat.

Szép, ha derült az ég boltja,
Egy-két felhő minden gondja,
Rózsaszínt vált az is lassan,
S emlékképen
Enyhe-szépen
Visszamosolyg a magasban.

Hajnal, alkony egymást váltja,
Mindenik felhő barátja.

Biborfényben felhők szállnak:

Itt a hajnal,
Arany hajjal,
Ők hirdetik a világnak.

Alkonyra is hiven várnak,
Tornyaivá tündérvárnak
Változva át, ott lebegnek,
És ragyogva,
Lánglobogva
Őrzik kapuját a mennynek.

El-elnézem a felhőket,
Úgy szeretem nézni őket.
Órahosszat nézem gyakran,
S mint a gyermek,
Elmerengek
Rajtok félig öntudatlan.

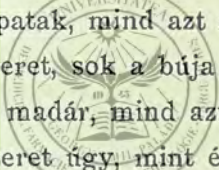
És úgy érzem, mintha lelkem
Velök, bennök szállna fennen,
S emlék, remény, ábránd, eszme
Uj alakot
Váltana ott
S a távol ködébe veszne.

1890

TISZA-VIDÉKI DALOK.

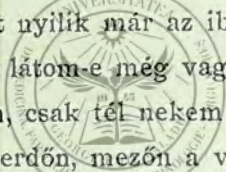
I.

Zúg a patak, mind azt zúgja:
A ki szeret, sok a bújája;
Zeng a madár, mind azt zengi:
Nem szeret úgy, mint én, senki.

Hallgat patak, hallgat madár,
Ha az idő majd őszre jár;
Mikor jó el az én telem?
Meddig üld még a szerelem?

II.

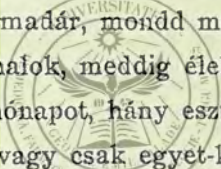

Zöld fű között nyílik már az ibolya:
 Kék szemedet látom-e még vagy soha?
 Ha nem látom, csak tél nekem e világ,
 Hervadjon el erdőn, mezőn a virág!

Száll a madár kelet felé sebesen:
 Ha szállhatnék én is hozzád, kedvesem!
 Megzörrentném szárnyammal az ablakod,
 Tudom, mindjárt kitalálnád, ki van ott.

Ereszkedik le a felhő, feketén:
 Épen olyan bús-haragos, milyen én;
 De nekem csak könnyem van, nincs villámom,
 Tehetetlen bolyongok a világon!

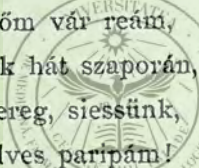
III.

Kakuk madár, mondd meg, kérlek:
Mikor hafok, meddig élek?
Hány hónapot, hány esztendőt?
Sokat, vagy csak egyet-kettőt?

Sok év miatt sem búsulok,
Szenvedtem már bút, a mi sok,
Egy vagy két év sem lesz nagy baj,
Úgy sem hangzik utánam jaj.

IV.

A szeretőm vár reám,
 Indúljunk hát szaporán,
 Itt a nyereg, siessünk,
 Édes-kedves paripám!

Rút az idő, szél havaz,
 Életemnek képe az,
 De csak tűrjünk, jó lovam,
 Tél után jó a tavasz.

Fáradsz, szenvedsz ez útban,
 Mit csináljunk, ha úgy van!
 Szenvedünk még többet is,
 Én másért, te miattam.

V.

 A circular watermark stamp from the University of Cluj. It features a central tree with a sun above it. The text around the tree includes "UNIVERSITATEA CLUJ" at the top and "IN OMNIBUS VERITAS" at the bottom.

Ifju legény, ifju leány,
Szerették egymást igazán,
De köszivü a lyány atyja,
Szegény leányt máshoz adja.

«Látlak-e még, vagy soha sem?
Isten hozzád, hív kedvesem!»
Mond a leány könnyes szemmel,
Édes-fájó szerelemmel.

«Nem esküszöm, de tudom azt,
Tőled semmi el nem szakaszt.»
Mond a legény s utoljára
Csókot nyom a lyány ajkára.

Falu-hosszat nagy vigalom,
 Kezdődik a lakodalom,
 De menyasszonyt senki se' lát,
 A Tiszába ölte magát.

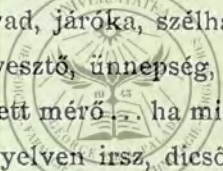
Tenger nép a Tisza partján,
 Kendő lobog ott a fűzfán,
 A lyány titkos jegykendője,
 Rá ismer a szeretője.

«Nem esküdtem, de tudom azt,
 Tőle semmi el nem szakaszt»
 Kiált s a hab közé rohan,
 Csobban a víz és oda van.

Szeles, hives az éjtszaka,
 Háborogva foly a Tisza;
 Hull a fűzfa-, nyirfalevél,
 Összesodri mindet a szél.

IRÓI RECEPT.

Ad notam: Poëtai recept.

Látóhatár, évad, járóka, szélhámos,
 Lesőhely, utvesztő, ünnepség, pénztáros,
 Mérnök helyett mérő, ha mind egybevészed:
 Jó magyar nyelven irsz, dicsőség a részed.

Mintegy ráadásúl: hordár helyett hordó;
 Ne cifrázz rendjellel, ott a régi ordó.
 Mit tanár? Professor. Mit jellem? Karakter.
 Csak ezt érti meg az igaz magyar ember.

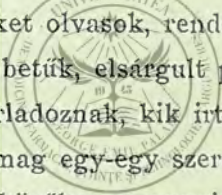
De azért ne hódolj latinnak vagy fránsznak,
 Ird csak magyarosan nuance-ot nüánsznak,
 A quasi-t kvázinak, codex-et kodeksznek:
 Ez az írásmódja az új régieknek.

Szedj ki régi könyvből mindent, mi kissé nyers,
Megtűri a próza, ha nem tűri a vers ;
Tanuld el a néptől falun, mi betyáros,
Mivelődjék tőle elkorcsosult város.

Keresd, halmozd mindezt, légy réginél régibb,
Magyarnál magyarabb, a népénél népibb ;
Pödörd ki jól bajszod, szedte-vettézz nagyon,
Nemzeti geniusz hadd csókoljon agyon !

ENYHÜLET.

Régi leveleket olvasok, rendezek,
Fakúltak a betűk, elsárgult papírja,
Már rég porladoznak, kik írták, a kezek,
Minden csomag egy-egy szerettemnek sirja.
Mennyi sir körülöm, mennyi seb keblemen,
Megujul emléked, barátság, szerelem!

Barátság vezetett éltem rögös útján,
Szerelem áldása boldogítja szívem,
Az élet-vész közt is enyhén mosolygott rám,
Ez a két istennő oltalmazott hiven.
Mult idők szép napja, sohajtók utánad,
S rám borúl ködével csendes, méla bánat.

Rohannak az évek, őszbe csavarodunk,
 Vége felé fordul lejtőjén a pálya,
 Alig voltunk ifjak, már öregek vagyunk,
 Nyugovóra int az alkonyat sugára.
 De mért zugolódnánk természet rendjére?
 Boldog az, ki vidám öregséget ére.

Hetven-nyolczvan évet oh mi szép megérni,
 Bár fogyó erővel, de még mindig épen,
 Nőnkkel, barátinkkal a multakban élni,
 Jövőnek örülni gyermekünk körében,
 S nyájasan mosolygva, mint hunyó nap fénye,
 Elenyészni lassan a csillagos éjbe.

De ritkán ez sorsunk. Kidűlnék mellőlünk
 Egyenként mind, a kik szeretteink voltak,
 Lét s nem-lét közt ingó árny válik belőlünk,
 Élők közt nincs helyünk, vonzanak a holtak.
 Elhagyva, ridegen szívünk úgy elfásúl,
 S rég halva mulunk ki a megunt világból.

Nem, nem... az én szívem nem tud elfásúlni,
 Most is dobogtatja emléked, szerelem!
 Örömed, bánatod soh' sem fog elmúlni

És örök álomnak a sírba száll velem.
A hű, igaz érzés s boldog emlékezet
Betölt melegével egy egész életet.

S ti elhunyt barátim, hazám büszkeségi,
Ti még éltek nekem, folyvást éltek bennem:
Eszményem, küzdelmem még mindig a régi,
Példátok mutatja, most is mit kell tennem.
Bár csekély erőm volt, de oda áldozám . . .
Hadd küzdjek síromig, éretted, oh hazám!

PIROSLIK A CSERESZNYE . . .

Piroslik a cseresznye a
Fán,
Ilyen piros még soh' se volt
Tán.
Rigó füttye üdvözli is
Már,
Rája szegény olyan régen
Vár.

Megcsipkedi, megénekli:
«Ó!
Milyen piros, milyen édes
Jó!

Ne haragudj' édes-kedves
Fám,
Egy-két szemért ne haragudj'
Rám.

«Az Isten ezt így rendelte
El,
Énnekem is enni, élni
Kell.

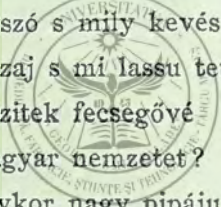
A ki szegény miért legyen
Bús?
Neki is jut, ez a világ
Dús.

«Lám reád is ingyen süt a
Nap,
Töved, lombod ingyen esőt
Kap,
S a mit bárki kész-örömet
Hall,
Csak úgy ingyen szól neked e
Dal.»

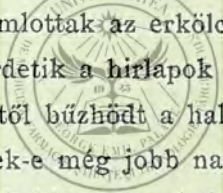
POLITIKAI XENIÁK.

I.

Mennyi szó s mily kevés eszme!
Mennyi zaj s mi lassu tett!
Mért teszitek fecsegővé
A jó magyar nemzetet?
Igaz, egykor nagy pipáju
És kevés dohányu volt;
De legalább, össze-vissza,
Ennyit soh'sem szónokolt.

II.

The seal of the University of Cluj is visible in the background, featuring a central figure with wings and a sunburst, surrounded by the text 'UNIVERSITATEA DE CLUJ' and '1861'.

Megromlottak az erkölcsök!
— Hirdetik a hírlapok —
A fejtől búzhódt a hal,
Lesznek-e még jobb napok?
Lesznek bizony, csak kezdjétek
Magatok a javulást:
Írjatok lélek hevéből,
Csak igazat, semmi mást,
S hagyjatok fel így azonnal,
Hízlegéssel, rágalommal,
És ne légyen végre fő
Üzlet s előfizető.

III.

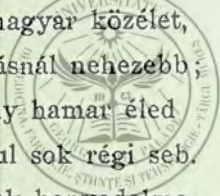
Csúfosan elárult téged
 Ez is, az is, oh hazám,
 Hogy még állasz, nincsen véged,
 Csodálhatni igazán,
 S azt még inkább — sok nem véli —
 Hogy ki árulód vala,
 — Klió majdan megítéli —
 Érted híven lángola.

Ne játszodjunk e nagy szóval,
 Mert bizony beteljesül
 S a valódi árulóval
 Az idő megterhesül.

Nem kétkedve jelszavában,
Míg zajongva álmodunk,
Az eszméknek zavarában
Rá ismerni sem tudunk.

IV.

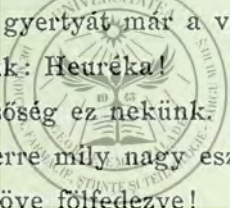
Nehéz a magyar közelet,
Minden másnál nehezebb;
Hiú remény hamar éled
S megfájdul sok régi seb.
A viszonyok bonyodalma
Annyiféle s oly nehéz,
Hogy egy könnyen meg nem oldja
S ketté nem vághatja kéz.

És e mellett régi átkunk
Folyvást reánk nehezül:
Hajh erőnknél több a vágyunk
S vérünk könnyen felhevül.

Rázzuk, még mikor nem érett,
Küzdelmünk gyümölcsseit,
S nemzetibbel — siker végett —
Megrontjuk a nemzetit.

V.

The seal of the University of Cluj is circular, featuring a central sunburst with rays, a book, and a laurel wreath. The text around the seal includes "UNIVERSITATEA DE CLUJ" at the top and "FUNDATA ÎN 1571" at the bottom. The seal is partially overlaid by the text.

Nem rejt gyertyát már a véka,
Kiálthatjuk: Heuréka!
Nagy dicsőség ez nekünk.
Im egyszerre mily nagy eszme:
Bölcsek köve fölfedezve!
Boldog lesz már nemzetünk.

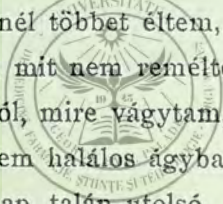
Eddig hogyha törvényt hoztunk,
Egymásnak sok bajt okoztunk,
Bosszúságot, bánatot;
Legalább is két párt harczolt
S a melyik a legyőzött volt,
Dúlt-fúlt, meg nem nyugodott.

Ezután már másképen lesz,
Minden pártnak egykép kedvez
Az új eszme, úgy bizony!
Ám a többség hozzon törvényt,
De kerüljön minden örvényt,
S fejlődjék ki jó viszony.

Érje be a győzelmével,
Szentésített törvényével,
De ne hajtsa végre azt.
Így minden part vesztett és nyert,
Ez megnyugtat minden embert,
S békeességben megmaraszt.

Felderül ránk örök béke,
Országunk a világ éke:
Éljen az új eszme, elv!
Mily egyszerű, mily világos,
Ordíts kapu, kiálts város!
Hadd hirdesse minden nyelv!

LETHE PARTJÁN.

Hatvan évnél többet éltem,
Sok betölt, mit nem reméltem,
Kevés abból, mire vágytam,
Most fekszem halálos ágyban.
Még egy nap, talán utolsó,
Aztán elfed a koporsó,
Aztán hamar elfelednek,
Én is mindent hadd feledjek!

Lethe vizét mintha innám,
Enyhe szender száll, borúl rám,
Világ képe elhalványúl
S mint a függöny ha aláhull,

Szinpad disze meg nem látszik,
Senki immár rajt' nem játszik,
Sziv nem búsúl, sziv nem örvend:
Úgy vesz körül pusztaág, csend.
Nem hallok panaszszót, átkot,
Melyet elnyomott kiáltott;
Ártatlannak siró jajját,
A gonosznak vad kaczajját;
Szegény, gazdag bős küzdelmét,
Ösvitájok durva nyelvét;
Szeretők közt bús sohajtást,
Megsebezve folyton egymást,
Siralmát a megeseleottnak,
Néma vádját a halottnak;
Lármáját a sok nyeglének,
És a mely, mint sellő-ének,
Örvényt készít szivnek, észnek,
Csalfa hangját tettetésnek.
Nem látom rút érdek harczát,
Szenvedélyek torzúlt arczát;
Tettet a végzetből nőve,
Bűnt, erényt egymásba szöve;
Balga reményt, mely sikert vár,
Küzdést, melynek kincs az oltár,

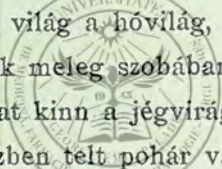
S hova hő vágyak vezetnek,
 Unalmát az élvezetnek;
 Hiuságot száz alakban,
 S mely, mint tűz, fel-fellobban,
 Buzgalmát nemes sziveknek,
 Áldozatját a hiveknek.

Mily édes mindent feledni,
 Elfáradva megpihenni!
 Nyugtomat hol feltalálom,
 Szállj reám, szállj, örök álom! . . .
 Mégis, mégis mit hallok? Neszt,
 Gyermekek hangja ébreszt;
 Mégis, mégis, im ott látom
 Ujra egy-két hű barátom;
 Álom oszlik, keblem éled,
 Visszahiv megint az élet,
 S fel-feltűnik hazám képe
 Hajnal- vagy alkony ködébe'.
 Vaj' melyik? Hogy' tudhatnám én,
 Régi rajtunk e kétes fény:
 Hányszor hittünk hajnalfénybe
 És sülyedtünk vészes éjbe,

És kétségbe hányszor estünk
S hajnallá vált borus estünk.
Oh magyar! meg nem bűnhödted
Még se multad, se jövődet
S jelen harczát a mint vívod,
A Nemesist ki-kihívod.
Nem elég a hont szeretni,
Tudni kell mit, mikor tenni
Érte folyvást, nem hühóval,
Hegyke tűzzel, léha szóval,
De szilárdan és eszélylyel,
Szembe szállva száz veszélylyel . . .
Mért innál ábránd borából?
Ébredj, ébredj mámorából
Öntudatra, önérzetre:
Ne bizd sorsod véletlenre!

TÉLEN.

I.

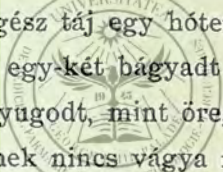

Beh jó világ a hővilág,
De csak meleg szobában ;
Virúlhat kinn a jégvirág,
Ha kézben telt pohár van !

Fel is köszöntöm tél apót,
Hogy újra visszatére :
Terítsen enyhe takarót
Vetésre, venyigére ;

Vidor tavasz keljen nyomán,
Nyár is, ősz is dicsérje, '
S jó uj bor és kenyér után
Hálánk hiven kísérje.

II.

Az egész táj egy hótenger,
Rajt' egy-két bágyadt sugár,
De nyugodt, mint öreg ember,
A kinek nincs vágya már.

Lomb, virág és víg madárdal
Eltűnt, mint a szerelem ;
Az emlék is lassan elhal,
Szár az kórón s levelen.

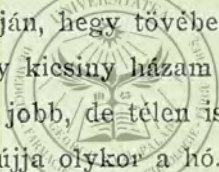
Nyári hó és enyhe éje
És villám elköltözött,
Mint a becsvágy szenvedélye,
Küzdve annyi vész között.

Minden nyugodt és kifáradt,
De nem vénség ez s halál,
A mi nyugszik, újra támad,
És tavasz, nyár visszaszáll.

Csak te vagy más, oh emberszív,
Tél ha egyszer béhavaz,
Hiú vágyad hasztalan vív,
Nincs számodra új tavasz!

III.

Erdő alján, hegy tövében
 Van egy kicsiny házam nékem,
 Nyáron jobb, de télen is jó,
 Bár befújja olykor a hó.

Most is fujja, most is vijja
 Szegény kis ház alig bírja,
 De azért, ha erősb lenne,
 Sem alunnám jobban benne.

Jókor fekszem, későn kelek,
 Egész évet kipihenek ;
 Egy kis nyugtom mért ne legyen ?
 Természet is nyugszik télen.

De ki zörget, vaj' mit akar? . . .
 Senki, csak a bős zivatar.
 Hogy' fú, jajgat, hogy elvadúl!
 Ösvényt, utat befú, feldúl.

Már a sok hó egész özön,
 Egy hétig most posta se' jön;
 Se baj, jobb is, rekedjen ott,
 Nem olvasok így hirlapot.

S nem boszant meg léha szellem
 Hosszu cikkben, nagy beszédben,
 Hamis pathosz, rossz magyarság,
 S több ilyen, most divó kórság.

EGY IFJU EMLÉKKÖNYVÉBE.

Szólj, tégy, törekedj', hass,
Világra ne hallgass,
Ha dicsér, ha gyaláz;
Mit tartasz igaznak,
Szolgálj hiven annak,
S csak erre vigyázz.

Bús harcz ez az élet,
De vidoran éled,
Ha győzzük a bajt;
Állj bátran a gátra
Mert gyáva, ki hátra
Fordulva sohajt.

S mégis ha csalódva,
 Szerencse se' volna
 Sokára hived:
 Uj kedvvel, erénnyel,
 Hű régi reménnyel
 Tápláld a hited.

Az elvhez a hűség
 Örök kötelesség,
 S ha messze a cél,
 Enyhítsen önérzet:
 Bár kebeled vérzett,
 Az eszme az él.

1893

JEGYZETEK A II. KÖTETHEZ.

NÉPSZERŰSÉG. E satirát a Kisfaludy-Társaság 1868-ki közülésén olvastam fel, mint székfoglalót. Egy lap az ülés előtt néhány nappal azt híresztelte, hogy az ifjuság költeményem kifütyülésére készül. Jól van, gondoltam, de a fütyty ellensúlyozására nekem is tennem kell valamit: azért a bevezető sorokhoz, melyekben arról van szó, hogy nem kérek tapsot, csak meghallgatást, még következőket toldottam:

Avagy, ha tetszik, ám ne türjetek,
 Szidjon le rútúl bosszus kedvetek,
 Őszinte szívvel, ezt még jobb' szeretném,
 Tapsnál a fütytyöt szivesebben venném:
 Akkor bukásom csak sikerre vált,
 Mert azt jelenti, satiráim talált.

Azonban a fütytyből nem lett semmi; minden botrány nélkül végeztük be a közülést.

B. JESZENÁK JÁNOS SÍRKÖVÉRE. Az özvegy

báróné felszólítására írtam ez epigrammát, a ki azt férje síremlékére vésette.

SELLŐ. Sellő annyi, mint habléány, vízi tündér. Származik a *ser*, *serül*, *serlik* szóból, melynek értelme, *sodródik*, hirtelen fordul. Úgy látszik, hogy a *sürg* (sürög-forog) szó is a *ser* gyökkel van kapcsolatban. *Sellő* = *serülő*, *serlő*. A folyékony *r* betű, a szintén folyékony *l* betű elébe torlódván, ez utóbbira olvad. Sellőnek híjják Marmarosban és más helytt is a folyónak oly helyeit, hol a víz a fenék lejtőssége miatt gyorsan suhan alá s örvény képződik. Lugossy József egy *Szombatos énekeskönyvről* című értekezésében, az egyik énekben előforduló *sarló* szót *serlő* = *sellő* értelmében magyarázván, idézte régi, vegyes magyar kézirat-gyűjteményéből a következő verssorokat:

Oltalmát ha kéred a mennyek urának,
Sellők, sem tündérek ám neked nem árthatnak,

egyszersmind e szóban ősmythológiánk vízi tündére nevét vélte föltalálni. (*Új magyar múzeum*. 1850—1. II. k. 122. l.) — Ipolyi *Magyar mythológiájában* (100. l.) még bővebben fejtegette a sellőt, mint vízi tündért, ki az embereket csalogatja és vízbe sülyeszti. Gaálnál (323) egy ifjú pásztor a vízből fölbukó tündér hatalmába kerül. Majláthnál (37) hasonlókép a vízre menő királyfi egy ellenséges tündér áldozatává lesz. Ipolyi saját kiadatlan gyűjteményéből is fölemlít egy mesét, Jávor meséjét, mely szerint Jávornak megjelen a Duna királynőjének leánya, elcsábítja őt, s végre magával ragadja a Dunába. Íme, a magyar hagyományok, melyeket földolgoztam balladámban,

azt az eszmét igyekezvén kifejezni, hogy az érzéki-
ség pillanatnyi varázsa a legnemesebb szívet is meg-
ejtheti s a legőszintébb viszonyt is földúlhatja. Mind-
ezt leginkább azért jegyzem meg, mert a midőn bal-
ladámat a Kisfaludy-társaság 1874. közülésén föl-
olvastam, némely hirlaptudósítók nem ismervén a
magyar hagyományokat, azt majdnem plagiumnak
nevezték; azt írták róla, hogy az nem egyéb, mint
Goethe *Fischerjének* és Heine *Loreleiának* másolata,
holott e költeményeknek egészen más az alapesz-
mējök, bár tárgyukat hasonló *némel* mondák szol-
gáltatták. Egyébiránt a sellő különböző változattal
majd minden nép költészetében megvan s végelem-
zésben a classikai kor syrénje sem egyéb. A mondák
és mesék az emberiség közkincesei, mindenki hozzá
nyúlhat; valamely mű érdemét vagy gyarlóságát
épen nem e körülmény dönti el.

SZILÁGYI ÉS HAJMÁSI. E költői beszély egy
régí mondán alapszik, melyet a Szendrei Névtelen
tartott fönn 1571-ben írt, *Szilágyi Mihály és Hajmási*
László históriája című elbeszélésében. Először Toldy
adta ki *Költői régiségeiben* az akadémiai *Csoma-*
codexből, másodszer és harmadszer szintén ő a
Magyar költészet kézikönyvében (1858. és 1876.). Vö-
rösmarty az első kiadás után dolgozta belőle *Szilágyi*
és Hajmási című legsikerültebb balladáját. Újabb
kutatások kiderítették, hogy e monda a nép ajkán
is él s két változatban is közölte a Kisfaludy-tár-
ság népköltési gyűjteménye. (*Új folyam.* 1. k. 1872.
158. l.) Mindkettőből merítettem, de nem gyors me-
netű balladává dolgoztam föl, mint Vörösmarty,
hanem részletező költői beszélyvé, némi lelemény-

nyel megbővítve. Egy pár helytt a népi hagyományból egész verssorokat átvettem, sőt itt-ott más népdaltöredékeket is fölhasználtam. Szilágyi és Hajmási esküjét egy Hunyadi János korabeli eskümintából kölcsönöztem. Művem rímtelen Sándor-versben van írva, choriambusi lejtéssel. Ha az idegen költészet példájára a magyar költők is használják a rímtelen jambus és trochæus sorokat, miért ne használhatnók a rímtelen choriambust is, midőn az ó-szekely balladákban és elbeszélésekben ugyanazt találjuk? Minden esetre régi nemzeti versidom ez s régi és népies tárgyhoz igen jól illik.

DIÓSGYŐRI DALOK. A diós-győri hámor egyik erdész-lakában, egy pár hetet töltöttem Lévay József barátomnál. A pisztráng-halászó legény, az eltvedt tehénke, a szerelmesekre boszús néne, mind oly jelenetek, melyek az erdészlak előtt folytak le s daltárgyúl kínálkoztak.

TISZAVIDÉKI DALOK. Néhány napot töltöttem 1890-ben a felső Tisza vidékén. Mind az öt költeményt az ottani népelet s az ott hallott dalok hatása alatt írtam, azért neveztem el Tiszavidéki daloknak.

TARTALOM A II. KÖTETHEZ.

	Lap
Oh mosolyogj rám!	5
Az álmodó leány	9
Őszi délután	11
Hajnalban	14
Éji látogatás	15
A budai Rózsahegyen	18
A népszerűség. Satira	20
Leányomhoz	30
A táblabíró	32
Egy ház előtt	34
Egy drámaíró politikusra	36
Egy képviselő emlékkönyvébe	37
Sok beszéd	38
Romhányi. Költői beszély. Töredék	39
Első ének	41
Második ének	72
Harmadik ének	92
Negyedik ének	118
Hivatásom. Béranger után	130
B. Jeszenák János sirkövére	133

	Lap
Az ákáczfák alatt	134
Oh az idő	137
Egy jótékony női bazárban ..	139
Oh nemzetem	140
A sellő	142
Bálteremben	145
Kendi	148
Egy fiatal leányhoz	152
Barátnőmhöz	154
Szilveszter éjtszakáján	156
Tanács	160
Margit szigetén	162
A szolgáló leány	164
Őszi este	167
Virasztva	169
Falun	171
Tavaszi reggel	174
Szilágyi és Hajmási. Költői beszéty ..	175
Leányfalván	207
A hű leány	209
A vén almafa	213
Gyümölcsösben	215
A szél	217
Margit emléke I—V.	220
Szőlőhegyen	229
Diósgyőri dalok I.—III.	232
Az ősz	236
Az erdei lak	239
A patak és nefelejcs	241
Dalaimról	243
Baráti körben	245
Utczai hárs	248

	Lap
B. Kemény Zsigmond sírjánál	250
Napirend	253
Kertemben	255
A felhők	257
Tisza-vidéki dalok I—V.	261
Írói recept	267
Enyhület	269
Piroslik a cseresznye	272
Politikai xeniak I—V.	274
Lethe partján	282
Télen I—III.	286
Egy ifju emlékkönyvébe	291
Jegyzetek a II. kötethez	293

